

108

MAGYAR

BULLETIN OF THE
HUNGARIAN COMMUNITY
IN NEW ZEALAND
SEPTEMBER 2012

AZ 1956-OS MAGYAR FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC KÖZPONTI EMLÉKMŰVE

MONUMENT OF THE 1956 HUNGARIAN UPRISING (BUDAPEST)

Borító: Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc központi emlékműve

Az emlékmű szerzői: Emődi-Kiss Tamás építész, György Katalin képzőművész, Horváth Csaba képzőművész, Papp Tamás építész - i-ypszilon csoport. 2006 október 23-án 19 óra 56 perckor avatták fel az egykori Felvonulási téren (ma 56-osok tere).

The monument of the 1956 uprising is the central element of 1956 Memorial Square, commemorating the thousands of Hungarians, who took up arms against Soviet oppression.

... Akinek nem volt nemzeti zászlója, közepén kivágott lepedőt lógatott ki... 4-5

... One amazing thing drew our immediate attention in awe: from practically every window along the line of multi-story buildings people were hanging out the Hungarian flag with a hole in the middle... 6-7

My hope is that, having taught myself to read Hungarian, more or less, I may be able to provide some guidance... 25-26

Képes Ajánló

OFFERINGS PICTURED

show you some of the articles to choose from in this issue

... A kipusztuló szőlők helyére néhol gyümölcsösöket ültettek, máshol spontán módon elkezdődött cserjésedni, beerdősödni... 20-21

Exactly where did he die and what were the circumstances of his death?... 14-15

... Nagyon gyakorlott határátlépőként minden zónahatár és országhatár átlépése megtervezésével, úgy öltözve, mint aki éppen munkába megy... 9-11

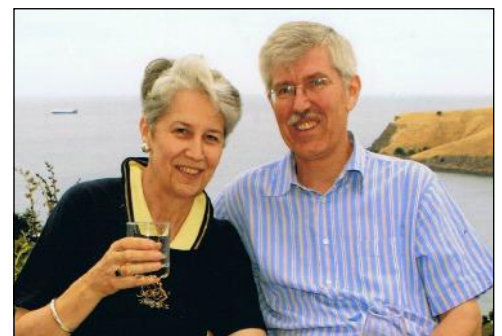
... „Tradició és minőség”, a Gyulai Húskombinát rászolgált szlogenjére, hiszen az évek során számos díjnyertes termékkel büszkélkedhet... 28, 30 ... Gyula is also the home of the world-famous Gyula kolbász, along with other prize-winning processed meat products... 29

... A keleti blokk felbomlásával lényegében öltünkbe hullott a szabadság és demokrácia, nem kellett igazán megküzdeni érte... 12-13

... This all sounds a bit like a fairy tale, and perhaps it is one. ... 18-19

Nem kérdés

Amikor idegeneknek bemutatkozom magyar tiszteletbeli főkonzulként, mindig rácsodálkoznak, hogyhogy nincs akcentusom. Erre elmagyarázom, hogy szüleim '56 után menekültek ide és hogy én itt születtem, itt jártam iskolába Új-Zélandban. Ilyenkor látom rajtuk, hogy bár a hanglejtésem beazonosításával

kibékültek, még mindig homályos előttük, hogy mit keres egy „ilyen magyar” ebben a pozícióban. Akkor még hozzáteszem azt is, hogy a szerencsések közé tartozom, mert a szüleim magyarul neveltek, megtanítottak magyarul írni és olvasni is. Azt már nem mondom, hogy persze a „házon belül magyarul, házon kívül angolul” eszmén túl, annál sokkal többet is adtak, mert belém nevelték a magyarságunk iránti szeretetet és tiszteletet.

Nem is értettem fiatal felnőtként, hogy egyesek – főleg magyarok, miért kifogásolják, hogy magyarnak tartom magam. Mindkét szülőm magyar, a gyerekszobám is magyar volt –, hogyné lennék magyar?!

Jólehet, amikor édesapám halála után kineveztek tiszteletbeli konzulnak, bizony nagy kihívásnak éreztem, de nem azért mert nem voltam eléggé magyar a feladat teljesítéséhez, hanem azért mert bizonytalan voltam, hogy megfelel-e a magyar nyelvtudásom. Mindig is volt egyfajta kisebbségi érzésem, hogy mivel nem jártam magyar iskolába, azaz nem jártam Magyarországon iskolába, azért sosem fogok olyan jól tudni magyarul, mintha ott nevelkedtem volna. De a feladatok fontossága felülmúlta az önbizalom-, illetve a tudás hiányát és ezért felvállaltam.

A *Magyar Szó* folytatásával ugyanígy voltam. Tulajdonképpen férjemnek, Paulnak köszönhetem, ugyanis egyértelműen biztatott, hogy ha mást nem, a *Magyar Szót* folytatni kell. Kitűztük célként, hogy a századik számig folytatam. Azóta tíz év múlt el és most a száznyolcadik számnál tartunk...

Közbe rájöttem néhány dologra. Rájöttem, hogy nem számít, hogy nem tökéletes a magyar nyelvtudásom – van ugyanis, aki segít, ha szükség van rá. Rájöttem, hogy fontosabb a hozzáállásom, mint az adottságom. Rájöttem, hogy nem az számít, hogy hol születtem, hanem az, hogy mit tartok fontosnak. És főként rájöttem, hogy nem vagyok egyedül, van aki hasonlóan érez mint én.

Most, amikor új előfizetési év elé nézünk, kissé szorongva drukkolok, hogy legyen elég előfizetőnk ahhoz, hogy folytathassuk. Minden évben megismétlődő történet: elérjük-e a minimum számot, hogy ne legyen ráfizetéses. Sajnos évről évre a régi előfizetők közül egy-kettő meghal, új előfizetőket pedig meglepően nehéz szerezni, mert sokan elvárják, hogy ingyen hozzáférhessenek az interneten. De szerencsére minden évben vannak előfizetők – évről évre általában ugyanazok, akik megtoldják előfizetésüket egy-egy gavallér adománnyal – nagy részben nekik köszönhetjük, hogy az elmúlt évben folytathattuk.

Továbbra is sok jó visszhangot kapunk, különösen külföldi magyaroktól, akik más ország diaszpórájának újságjaihoz hasonlítják a mi kis lapunkat... Hálát adok, hogy Máté Tünde grafikai szerkesztő továbbra is mellettem áll, hogy az Ő ügyességének, áldozatvállalásának köszönhetően a világ egyik legnívósabb külföldi magyar lapjának tartják a miénket. Számos szerzőnek, tudósítónak is végtelenül hálás vagyok, mert nélkülük nem lenne *Magyar Szó*. Külön köszönöm Gyöngyös Imrének, Szegedy Krisztinának, Hellyer Paulnak, Ladányi Istvánnak, Du Toit Klárának, Koller Bálintnak, Vinginder Rékának, Palásti Panninak,

foytatás a 5. oldalon

No Question

When I introduce myself as Honorary Consul-General of Hungary, people are surprised that I don't have an accent. I explain that my parents were refugees following the Hungarian Revolution and that I was born and raised here in New Zealand. Then when I see that they are still left wondering how it is that I ended up as Honorary Consul, I explain that I am lucky because my parents raised me as Hungarian and taught me to read and write in Hungarian. I don't elaborate further that they in fact did much more than just pass on the language - they instilled a love of and respect for Hungarianness in me.

As a young adult I never understood why some people – especially Hungarians – questioned my referring to myself as Hungarian. After all, both my parents were Hungarian and my up-bringing was Hungarian. Identifying equally with New Zealand and Hungary has always come naturally to me.

Having said that, when I was appointed Honorary Consul after my father passed away, I felt I was facing quite some challenge – not because I wasn't "Hungarian enough", but because I was unsure whether my knowledge of the language would stand up to the job. I had always had a bit of an inferiority complex from thinking I would never know Hungarian as well as if I had gone to school in Hungary. But the importance of the tasks at hand outweighed my lack of confidence and knowledge, so I decided to take on the challenge.

I felt similarly about the question of whether or not to continue the *Magyar Szó*. Actually it was my husband, Paul, who unequivocally encouraged me – he was of the view that if nothing else, the *Magyar Szó* should carry on. We agreed that I would commit to continuing it until we reached the 100th issue. That conversation was ten years ago and we are now up to the 108th issue.

In the meantime I came to realise a few things. I realised that it doesn't matter that my Hungarian isn't perfect – there are people whose help I can ask for if I need it. I realised that my attitude is more important than my capabilities are. I realised that what matters is not where I was born, but what I embrace as important in my life. And, most importantly, I realised that I am not alone, there are others who feel similarly to me.

Now as we look towards the new subscription year, I have my fingers crossed (somewhat apprehensively) that there will be enough subscribers for us to continue. Every year it is the same story: will we or won't we reach the critical minimum to break even? Sadly, every year one or two long-time subscribers pass away. And it is surprisingly hard to win new subscribers because many people these days expect to be able to access material for free through the Internet. But luckily there are subscribers – usually the same ones every year – who bump up their subscription with a generous donation. It is in large part thanks to them that we were able to continue last year.

We still receive lots of positive feedback, especially from overseas Hungarians, who compare our little magazine to those of Diaspora in other parts of the world... I am grateful to graphic designer and editor, Tünde Máté, for continuing to stand by me; it is thanks to her skill and dedication that our magazine is regarded as one of the best Hungarian magazines outside of Hungary. I am eternally grateful to numerous contributors and correspondents, because without them there would be no *Magyar Szó*. Special thanks to Imre Gyöngyös, Krisztina Szegedy, Paul Hellyer, István Ladányi, Klára Du Toit, Bálint Koller, Réka Vinginder, Panni Palásti and László Sáfár. And then I have only listed the regular column writers, whereas in fact there are countless others who also contribute generously to the diversity of our magazine – we appreciate each and every one of them!

continued on p. 5

múlt

-

kor

A FORRADALOM JELKÉPEI

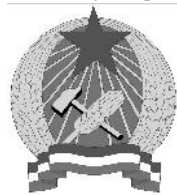
Lyukas zászló és Kossuth-címer

Beethoven Egmont-nyitánya mellett az 1956-os forradalom meghatározó jelképe a Kossuth-címer és a lyukas piros-fehér-zöld zászló. A Rákosi-címerrel ellátott magyar lobogó teljesen idegen volt a hagyományoktól, a tüntetők már a forradalom első napján kivágták a zászlóból a diktatúra szimbólumát.

Rákosi-címer és magyar zászló

A második világháborút követően a köztársaság kikiáltásának napján (1946. február 1.) vált hivatalos magyar címerre a Kossuth-címer, a történelem során harmadszor. A Kossuth-címer állami jelképként tiszavirág életű volt születésekor 1849-ben valamint 1918-ban, a második világégés után azonban majdnem három évig testesítette meg az államiságot.

A Rákosi-diktatúra megszilárdulásával a fontos állami jelképek formabontáson mentek keresztül.

Az alkotmány életbelépésének napján (1949. augusztus 20.) törvényerőre emelkedett a köznyelvben Rákosiról elnevezett új címer, amelyet a magyar zászló közepén is kötelező volt elhelyezni.

Egyértelműen szovjet minta alapján készült a címer, a magyar hagyományokból pedig semmit sem merített. A heraldika a korszakban áltudományként minősült, így egyáltalán nem meglepő, hogy egy kötelező tartalmi elem, a pajzs lemaradt. A hiányosság miatt a diktatúra jelképe nem minősül címernek.

A szovjet címer lemásolása nem volt kötelező Kelet- és Közép-Európában. A lengyel vagy a csehszlovák címer kisebb átalakításon ment keresztül, a bolgár pedig megőrizte korábbi jelképét a sárkányt, amelyet búzakalász font körbe. A magyar, a román vagy éppen az NDK-s címer viszont a kommunista klisének megfelelően teljesen átalakult.

Lyukas zászló és Kossuth-címer

A Kossuth-címer visszaállítását az egyetemisták 16 pontos követelése is

tartalmazta, a nemzeti szuverenitás jelképe volt, akárcsak a szovjet csapatok kivonása. A megalakult Nagy Imre-kormány a követeléseknek megfelelően törvénybe iktatta a Kossuth-címet, amely ezúttal is rövid ideig maradt az ország államiságának szimbóluma: a forradalom leverésekor Kádár János ugyan megígérte, megőrzi a címet, ígéretét azonban nem tartotta meg. 1957 májusától a Kádárról elnevezett címer vált hivatalossá, amely csak annyival bizonyult szerencsésebb választásnak elődjéhez képest, hogy a (Kossuth-címet imitáló) pajzsot nem felejtették el rátenni.

Az első lyukas zászló a forradalom első napján, valószínűleg a Bem téren jelent meg, majd végigkísérte a harcokat is. A korabeli fényképeken jól látható, ahogyan a szimpátia kifejezéseként Pest belvárosi ablakaiban leng a forradalom jelképe. Akinek nem volt nemzeti zászlója, középen kivágott lepedőt lógatott ki. A Time magazin 1957. január 7-én megjelent számának címlapján „az év emberének” megválasztott magyar szabadságharcos háttérében is felbukkan a lyukas zászló.

Az emigrációban élő magyarok és a rendszerváltással elindult megemlékezések a lyukas zászlót választották a forradalom jelképeként. Akkor kultusza nem alakult ki, mint a kokárdának, azonban az 1956-os megemlékezések kötelező elemévé vált. A Kossuth-címer a rendszerváltás éveiben még fel-feltűnt, de mivel a demokratikusan összeült parlament a koronás-kiscímet választotta a Kossuth-címerrel szemben, utóbbi teljesen eltűnt az ünnepségekről.

Sztálin-szobor ledöntése

A diktatúra szimbólumát, a Sztálin-szobrot a forradalom kitörése napján, 1956. október 23-án döntötték le. A gigászi méretű szobor törzsét a Blaha Lujza térig vonszolták, ahol szétvágták darabjaira.

A szobor felépítése

A személyi diktatúra korában a csatlós országok sem kerültették el, hogy Sztálinnak monumentális emlékműveket állítsanak. Magyarországon 1949. december 20-án, Sztálin születésnapjának előestéjén döntött úgy a vezetés, hogy a diktátornak, – korabeli szóhasználatnál a „haladó és békére törekvő lángeszű vezérének” – szobrot emelnek. A meghívásos pályázaton 25 szobrász vett részt, a győztes műről pedig politikusokból és művészekből álló zsűri döntött. A pályázatra benyújtott munkákat a zsűri értékelhetetlennek tartotta: az a benyomása alakult ki, a szobrászok kifejezetten nem szeretnének nyerni, ezért a négy legjobb pályamű alkotóinak újabb fordulót írt ki.

A második pályázatot Mikus Sándor, Kossuth-díjas művész nyerte meg. A tervezett szobor magassága később az eredeti hat méterről nyolc méterre nőtt, így külön műtermet kellett építeni, egy olyat, amibe befér az alkotás. A talpazat további tíz méterrel töltött meg a szobrot, vagyis Sztálin 18 méter magasról tekintett le a tömegre. A szobor elkészítéséhez a háborúban megsérült és a politikai okok miatt eltávolított bronzalkotások alapanyagait használták fel, többek között Andrássy Gyula vagy Tisza István szobrát is beolvastották.

A szobor végső helyét nem sokkal felavatása előtt döntötték el. A Dózsa György utat kiszélesítették, ennek következtében lebontották a Regnum Marianum templomot és a Városligeti Színházat. Nemcsak a szobor, hanem a költségek is gigásziak voltak. Az avatásra 1951 decemberében került sor nyolcvanezer ember jelenlétében. A „Felvonulási tér”, az állami ünnepségek színhelye kiegészült a szobor talpazatába épült tribünnel, ahol a vezetők foglalták el helyüket a felvonulások alatt.

A szobor ledöntése

A magyar történelemben a hatalom birtokosai szisztematikusan átrendezték az ország köztérét. A spontán módon ledöntött Sztálin-szobor egyedülálló esemény a „köztérrendezésben”, szimbolikus jelentősége a köztudatban kevésbé élő Gömbös-szobor

1944-es felrobbantásának van még.

A forradalmárok 1956. október 23-án este kezdték meg a diktatúra jelképének elbontását: a szobor nyakába kötelet akasztottak, csörlőkkel, teherautókkal és más erőgépekkel próbálták ledönteni, sikertelenül. Miután a hegesztők megérkeztek az akkor Sztálin térnek nevezett Dózsa György útra, lángvágókkal elválasztották a törzset a csizmától, és rövid idő alatt ledöntötték a szobrot. A tömeg „Sztálin testét” egészen a Blaha Lujza térig vitte, ahol tovább darabolták, pontosabban szétverték. A legnagyobb megmaradt, jelenleg ismert maradvány Sztálin ökle, amely a Nemzeti Múzeumban látható. A „Felvonulási téren” a hatalmas tribünön csak a csizma meredt az égbe, a budapestiek pedig „Csizma térnek” gúnyolták a helyszínt.

A forradalom vérbefojtása után a Kádár-rendszer egészen 1965-ig kivárt, amikor a volt Sztálin-szobortól nem messze felavatták Lenin szobrát. ■

Forrás: www.unnep.eu

Gyöngyös Imre: Emlékeztető

A forradalom, mint az ifjúságod valószerűtlen messzeségbe tűnik. Felejtéssel bár sok rész elszivárgott, megtölti még a szívedet színültig. Mindegy hol kezdted, mindegy merre végzed, akármivé értékeled magad, születésszáddal rendelte a végzet, hogy magyar légy s magyarnak megmaradj! Agyad akárhány részletet felejtethet, ötvenhatal te is sorsot jelölsz s legyen tiéd a földön bármi rejtek, világvezér légy vagy barlangi bölcs, a forradalmunk megmarad veled, mert életed annak köszönhető.

Szabó Lőrinc:

Meglepetések

I. Gyanútlan vers október 15-én

*Szájon csókol a pillanat,
másik kést üt a szivedig,
a harmadik halk telehold,
szív rózsája a negyedik,*

*van tömör-édes, mint a méz,
van lángvető csipkebokor,
van, mely egy elnémult világ,
van, mely kurjongat, mint a bor,*

*van, melyet észre sem veszünk,
hallhatatlan, sóvár zene,
van mindenüttjelenvaló,
van szétvivő mindenfele,*

*ez tűz, mely Földet nyal körül,
az egy katicát tapos el,
van gyermekkorba kérdező,
van, mely Afrikából felel,*

*van, melyben villájával az
ördög felszúr a föld alól,
van atomgáz, bombahalál —
s van legvégső csömör, mely oly*

*bambán, szeliden néz, olyan
öklendetőn és kedvesen,
mint kifliből a svábbogár,
mint kolbászból a birkaszem.*

II. Egy hét múlva

*Rá egy hét: pár óra alatt
felnyüzsgött az országnyi Boly:
a dermedt Dávid talpraállt
s ledőlt a Góliát-szobor.*

*Sipkákra bimbó nyílt! magyar!
Parittyá benzint röpitett.
„Hacaca!” — szólt a rádió.
Éheztek a becsületet.*

*Szabadság, itt hordozta hős
zászlaidat az ifjúság!
S a sírt, melyből nép lép ki, már
ámúlva nézte a világ.*

*Tíz nap szabadság? Tizenegy!
Csók, szívre, minden pillanat!
És nem volt többé szegény az,
hogy a magyar nép fia vagy.*

*Tíz nap szabadság? Tizenegy!
Terv forrt; gyúlt, égett minden agy.
Lombikban feszült a jövőnk.
S temettük a halottakat.*

*Ablakunk mind fény, gyertyaláng!
Aztán már settengő gyanuk.
Még egy éj. S Budapest köré
vashernyók gyűrűje szorult.*

III. December közepe

*Aztán jajdúlt a hajnal és
reggelre ránkvirradt az est.
A Tízezertalpu tiport
s tótágast táncolt a Grotoszok:*

*Ambrus WC-ről, vizavi
akna jött és ágyúgolyó, —
ágy mellől szekrény s fal kiment!
„Gimbelem”, szólt a rádió.*

*És Valami tanácskozott
és aztán Ugyanaz, megint,
és züllött, körben, minden a
Föld züllött szokása szerint;*

*s a talpak jártak. Nem tudom,
már nem tudom, hogy volt s mi lett.
Már nem tudom. De teltek a
napok s az évhosszú hetek:*

*hallottuk, Ausztriába hogy
húzták a deportált Dunát
s gyárakban ma is puskatúz
ajánlotta a hacacát...*

*De csak szájon csókol a perc
s jó remény némítja a jajt:
Nem! Rabok tovább nem leszünk!
És: Isten áldd meg a magyart!*

Nem kérdés

foytatás a 3. oldalról

Sáfár Lászlónak. És akkor még csak az állandó rovatókat soroltam föl, holott rajtuk kívül van még számtalan ember, aki szintén önzetlenül hozzájárul lapunk színességéhez – nekik is, mindegyüknek köszönöm!

Azt hiszem főcélunk továbbra is főcélunk marad, továbbra is érdemesnek tartom, hogy magyar vonatkozású közleményeinkkel az Új-Zélandban élő magyarok érdekét szolgáljuk és az új-zélandi magyar közösség életét dokumentáljuk. Jó lenne, ha többen ragadnának tollat a kezükbe időközönként. Jó lenne, ha többen előfizetnének. De így is, úgy is fontos, hogy folytassuk; fontos, hogy az új-zélandi magyarság hangja a *Magyar Szó* hasábjain keresztül meg legyen örökítve.

Szentirmay Klára

No Question

continued from p. 3

I still believe in our main purpose – that is, to serve the interest of Hungarians living in New Zealand, which we do by publicising matters of interest and importance to them, and by documenting the life of the Hungarian community in New Zealand. It would be good if there were more willing occasional contributors. And it would be good if there were more subscribers. Regardless though, it is important to continue and it is important that the voice of New Zealand Hungarianness is preserved through the pages of the *Magyar Szó*.

Klára Szentirmay

The First Days of the Revolution

- Erwin Bernhardt's story (part 1)

The 23rd of October seemed to be another beautiful early autumn morning and day for us - a gloriously sunny and refreshingly cool day after a hot summer. We had all (and probably most of the people of Budapest and across the country) read about the students' points in the morning papers. Everybody was talking about it and the planned march.

A group of students and I were on our way home after finishing work at the shop where we had to work in the afternoon after finishing at the school's workshop. It was not really work - we were new students learning the fineries of being 'Optical Mechanics', cutting, grinding and fitting prescription glasses into frames. The 'OFOTÉRT' shop was practically opposite the 'Nyugati' Railway Station. All five of us students lived at the same College (Boarding hostel for students) on 'Kossúth tér' (Kossúth Square), opposite the Parliament buildings. On the way home we had to cross 'Bajcsy Zsilinszky' út (Bajcsy Zsilinszky Road). There seemed to be a lot of people everywhere, the footpaths were full - students, their professors, workers, office workers and it seemed most of the population of Budapest were marching along the wide boulevard. Many people were also at the windows of the multi story buildings lining the wide street.

All day, going to school, during school hours and at the workshops, all the conversation was about the meeting of students, friends and others at the University the night before. I was there with some of my friends and during the lively meeting, the students' demands and the newspaper articles were discussed, as well as the planned march to present the 'points' of demands to the Government.

Gyurka, Feri, and I were at the meeting the previous night at the University. The meeting was in 'solidarity' of the good people of Poland and especially of Poznan and Warsaw. The heavily armed Soviets were encircling their Capital to suppress their struggle for freedom and independence and keeping an eye on any sign of demonstrations or 'insurrection'.

At our University the '16 Points' of the students, adopted mostly from the 'Petőfi Kör' (Petőfi Circle), (Petőfi is our greatly respected poet from the 1848 Hungarian Revolution) and the 'Writers' Alliance', were read out, approved and openly circulated. The University's large Aula [foyer] and the rest of the buildings, balconies and stairs were overflowing with mainly students and many other people, professors, university staff, and a good cross section of Budapest's interested people. There were many outside on the streets too. The large number that turned up just could not all get in. Wades of stencilled copies of the '16 points' were distributed to read and pass on.

A meeting and a march of 'solidarity' were planned for next afternoon. It was decided the best place would be at 'General Bem's' monument,

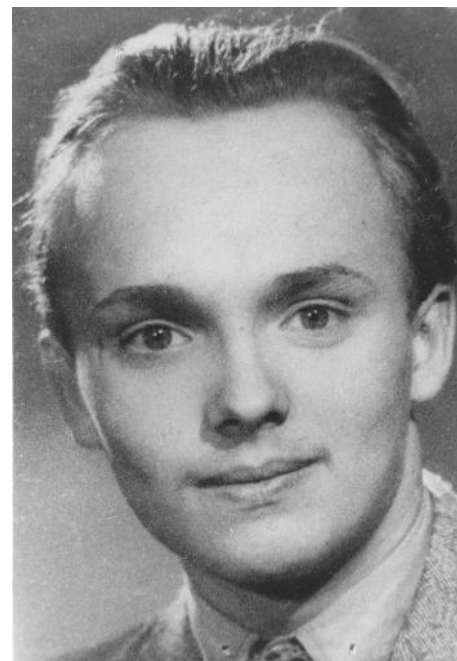
because of the very obvious Polish connection. 'General Bem' was a very well known, respected General - with hero's status - of Polish origin in the Hungarian army during the 1848-9 Revolution and freedom fight. There were many speeches and discussions at the meeting and the mood was electrified. The '16 Points' or parts of it were circulated earlier in Budapest. It originated, as far as I know, from the 'Writers' Alliance'. (There was a precedent for the "16 Points" in our history. Preceding the 1848 Hungarian Revolution, there was a 12 Point demand presented to the authorities. In those years Hungary was ruled by the Austrian Habsburgs from Vienna.) The meeting and the following march were unanimously approved. Most of the people at the meeting were ready to march on the night. The march was first declined, approved, then declined, then approved again by the Ministry of Interior and the hated ÁVH (Államvédelmi Hatóság, or National Security Authority. To put it plainly, the hated-by-the Hungarians, and not so secret, Secret Police, or ÁVO, as they were commonly known).

On the twenty-third there were many meetings, as the marchers went from the University to the Bem statue and then met with another group at the Petőfi statue. Five of us, Feri, Gyurka, Zoli, Sanyi and I did not know whether the meeting and the march was on or not but we had to turn up at our workshop anyway. We did not really have the same freedom of attending or not as the students did from the University. It was nice to see the marching throng of people coming towards us and towards the Nyugati (West) Railway Station. Earlier, they had met at the Petőfi statue, marched over to the Bem statue, and marched across the city towards the Parliament Buildings.

The marching people seemed very orderly and were singing old, well-known patriotic songs. One amazing thing drew our immediate attention in awe: from practically every window along the line of multi-story buildings people were hanging out the Hungarian flag with a hole in the middle. I could not see any red flags showing as was usual when the flags went out during communist occasions. They had cut out the repulsive communist emblem from the middle and the amazing thing was that no one told anyone to do it - it was a spontaneous feeling and gesture on everybody's part.

The University students met earlier that afternoon at 'Bem Apó's' statue (- a respectful nickname for the much adored Polish hero and 'honorary Hungarian'). The meeting was in sympathy with the Polish people, who had a short-lived revolt against the Soviet occupation in June and as I mentioned earlier, their capital Warsaw was encircled by the Soviets at that particular time. They were marching to the Parliament Building to present their 'Sixteen Point' petition to the Government.

We were rather scared and reluctant at this time, knowing what some of our family had had to go

through over the years, what the AVH usually did in the face of the slightest opposition or dissent to the oppressive regime. I was scared and was very reluctant to get too involved, although my heart and soul was wholly with the students and the marchers. I hated the regime, which I pictured as the Soviet's puppet, which destroyed my father's and, consequentially, our whole family's life.

My father had been arrested many times and hounded by them over the years. He and our whole family were made to move regularly because of his previous position, especially for being a former Hussar Captain, with a 'Lipot Rend' (- a fairly rare and high ranking Hungarian/Austrian or Austro-Hungarian military award). The 'kitelepítés' or displacing people and whole families was the Communist regime's way to move people around who they presumed they could not trust, so they could not make friends or 'organise' any opposition to the regime. The stronger, more formidable a repressive regime looks from the outside, the more paranoid it is on the inside.

Feri, Zoli, and Sanyi wanted to join the marchers, but we all decided to hurry back to the hostel for a quick dinner and join the marchers in front of our hostel (which faced the Parliament Buildings, where the marchers were heading anyway). By the time we got to our hostel, the whole Kossúth Lajos Square in front of Parliament was full of people. Suddenly, spontaneously, all five of us changed our minds and wanted to be fully involved with the students, the people of Budapest, and their petitions.

Loudspeakers were put out on the balcony of the Parliament Building and there were people talking to the people in the square while some people in the square had hand-held loudhailers too. The gathering in the square was asking for Imre Nagy, it was he that they wanted to talk with. They were also asking for Cardinal Mindszenty's release from prison. The large assembly of people was very peaceful and orderly with everyone asking for their demands in quiet unison. The people on the balcony said that it may take an hour or two to

CONSULAR

NEWS

KONZULI KÖZLEMÉNYEK

Útlevel kérvényezés

December elején lesz lehetőség Új-Zélandban újjelnyomatos útlevelet igényelni, de csak Wellingtonban és Aucklandban. Új-Zélandon belülről ezentúl évente egyszer lesz hasonló lehetőség, tehát amennyiben 2013 vége előtt jár le az útlevele, érdemes most decemberben meghosszabbítani. Tizenkét éves kortól minden magyar állampolgár útlevele újjelnyomatos. (A tizenkét éven aluliak számára továbbra is igényelhető újjelnyomatos nélküli útlevel Új-Zélandon belülről a tiszteletbeli konzulokon keresztül egész éven át.)

Wellingtonban december 1-től 3-ig, Aucklandben december 5-re és 6-ra lehet időpontot kérni, Wellingtonban Szentirmay Kláránál, tel. (04) 973 7507, Aucklandben Szabó Miklósnál, tel. (09) 369 1415.

A lejárándó útlevelén kívül szükség lesz a magyar születési, illetve házassági anyakönyvkirovatra és egy megfelelő értékű AUD bankcsekkre (egy tíz évre szóló útlevel 154 AUD), amit az „Embassy of Hungary”-re kell kiállíttatni. (Fényképre nincs szükség.) Amennyiben az utolsó útlevel kiadása óta Magyarországon kívül megházasodott, elvált, vagy megváltoztatta a nevét, azokat is be kell jegyeztetni Magyarországon ahhoz, hogy kiadják az új útlevelet. A szükséges nyomtatványok beszerzéséről, valamint az anyakönyvezések díjairól tájékozathat a tb. konzullal.

Ha a régi útlevele már nem érvényes (még akkor is, ha csak egy-két nappal előtte jár le), előre ki kell tölteni egy állampolgársági kérvényt, amit a tb. konzultól be lehet szerezni. Az állampolgársági vizsgálatnak nincs külön díja.

Fontos figyelni rá, hogy már az időpontot megelőző napon kerüljék azokat a dolgokat, amelyek az újjelnyomatos levételét megnehezíthetik - mosogatás, hosszas kádfürdő, stb.

Az új útlevel 6-8 hét alatt megérkezik. Ha állampolgársági, illetve anyakönyvezési eljárásra is szükség van, akkor az új útlevel ügyintézése 4-5, akár több hónap is lehet.

Passport renewal

There will be opportunity to renew passports in Wellington and in Auckland in early December. In future there will be only one opportunity a year to renew passports from within New Zealand, so for those with passports expiring before the end of 2013, now is the time to do it. All Hungarian passports issued to children above the age of 11 are also fingerprint encoded. (Applications for children under 12 can still be submitted from within New Zealand through the honorary consuls all year though.)

Appointments for biometric passports can be made in Wellington for 1-3 December, contact Klára Szentirmay - , tel. (04) 973 7507 and in Auckland 5-6 December, Miklós Szabó - , tel. (09) 369 1415. Apart from your expiring passport, you will need

to bring your Hungarian birth certificate and, if you are married, your Hungarian marriage certificate, as well as a bank cheque made out to "Embassy of Hungary" for the appropriate amount. (A ten year passport for those between 18 and 70 is 154 AUD.) (There is no need to bring passport photos.) If you married, divorced or changed your name outside Hungary since your last passport was issued, it will need to be registered in Hungary for your passport to be issued. The honorary consul can assist with the necessary forms and details of the extra costs involved.

If your old passport has already expired (even by just a few days), then you will need to complete a citizenship application form beforehand, which you can obtain from the hon. consul. There is no extra fee for the citizenship examination.

It is important to avoid doing dishes, ie soaking your hands, even the day before your appointment, so as to maximise the success of the fingerprint take. Please note also that you will need to be ready to sign your Hungarian signature (ie family name first).

The new passports take 6-8 weeks to arrive, or 4-6 months where registrations are also taking place.

Fontos a magyarországi lakcímről való kijelentkezés

Néhány héttel ezelőtt megjelent egy cikk a Napi Gazdaságban, ami arra hívta fel a figyelmet, hogy sok külföldön élő magyart kellemetlen meglepetés érheti, amikor adóhatósági felszólítást kap, hogy visszamenőleg tartozik többszáz ezer forinttal.

„Kellemetlen meglepetés is érheti azokat, akik úgy döntenek, hogy más országban kezdenek új életet és nem jelentkezik ki itthoni lakóhelyükről, de akár azokat a szülőket is, akiknek gyermekük külföldön folytatja tanulmányait nappali tagozatos diákként. Hiába élnek ugyanis életvitelszerűen külföldön és adóznak az adott országban, amennyiben Magyarországon bejelentett lakcímmel rendelkeznek, egészségügyi szolgáltatási járulékat kell fizetniük. Ha ezt elmulasztják, akár több évre visszamenőlegesen több száz ezer forintos követelésről is kaphatnak értesítést az adóhivataltól.

Egy külföldön élő olvasónk tájékoztatása szerint, 2005. december 1-től 2007. december 31-ig terjedő időszakra vonatkozóan kapott felszólítást az egészségügyi szolgáltatási járulék megfizetésére, és az adóhivatal által követelt összeg meghaladta a 183 ezer forintot. Olvasónk esete nem egyedi, az új, külföldön elképzelt élet felépítése előtt, úgy tünik, többen meglepedhetnek a kijelentkezési kötelezettségükről - vagy esetleg eszükbe sem jut, miután nem is tudnak róla. Amennyiben ugyanis a kijelentkezés elmulasztása miatt az illető továbbra is állandó magyarországi lakóhellyel rendelkezik, belföldi jogállásának

minősül. A belföldi személy viszont, aki nem biztosított, és egészségügyi szolgáltatásra sem jogosult a törvényben meghatározott valamely jogcímen, társadalombiztosítási járulék fizetésére kötelezett. Ennek összege az elmúlt évek során szinte évente változott, 2012. január 1-től havonta 6390 forint, időarányos járulékfizetési kötelezettség esetén napi 213 forint.

A törvény nem tudása persze nem mentesít, attól még kellemetlen meglepetésként érhet bárkit, ha hirtelen egy több száz ezer forintos számláról kap értesítőt, nem beszélve az ennek elintézésével járó maceráról. Az adóhatósági felszólítás kézhezvételét követően (köztudott, hogy az adóhivatali értesítés akkor is átvettnek minősül, ha azt az illető a második postai kézbesítési kísérlet után sem vette át) ugyanis nyolc napon belül kellene a NAV előtt hitelt érdemlően bizonyítania, hogy neki miért nem kellett volna fizetnie ezt a járulékat....”

És folytatja:

„Bejelentési kötelezettségek

- A bejelentést a NAV [Nemzeti Adó- és Vámhivatal] felé a 12T1011 számú nyomtatványon kell megtenni, nem előzetesen, hanem a változás tényleges bekövetkezésétől számított 15 napon belül.

- Az OEP [Országos Egészségbiztosítási Pénztár] felé ez egészségbiztosítási pénztár honlapjáról letölthető nyomtatványon kell megtenni a külföldi munkavégzés megkezdését követő 15 napon belül.

- Azt a tényt, hogy valaki Magyarországot külföldi letelepedés szándékával elhagyja, vagy három hónapon túl külföldön tartózkodik, a lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjénél vagy a konzuli képviselőnél kell bejelenteni. A külföldön élő magyar állampolgár magyarországi tartózkodási helyét pedig az illetékes jegyzőnél kell bejelenteni.”

[Forrás:

http://www.napi.hu/ado/kulfoldre_indul_sulyos_szazezrek_e_kerulhet_a_feledekenység.528612.html]

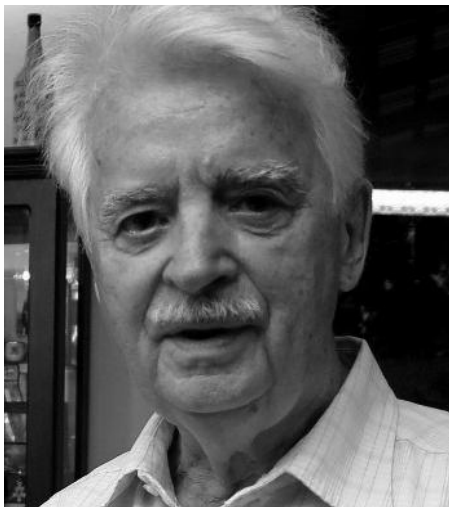
Hogyan jelentkeztek ki otthoni lakcímről innen?

Lehet kérni, illetve a tb. konzul előtt kitölteni egy számozott formanyomtatványt, amit a megfelelő illeték befizetésével a canberrai Magyar Nagykövetségen keresztül haza lehet juttatni.

Viszont amennyiben van otthon olyan személy, akiben megbízik, célszerű csinálni egy áttekintő meghatalmazást, amivel a meghatalmazott elintézi a kijelentkezést, és ha később felmerül egyéb intéznievaló, akkor abban is el tud járni. Lehet úgy is megfogalmazni a meghatalmazást, hogy kizárólag a kijelentkezés elintézésére vonatkozzon, ha az jobban megfelel. A meghatalmazáshoz szükséges a tb. konzuli felülhitelesítés, de ez a megoldás még mindig jóval olcsóbb és gyorsabb, mint innen kijelentkezni. ■

Interjú Csapó Endrével

(második rész)

„A Magyar Élet és főszerkesztője Csapó Endre cselekvő létevel, hetente megjelenő nívós lapszámaival, írásaival fontos nemzetmegtartó szerepet vállal a diaszpórában. Erről mindenki meggyőződhet, aki rendszeres olvasója a Magyar Életnek... Őszinte, mértéktartó, humánus gondolkodású és szerény közéleti ember. Nélküle és lapja nélkül nem találnánk igazi önmagunkra, nemzetünkre, de nem lenne olyan minőségű az ausztráliai magyar diaszpóra sem, mint amilyenek alkalmunk volt megismerni és több ízben méltatni.” Így emlékezett meg 2008 júniusában Budapesten Bakos István, a Bethlen Gábor Alapítvány Kuratórium elnöke Csapó Endréről és a Magyar Életről a Magyar Örökség Díj kitüntetés alkalmából. Am Csapó Endrét számtalan megérdemelt kitüntetéssel elismerték az éveken át.

Nagy örömünkre Csapó Endre interjút adott Szentirmay Klára főszerkesztőnek, amikor márciusban Sydneyben járt. Itt közöljük az interjú második részét.

When Endre Csapó and the nationwide Australian Hungarian weekly newspaper, Magyar Élet, of which he is chief editor, were recognised with the “Hungarian Heritage Award” in Budapest in 2008, president of the Bethlen Gábor Foundation, István Bakos, paid tribute to the important role played by the weekly and its chief editor in ensuring the preservation of nationhood in the Diaspora. Both the Magyar Élet and Endre Csapó have, in fact, received numerous awards over the years... Much to the delight of the Magyar Szó, Endre Csapó agreed to be interviewed during chief editor Klára Szentirmay’s visit to Sydney in March.

In part 2 of the interview we learn briefly about life in Hungary after the war leading to Endre Csapó’s decision to leave Hungary with four friends in February 1948. He was married by then with a child on the way, so the first escape across into Austria and beyond into Germany was a practice run for when he went back in

October to bring out his wife and 6-month old baby. They ended up at a refugee camp in Passau. With only Australia and Argentina accepting families, Endre chose Australia. En route in Italy, all the refugees were required to sign a 2-year contract – the men as labourers, the women as domestics. Endre and his family arrived in Sydney in late 1949.

The first job for 8 of the men, including Endre, involved rebuilding roads in a deserted American army base in Townsville, while their wives and children remained at the camp. Endre seized and bluffed his way through an opportunity as a sign writer; come painter. In the meantime his family joined him in Townsville and he began studying by correspondence at the Commercial Art School. The work at the military camp dried up and in spite of the 2-year contract, refugees found themselves unemployed. Endre landed a seasonal job as a furniture spray painter. After that a job painting at the local military airport led him to become interested in the architectural structures used in the buildings they were painting. This saw him enrol in the British Institute of Engineering Technology school based in Brisbane via correspondence, with new hope that he would fulfil a childhood dream... One day he came across an ad for the rebuilding of the Invicta Sugar Mill in Giru, 30 miles south of Townsville. Therein began what was to prove to be an intimate relationship with Australia’s sugar mill industry.

He drew the various drawings required for modernising the sugar mill. With the 2-year project successfully completed, Endre felt it was time to move on. An opportunity as a foreman in charge of painters saw him applying his engineering knowledge in a novel way that was noticed and approved of by many in the industry. From there he moved to a job at International Combustion Australia Ltd, Rydalmere in Sydney, where he put his technical engineering skills to good use. Being a man with vision of the overall concept, he designed a drawing that brought together all the different aspects of the works and that highlighted potential crossover points – though unintentional, this was innovative at the time. The next job took him to the Colonial Sugar Refinery (CSR), where he settled for the remainder of his career drafting building design. His (early) retirement would see him launch into an entirely different career.

A hadifogság szerencsés befejeztével be kellett illeszkedni a civil életbe. A szovjet megszállás befejezett tény, mindent gyaláznak, ami múlt, igazoló bizottság elé kell állni mindenkinek, eddigi életéről kellett számot adni. Ha bármilyen módon a legyőzött polgári rend szolgálatában állt, további vizsgálat intézte a sorsát. Csak igazolt személy kaphatott alkalmazást. Első kérdés: miért nem tagadta meg a katonai szolgálatot? Falragaszokon hirdették, hogy a volt katonáknak, hadifogságból elbocsátottaknak jelentkezniük kell az Üllői úti laktanyában. Mondtam, én ebből nem kérek. És nem is vállaltam semmiféle olyan munkát, ahol igazoló

bizottság van. Romokban volt a főváros, alkalmi munkát lehetett végezni a megélhetésért. Marics Zoltán, volt hadifogolytársam, iparművész hasonló vállalkozásba kezdett, üzlethelyiségek rendbehozatalát vállalta, szakmunkásokat alkalmazott, és engem is, a munkafolyamatok ellenőrzésére. Két év telt el így, munkakönyvem szerint iparművészként.

Nagy változás éve volt 1947. Másik fogolytábori barátom, Rajnai Ferenc, borpincészetet nyitott a Rákóczi úton. Adódott az ötlet, hogy menyasszonyom nagyapjának neve alatt és iparműzési engedélyével, akinek a vendéglőjét szétbombázták, nyári vendéglőt nyitunk Alsógödön, családi alapon. Rajnai barátom hitelre adta az italt, a nagypapa egyik fia kiváló zenész volt, összeállította a zenekart, és közel a Duna partjához nyár elején megnyitottuk a nyári vendéglőt. Előtte, májusban, nagy merészen megnősültem. Fantasztikus siker, a zene oda vonzotta a fiatalságot, hozták a széket, hogy le tudjanak ülni, annyira megtelt minden hétvégén. Külön adót vetett ki ránk a város, szakszervezettel kellemetlenkedtek, rám küldtek egy provokátort. Szervekedjünk, tudja hogy rendes reakciós ember vagyok... Van fegyver, egyet nálam is el kellene rejteni a padláson. Elzavartam, menjen a fenébe. Az általános helyzet is súlyosodott, már a szociáldemokrata pártot tépték szét a kommunisták, engem is kezdtek zaklatni. ’48 februárjában négy másikkal, barátokkal, jól előkészítve, Szentgotthárdnál átmentünk Ausztriába.

Mik voltak a terveid, szándékaid külföldön?

Nem lehetett akkor tervet készíteni, talán csak annyit, hogy megvárom a lehetőséget, Jucit és a születendő gyermeket kihozatni. A közvetlen feladat az volt, megélni, valahol letelepedni Ausztriában. Munkát lehetett kapni parasztagdánál, ahol élelem és szállás volt, és persze kevés pénz. Egy epizódot elmondanék a határátlépés utáni első éjszakáról. Ausztria – és persze Németország is – megszállási zónákra volt elosztva a győztesek között. Volt tehát orosz zóna, angol zóna és francia zóna. Magyarországról csak az orosz zónába lehetett bejutni, tehát Ausztrián belül is van egy veszélyes határátlépés. Szentgotthárd után Mitteldorf községben esteledett ránk. Zoltay Bandi ötlete volt, kopogtassunk be a község papjához. Menekültek vagyunk, éjjeli szállás kellene, reggel megyünk tovább. Derék ember volt a katolikus pap, kiszólt, Szepl, gyere ide! Megírta egy cédulára az üzenetet két parasztháznak, egyik kettőt, másik hármat elhelyezze, megetesse. Rutin munka lehetett, azt mondta: Szepl reggel 6-kor jön, elviszi magukat a zónahatárig. Ő nem mehet át, de tudja, hogy mikor jár arra az orosz őrség, amikor ő azt mondja, hogy mehetnek, amilyen gyorsan tudnak, menjenek. Zoltay – valamilyen beidegzett gyanakvással – megkérdezte a paptól – És megbízható ez a fiú? A pap felemelte a fejét, szemei átszűrták a kérdezőt, és csak annyit mondott: – az SS-ben volt! Nagyon szégyellünk magunkat.

Hogyan tovább?

Grázban igazoltatás, 14 napi „egészségügyi” deportálás volt a jutalma az angol zónába lépésnek, majd onnan az amerikai zónába lopakodásért 10 napi áristom Gmundenban. Ezt követően két hónap munka egy parasztag-

daságban Saalfeldenben, akkora ökröt kellett vezetnem, hogy csak a térdéig értem fel. Onnét két hónap után, iszonyatos nagy hegyeket megmászva sikerült átszöknöm Németországba, akkor már ötből ketten voltunk. Berchtesgadenben, Hitler üdülő városában, újabb tíz napot töltöttünk tiltott határátlépés vétsége miatt, végül sikerült meglepedni a Passau melletti Waldwerke magyar menekülttáborban. Ott már kaptunk ellátást, németországi tartózkodási okmányt.

Hogyan lehetett megszervezni a család kijövetelét?

Csak egyetlen módon, ha magam visszamegyek értük. Levélkapcsolat persze megvolt, március 30-án apa lettem. Októberre érett meg a helyzet kimenekítésük megkísérelésére. Nagyon gyakorlott határátlépőként minden zónahatár és országhatár átlépése megtervezésével, úgy öltözve, mint aki éppen munkába megy, vagy jön, zollstock a zsebből kandikál, eljutottam Bécsbe, az Anton-családnál megszállva tanulmányoztam a helyi lehetőségeket. Rájöttem, hogy nem szabad erdőn-mezőn, nagy hegyeket mászva, lopva határt lépni. Be a sűrűjébe. Bécsben vettem egy turista térképet a határrészről. Sopront céloztam meg, Baumgarten faluból a közút és a vasútvonal között fogok átjutni. Így mentem, de előtte egy háznál, a község szélén éjszakai szállást szereztem a visszafelé érkező hármunk részére. Simán bejutottam Sopronba, onnét Budapestre, majd Alsógödre. Két nap és máris Sopronban vagyunk, várjuk az októberi korai naplementét egy vendéglőben, közel a Vízművekhez, ami már az átkelés útvonalán van.

Most jön az út kritikus szakasza...?

Valóban, sötét volt, csend volt, szépen haladtuk, már éppen a határvonalon lehattunk, hallottuk valaki füttyörészett, egyszer csak a gyerek felsírt. Szoptasd – mondtam. Akkor csend lett és vártunk vagy húsz percig, nem történt semmi. Fáradtan értük el a község határát, mentünk a főutcán. Valakik követnek. Osztrák határcsendőrök voltak, bekísérték az őrszobába. – Van-e születési bizonyítványuk? (Mit akar ez?) Megmutattuk. Megszóal magyarul: szerencséjük van, menjenek most a szállásukra, az első busz 6 órakor indul, azzal távozzanak. A buszon meghúzódtunk a hátsó ülésen. Félúton Bécsújhely felé csendőrök igazoltatták az utasokat. Helyiek, messziről látható volt, hogy nem közülük valók vagyunk. Felénél abbahagyták, jól megnézték minket, és leszálltak. Székesfehérvárról kiűzött sváb volt a parancsnok, bizonyára a kommunista félékkel másként járt volna el. A zónahatárokon már simán átjutottunk, a táborban megvolt a helyünk.

Akkor Passauban kötöttetek ki? És hogy kerültek Ausztráliába?

Európa nyugat fele tele volt menekültekkel, szétvándoroltatásuk politikai érdek volt, a

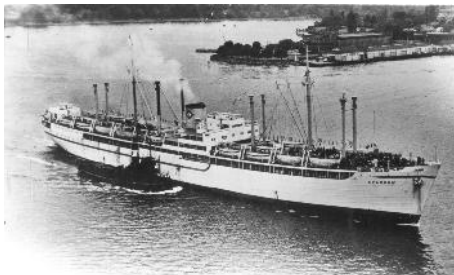
tengerentúli országok gazdasági érdekből fogadták a bevándorlókat. Nemzetközi szervezet bonyolította a tömeges kivándorlás adminisztrációját. Jelentkezni kellett az IRO-nál, International Refugee Organisation irodájában, aki megfelelt a követelményeknek, regisztráltak. A tengerentúli országok időnként jelezték a lehetőséget, csak regisztráltak jelentkezhetek. Családosokat csak Ausztrália meg Argentína fogadott. Amerikába csak olyanok mehettek, akik kaptak valamilyen affidavit-et onnan, valamilyen meghívólevelet egyházköztől, vagy rokonoktól. Kanada volt a legpiszkosabb, azok csak egyedülállókat engedtek be, és megnézték, fogazata, izomzata, miegyéb... A férfiakat erdőirtásra küldték, a nőket meg háztartásra. Nagyon sokan azt csinálták, hogy letagadták, hogy házastársak, aztán majd összekerülünk... Hát aztán jó néhányan sosem kerültek össze, mert akkor egyiknek akadt innen, a másiknak onnan valaki más.

És Ti Ausztráliát választottátok?

Végül is igen, de egy kanyar után. A Passau-i Magyar Iroda valami miatt nem adott ajánló levelet, amivel Ambergba mehettem volna az IRO regisztrációra. Talán nem voltam szimpatikus Bedőháznéné méltóságos asszonynak, de kis idő után meghirdette, hogy Ausztráliába keresnek szobafestőt. Jelentkeztem nála, no így már mehettem Ambergba. Már regisztrált voltam amikor hivatott, közölte velem, fölíratkozzatok Abessziniára. – Majd ha bolond leszek! Ez nem tetszett neki, nekem viszont tetszett, hogy IRO regisztrációval már jelentkezhettem bárhová.

Mikor kerültek Ausztráliába?

Olaszországi tábori várakozás után a Skaugum nevű hajóval érkezünk meg Sydneybe 1949. november 30-án. Itt is tábori elhelyezést kaptunk a New Castle melletti Clare-ben. Már

Olaszországban közölték velünk, hogy két évre szóló kontraktot írtunk alá, ami szerint munkát kapunk, amit el kell vállalni, bárhova küldenek. Menetlevelünkbe beütötték gumibélyegzővel mindenkinek a foglalkozás rovatba, hogy „labourer” a férfiaknak, „domestic” a nőknek. Például, aki velünk érkezett Ausztráliába: „Dr. Török Béla labourer”.

Milyen munkát kaptál?

Nyolc magyarral háromnap, akkor még keskenyvágványú vonatkozás után – az asszonyokat, gyerekeket hátrahagyva a táborban – megérkezünk Townsville-be. A vasútállomásra kicsődült vagy ötven ember, kíváncsiak voltak, mert olvasták az újságban, hogy jönnek a fasiszták. Csalódva mondták, ezek olyanok, mint mi. Egy elhagyott amerikai katonai táborban kellett rendbe hozni az úthálózatot. Két napig üzem csak a diplomáciai feladatot (török követ) a tűző trópusi napon, amikor kérdezték, van-e

köztünk címfestő. Jelentkeztem. Egyrészt alkatom nem csákányhoz illő, másrészt elégszer láttam Marics Zoli barátomat betűket festeni. Árnyékos „műtermem” hús szél fújta át a tengerről. Így teltek a nyári hetek. Egy nap kérdi az őrnagy, tudok-e szobát is festeni. Hát hogyne. Az irodáját kellett újrafesteni. Megismertem az itteni festékeket, szerszámokat.

Már beszéltél angolul?

Minden napra kiírtam ötven szót magamnak cédulára, és ismételttem magamban. Amit másnap reggel nem tudtam, azt visszaírtam. Még Németországban vettem egy angol-német szótárt, meglepődtem, milyen sok szót ismerek francia, német, latin alapokról. Olvasás, írás előbb ment mint a beszéd. Már tudtam levelet írni, de a fül nehezen ismerte fel az elhadart beszéd szavait. Persze ez fokozatosan javult. Folytatva a történeteket, egy napon ez a katonai tábori munka befejeződött, és az Employment Officer azt mondta, sajnálja... Akkor már a család is velem volt, béreltünk egy kis házat, kellett a kereset. Mondtam az Employment Officer-nek, majd én keresek munkát, de jegyezzük meg, a két éves kontrakt ezzel megszűnt. Meghívtam egy italra. Elkunyerált a falról egy tusrajzomat, nekiadtam, áll az alku. Akkor ugyanis egy Commercial Art School levelező tanfolyamával tanultam, gondoltam, rajzkészségem talán hasznosítható – kerestem a kitorési pontokat. Egy nap újsághirdetés french polisher-t keres a bútorgyár. A famunka mindig érdekelt, apámnak a hobby műhelyében sokat fúrtam-faragtam, nekem volt a Balatonon a második kajakom. A harmincas évek közepe táján Veszprémben élt Metzger Tódor édesanyjával, zenészek voltak, tanítottak, hazajártak Németországba, onnét hozta a kajak készítési rajzait, Filo bácsi műhelyében állították elő a furcsa kis jószágot. Persze, nekem is kellett, a vásznat folyékony gumival preparáltam. Tehát politúrozás, igen denaturált szesz és sellak, rongylabda. Vettem Townsville-ben egy könyvecskét, ami a french polishing titkaiba bevezetett, és elmentem jelentkezni Bukaseff cári orosz menekült bútorgyárába. Nem volt ott semmiféle politúrozás, festékszóróval kellett színezni az olcsó gyári bútorokat.

Akkor ez egy másik szakma...

Igen, de mondtam a foreman-nek, Európában egészen más a szórópisztoly, majd belejövök. Ment szépen, konyhabútorokat festettem fehérre sztahanovista tempóban. De ez sem tartott sokáig, bejött az esős évszak, párás levegőben nem lehet szépen festeni, egyébként is ott fent északon ilyenkor minden munka leállt. Ott mindenki a maga házában lakott, volt a bankban néhány ezer fontja, volt kitarás. De nem nekünk. Festőket kerestek a katonai repülőterre, hatot, nyolcat alkalmaztak a tiszti barakkok átfestésére. Hárman már a helyszínen voltunk, de a munka nem kezdődött el napokig, még nem volt munkavezető. A festéket már kihozták. A két társam, egyik walesi, a másik angol, susmogtak, ha jöttem, elhallgattak. – Mi a probléma? Kinyögték, egy doboz festéket haza kellene vinni. – Tőlem viheted. – De ott áll a katona a kapuban... – Na és, a katonát csak az érdekli, mikor telik le a négy óra... – Föltehetem a te biciklire? – Te teszed fel. Azután megindult a munka, két ember egy házra. A vállalkozónak eszébe jutott a szakszervezet. Mondtam az angolnak, Terry te vagy a soron. Semmi baj

Johny (nem tudta megjegyezni a nevemet), barátom az unió. A kocsmaszalon megbeszéltük, hogy a trade papírom már úton van. Persze, később is be lehet mutatni. Festő szakszervezeti tag lettem. Ja igaz, a bútorigipari már megvolt.

És ezután már jött a gépészet?

Igen, hamarosan, de előbb az építészet volt az irány. A repülőtéri tisztai lakások festésekor megfigyeltem a magas cölöpökön álló faépületek szerkezetét. Milyen egyszerű, ügyes ácsmunka az egész, ezen az éghajlaton ideális, gyors, olcsó építkezés. Ebben nagy lehetőség van. Beiratkoztam a legkomolyabbnak mutatózó levelezési főiskolába. Abban az időben Brisbane-től északra nem volt főiskola, a hézagot levelező tanfolyamok töltötték be. A British Institute of Engineering Technology londoni intézet volt, de a leckéket Brisbane-ből kaptam. Az építészet szakon megkezdtem a tanulást, alaptantárgyak, matematika, geometria stb. Azt gondoltam megvalósul gyermekkori ambícióm, építész szerettem volna lenni, de a polgári és kereskedelmi iskola nem vezetett arra. Itt már csak az építkezési vállalkozáshoz való ismeretek elsajátítása érdekelt, elképzeltem, hogy az újaustrál ácsokkal vállalkozást lehet majd elkezdni. Egy napon olvassuk az újságban, rajzolókat keresnek – for the rebuilding of the Invicta Sugar Mill, Giru.

Akkor mégiscsak építkezés?

Persze, mi más? Jelentkeztem. Giru 30 mérföldre délre Townsville-től. Lakossága akkor kb. 500 fő, jobbára a gyár alkalmazásában. Egy elemi iskola, egy templom. A cukorgyár a termelők szövetségi vállalkozása, az igazgató vegyész, a cukorgyár vegyi üzemnek számít. Fia, akkor 26 éves éppen végzett gépészmérnök fogadott, körülírt, megmutatta az éppen akkor elkészült kazánházat, szép téglapépület. Nem sokat kérdezett, egyetlen jelentkező lehettem, elvállaltam az állást még abban a tudatban, hogy valami épületrajzokat kell készíteni. Abban az időben Queensland-ben nem volt cukorfinomító, a cukormalmok (sugar mills) a nyers barnacukrot állították elő. A malom egy évben három hónapig üzemelt, ez volt a crushing season. A kilenc hónap általában javításokra fordítható. A feladat a mérnök és a rajzoló részére egy évi előkészítés a következő év kilenchnapos holtszezonjában elvégzendő modernizáció részére. Hamar rájöttem arra, hogy itt bizony gépészetről szól a nóta. Gyorsan átiratkoztam a gépészeti szakra, öt leckét kértem le egyszerre. Volt időm tanulmányozni az iroda rajzait is, és lapozgatni ifjú Malons egyetemi és műszaki könyveit. Soha nem látszott kételkedni műszaki felkészültségemben.

Mit tartalmazott a modernizáció?

A cukornádmalom két fő műveletet végez el. Egyik: kinyeri a beérkezett nád nedvét. Ez gépészet. A másik: kristályosítja a cukrot a léből. Ez vegyész. A feladat a teljes zúzórész kicserélése volt. A csilléken érkező nád beömlik a szállítószalagra, az beviszi az első hengerekbe, ahol a három, rovátkolt henger két nyílásán átréselt nádból lefolyik a lé egy része. Három hengereken át a törek már száraz, az bemeleg a kazánházba, mint tüzelőanyag, a termelt gőz hajtja a gőzgépeket, azok hajtják a hengereket. A beépítendő gépsor 9 hengere

mindegyike 13 tonna súlyú. Ehhez kell arányítva elképzelni a gőzgépek, a váz és a betonalapozás méreteit. A hengerek fordulatszáma 1,5–3,5 percnként. A gépek Angliából érkeznek majd meg, a tervezés a már megérkezett rajzok alapján folyik. A gépek közötti folyamatos anyagmozgató berendezést, a melasz elvezetését helyileg kell megtervezni. A betonalapozás terveit egyeztetni kell a helyi sajátosságokkal. Ennek a feladatnak az elvégzéséhez kellett egy műszaki rajzoló, akinek a rajzai alapján dolgoznak majd a beépítő vállalkozó szakmunkásai.

Még a két éves kontrakt alatt voltam, amikor elkezdtem a rajzoló munkát, rá egy évre

megkezdődött az új részleg beépítése a rendelkezésre álló kilenc hónapban. Majd megindult a termelés megnövekedett kapacitással, sikeresen. Még félévig maradtam, de megérlelődött bennem, hogy lépni kell. Fölmondtam nagy önbizalommal leköltöztünk Brisbane-be, ahol komoly ipar van, úgy gondoltam, ott válogatok a munkahelyek között. Hát hoppon maradtam, sehol semmi. Elmentem azokhoz a vállalatokhoz is (Evans Deakin Engineering, Sargeant Engineering) amelyekkel készítettünk berendezési tárgyakat a rajzom alapján. Emlékeztek, persze, de sajnos recesszió van, elbocsátottak alkalmazottakat.

Akkor talán kellett volna maradni a cukormalomnál?

Vagy jobban meggondolni. Még Giru-ból megvásároltam egy telket Brisbane Zillmere városrészén. Semmiképpen nem akartam Sydneybe költözni. Fogott a pénz, valamit tenni kell. A festészet kisegít, gondoltam. Egy építkezési vállalat hirdetéssel festőket és foreman-t keresett. Első munka egy templom festése kívülről. Megnéztem, mint foreman, három emberrel indítottam a munkát. A raktárból kihoztam pallókat és köteleket, a kis templom toronyablakain átvett nehéz pallóról lógó kötelekkel rögzített kisebb pallóról festettek az embereim, ami gyorsan mozdítható volt lefelé, ahogy haladt a munka. Délután kijött a scaffolding engineer, megnézni, hogy haladunk az állványozással. A fél torony már be volt festve. Jó hírem lett tőle. Nem tellett bele néhány hét, fölmondtam, ami nem tetszett a vállalatnak.

Kaptál jobb munkát, milyent?

Így volt. Megpályáztam egy állást Sydneyben. International Combustion Australia Ltd, Rydalmere. Nemzetközi robbantó még nem voltam... Azt válaszolták, jelenjek meg ott Brisbane-ben XY főmérnöknél interjúra. Hát milyen a szerencsém? A korábban cukormalom-igipari gépésszel nagy egyetértésben elbeszélgettünk szakmai fogásokról és

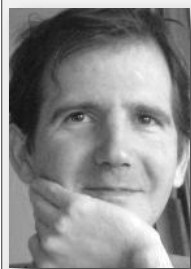
élményekről. Ajánlása alapján megkaptam az állást, fizetik a család költözködését is. A munka Tamworth város részére terveztünk új áramfejlesztő erőművet. Kb. húszan dolgoztunk ezen a rendelésen. A gépi felszerelés ugyancsak Angliából jött, a Babcock & Wilcox vállalatól. Az én részem a mintegy két emelet magas építmény oldalfala, tartó elemei és borítása megrajzolása volt, és minden darab rajza a műhely részére. Rengeteg csőnek és mindenféle egyéb tartozéknak kellett utat és helyet adni, közben a csöveket szigetelő bevonattal, hő táguló függesztésekkel ellátni, kémlelő és szerelő nyílásokat hagyni, egyszóval hadakoztunk, hogy ki adjon utat, ki engedjen. Mindenki járkált a másikhoz, többet radióztak, mint rajzoltak. Magam részére elkezdtem egy olyan rajzot, ahol minden együtt látható, azon kiténtek az ütközési pontok. Egyre-másra hozzám jöttek a kollégák a belátható dimenzióban egyeztetni. Akaratlanul is egy szisztémát vezettem be, amit a főnökség is értékelt.

Akkor itt megmaradtál...?

Dehogyan maradtam, egy év után fölmondtam. Húsz fontról 22-re emelték volna a fizetésem, talán többre is, nem maradtam, elmentem másik helyre, ahol elkezdtem 18-cal. Ennek családi oka volt. Feleségem nem fogadta be Ausztráliát. Nem volt jó a trópus, aztán a nagyváros sem tetszett. Kialakult egy olyan terv, hogy visszamegyek a cukoriparba, annak vonalán el innen. Például Fidzsibe, utána meg elmegyünk Kubába, a nádcukor igazi hazájába. Ismeretség is van, ott indított vállalatot Lótsős Vilmos, akit még Budapestről ismerek, főkönyvelője Mihalik Laci fogolytábori bajtársam révén. Lótsős budapesti gyárát elvették, őt tiltott fegyver tervezésével vádolták, megszökött, Kubában minden lehetőséget elébe tártak, zseniális mérnök volt. A Colonial Sugar Refinery (CSR) hirdetett egy tervező rajzoló és egy részletrajzoló állást. A tervezőit megkaptam, a részletereset egy angol fiú kapta. Tehát cukoripar, igaz, hogy az épületanyag osztály vett fel, de majd átkerülök a cukor-osztályra. Ami szerencsére nem történhetett meg, az épületanyag osztály mint a rakéta túlnötte a cukorosztályt, amely pedig az ausztrál cukoripar zászlóshajója volt. Úgyiszlólván mindenféle építkezési anyagot előállító gyárakat létesített a vállalat Ausztráliában, de később másutt is, az Egyesült Államokban is. Az egyre megnyíló új gyárak rendszerint külföldről beszerzett gépeinek telepítése és a hozzávaló anyagmozgató felszerelések tervezése volt a tervezőiroda feladata. Élvezetes változatosság, ötletlehetőség, kihívás könnyítette a munkát, ami így nem volt teher. Főnököm Handy Andy-nek nevezett, esetenként kellett valamilyen ötletes megoldás, azt tőlem várta, nem tudjuk hogyan, de ez az elképzelés, dolgozz rajta, van idő... Máskor viszont nagy hajrá volt, például elvállalta a cégünk az akkor épülő AMP Building teljes padlózatának a burkolásához szükséges vinyl-lapok szállítását a 9 hónap múlva üzembe helyezendő új gyár által, aminek még a rajzain dolgoztunk. Ez már végleges állás volt részemre, innét már csak nyugdíjba mentem, ami számomra egy másik elfoglaltság lett. ■

[folytatás a következő számban]

Levél MAGYARORSZÁGRÓL

Marinkás Gábor 1977-ben született Budapesten, szociológiai terminussal élve első generációs értelmiségi. Két év angol-esztétika szakos bölcsész-kari kiterő után, a Színház és Filmművészeti Egyetemen szerzett diplomát a Film- és TV tanszéken. Azóta szabadúszó vágó-

ként dolgozik játék- és dokumentumfilmekben, reklámokban. Nem sikertelenül, bizonyítják ezt a magyar Filmszemle és nemzetközi fesztiválok díjai, amelyekkel elismerték az általa vágott filmeket. Csaknem másfél év ausztráliai és új-zélandi „hosszú vakáció” – ahogyan ő fogalmaz – után nemrég hazatérve mesél Magyarországról: milyennek látja hazáját a déli féltekén töltött időszak után némiképp friss szemmel.

Born in Budapest in 1977, Gábor Marinkás is a freelance film editor based in Hungary, who has enjoyed some success, not just at home, but also on the international stage. He writes to us having recently returned to Hungary after some 18 months down under in Australia and New Zealand. He had been keeping in touch with what was happening in Hungary while he was away, so he had no illusions about the mood back home on his return. It is about this that he writes to us in this letter from Hungary.

The latest statistics measuring emigration tendencies show that 17% of Hungary's adult population plan to work abroad long term, 7% plan to emigrate permanently, and what is most unnerving – 50% of 19-20 year-olds are thinking about settling abroad somewhere. Never a great one for politics, Gábor now finds the shadow that politics casts over everyday life in Hungary is unbearable. He thinks back to the eminent psychologist, the late Dr Péter Popper, who was a lecturer of his, saying that at the fall of communism the most talented of the economic-intellectual elite emigrated abroad, the second sphere started some sort of business at home, and it was the third strata that produced the political elite... Another school of thought holds that when the Eastern Bloc collapsed, freedom and democracy fell into everyone's laps – people hadn't fought for it and so did not learn to respect it.

An entire society cannot change in 10-20 years – it will take at least 2-3 generations – but Gábor finds it demoralising that there do not appear to be any signs of it. What is worse it seems the days and weeks, and with it the daily media, are rife with political power games and lies, at a time when critical dilemmas need to be resolved.

When making enquiries about courses at a language school in Auckland a few months ago, Gábor observed that there was just one newspaper clipping on the noticeboard and for

Until people with high public profiles in Hungary come out and say “I made a mistake and I take responsibility for it”, there is little hope that (lesser) public officials will change their indifferent, dishonest ways. There are examples of nations who brought themselves back from the brink, such as Germany and Japan, but in Hungary we have yet to even admit that there's a problem.

Gábor believes that a part of Hungary's present day society is committed to modern European values, to freedom of the press and freedom of thought and speech, to fair justice with zero tolerance of racism, aggression and religious intolerance, with freedom to love, whether or not that be within the institute of marriage, and regardless of gender. This part of society expects the state to respect the individual's private life, providing stable and predictable rules on which to base their decisions. This part of society is finding itself more and more in conflict with the country, and it is not these people who have changed – it is the country who has let them down.

Kezdt motoszkálni bennem az érzés egy esztendő után a világ túlsó végén, hogy kezdem kissé elveszíteni a fonalat Magyarországgal kapcsolatban. A hazai híreket az interneten követve például mind gyakrabban találok fórumokon, hozzászólásokban a „kompország” kifejezéssel az országban az elmúlt két esztendőben végigsöprő „forradalmi” változások kapcsán. Bevallom, nem ismertem a hónapok alatt közhellyé vált kifejezés eredetét. Ady Endre nevezte először kompországnak Magyarországot a 1905-ös *Ismeretlen Korvinkódex margójára* című cikkében:

„Kompország, Kompország, Kompország: legképebbeségesebb álmaiban is csak mászkált két part között: Kelettől Nyugatig, de szívesebben vissza.”

Egy másik hír segített további fogalmat adni. A Társadalom Kutató Intézet (Tárki) idén júniusban nyilvánosságra hozott felmérésének eredményei szerint az elmúlt húsz évben soha nem volt ilyen magas a magyarok körében a migrációt tervezők aránya. A kiemelkedően magas kivándorlási statisztika egy néhány éve tartó, egyértelműen erősödő folyamat eredménye. A felmérés szerint Magyarországon ma a felnőtt lakosság 17%-a tervez hosszabb ideig külföldön munkát vállalni, 7% pedig kivándorolna. A migrációt tervezők célpontja leginkább Ausztria, Németország és az Egyesült Királyság. Ezzel szemben, akik végleg elköltöznének Magyarországról, már nem maradnának Európában. A legmegdöbbentőbb adat szerint a 19-20 évesek fele fontolgatja a külföldi letelepés lehetőségét, (forrás: *Magyar Hírlap*).

Egy cseppnyi illúzió nem volt bennem hazatérésem előtt a magyarországi hangulattal kapcsolatban. Az unalomig ismert problémák, amelyekben nyakig úszik az ország: a lakosság eladósodottsága, munkanélküliség, létbizonytalanság, a középosztály lassú lecsúszása, az erősödő etnikai ellentétek és antiszemitizmus... hadd ne folytassam a sort. Saját magam szórakoztatására inkább valami pszichológiai kísérlet alányának tekintetem magam. Vegyünk egy budapesti lakost, aki korábban kéthetes nyaralásnál többet nem töltött külföldön, Európán kívül pedig sosem járt. Harmincöt éves korára kialakult személyiséggel, stabil magyar identitással rendelkezik. Evés közben nem beszél, sörrel nem koccint, és vigyázban áll amikor a Himnuszt hallja a tévében Szilveszterkor. Töltsön egy bő évet Ausztráliában és Új-Zélandon, majd térjen haza és mesélje el milyennek látja némiképp friss szemmel a mai Magyarországot.

Nem sokat gondolkodtam azon milyen újságot tudok hozni az új-zélandi magyaroknak... jót, rosszat, fontosat? Azt kell mondani ami a legjobban kikívánczik az országról szólva belőlem. Arról vagyok kénytelen írni, ami minden honfitársam életére a leginkább rányomja a bélyegét. Régóta nyugtalanít, hogy valami mélyen nincs rendben Magyarországon. Sosem érdekelt különösebben a politika; mindig úgy találtam, hogy ritkán lehet benne igazából a dolgok mögé látva megalapozott véleményét alkotni. Eltaszított tőle, hogy minden hétköznapi problémánál képes itthon előkerülni mentésként. Bármennyire is utálok ezzel foglalkozni, van itt valami, ami mellett nem lehet elmenni senkinek szó nélkül.

Magyarország jelenére, közelmúltjára a mindennapok szintjéig ható, súlyos árnyékot vet a politikai közélet, a kormányzás színvonalára. Lengyel László politológus már 2000 környékén a teljes rendszerváltó magyar elit bukásáról írt. Akkor ez még nekem hatásvadász szónoki túlzásként hatott, sajnos utólag be kell látnom, hogy cseppet sem tévedett. A rendszerváltás óta eltelt két évtizedben a még akkor helyzetbe került, és azóta is regnáló politikai elit minden pártja megbukott már legalább kétszer kormányon. És maradt a felszínen ennek

ellenére továbbra is. Huszonkét éve ugyanaz a lemez forog, néha megfordítják nekünk.

A magyarországi politikai életet két rivális vidéki vándorcirkusz vetélkedéséhez tudnám hasonlítani. Az egyik megtudja, hogy a másiknál van elefánt. Nosza, ők is megpróbálják a tőlük telhetőt, legalább egy felfújható gumielefántra csak futja. A közönségnek úgyis elég lesz csak felmutatni, a plakáton meg majd jól mutat. Lesz ez még kétszer akkora is, mint a másik cirkuszé, csak nyomjuk bele kitaratóan a héliumot. Ma mindannyian ezt a gumielefántot csodáljuk, ahogy körbetolják a színpadon. Az udvari sajtó tenyésztett udvari filozófust, építész, történészt, szociológust, múzeumigazgatót, rockzenészt... a politológusokat pedig már kilóra mérik.

Egy főiskolai tanárom, a már elhunyt pszichológus, Dr. Popper Péter a következő kurta magyarázattal intézte el a magyar politikai életre vonatkozó kérdéseket. A rendszerváltozás környékén a magyar gazdasági-értelmiségi elit legtehetségesebbjei, első vonala a lehetőséget megragadva külföldre emigrált. A második vonal itthon kezdett valamilyen üzleti tevékenységbe. A politikai elit csak a harmadik vonal képviselőiből került ki. Ez a kontra-szelekció tulajdonképpen mindent megmagyaráz, ami azóta történt Magyarországon, foglalta össze tanárunk. Az egyéni képességek határozzák meg a színvonalat.

Egy másik gondolatnak, ami szintén sok mindenre magyarázatot ad, már nem emlékszem a forrására. Talán egy hazánkba látogató előadótól hallottam a magyar demokrácia krízisének okait firtató kérdésre azt az egyszerű választ, hogy mégis mit vártunk? A keleti blokk felbomlásával lényegében ölünkbe hullott a szabadság és demokrácia, nem kellett igazán megküzdeni érte. Így aztán nem is tudjuk azt tisztességesen megbecsülni.

Egy komplett társadalom sajnos nem változik meg 10-20 év alatt. Ahhoz valóban megegyezés mentén kialakult, megkérdőjelezhetetlen értékek mellett közös elköteleződésben eltöltött 2-3 emberöltő kell legalább. Az igazi elkeseredettséget az okozza számomra, hogy nem látom jeleit annak, hogy ez a periódus egyáltalán megkezdődött volna már Magyarországon. A nagy szavak ellenére ne legyenek senkinek illúziói, a lassan csírázó európai, polgári értékrendnek különösen nehéz évei az utóbbiak. Sajnos az eltelt két évtized alatt annyira sem szilárdult meg a magyar társadalomnak az immunrendszere, hogy még balkáni lókupec mentalitású, hazug politikai kalandoroktól sem tudja megvédeni.

Lesújtó a tartalmatlanság. Minden napokra-hetekre szóló taktikáról, hatalmi manőverekről, szavazócsoportok mozgósításáról szól az országos politikában társadalmi víziók, tervek, programok helyett. Semmi jóstehetségem nincs, csupán egyetlen váratlan meglátásom jött be a múltban. Az európai uniós csatlakozás mámorában hangzott el egy váratlan mondat egy pártvezér szájából, aki máris a friss házasság lehetséges megromlására figyelmeztetett.

Mondtam is rögtön édesapámnak: valaki már arra játszik, hogy egy esetleges csalódás élére állva visszajuthasson a hatalomba. Sem a helyzetet, sem az embert nem ismertem félre. A társadalom kitermelte a hőst, az önjelölt népvézért bő két évtizede veszi körbe a „tehetséges politikus”, a „reménysugár” mítosza. Úgy látszik legendákra van szükségünk, mert a valósággal sosem tudunk mit kezdeni...

A mai Magyarország tele kritikussal, az ország sorsát, helyét a világban meghatározó döntésekkel, dilemmákkal – csak hogy a szükséges, értelmes viták, a demokratikus közbeszéd közege már hosszú évek munkájával szétrombolta a politikai elit. Az érvek helyét szimbólumok és szlogenek vették át. A programát a híveket mozgósító akciók. Semmi más dolga nincs ma itthon egy politikai pártnak, mint ellenfelét megbélyegezni és a protest-szavazatokat összegyűjteni. Esetleg még az se, csupán kivárni riválisa bukását. Az ellenfél megbélyegzésével pedig fel is mentik magukat azok, akik maguk sem tudnak teljesítményt felmutatni.

A 2010-es választásokon magát agyonnyerő pártszövetség mára teljes szakmai és hitelességi válsággal küzd. Aki még röhögött a „szavazófülkés forradalmon”, vagy a „Nemzeti Együttműködés Rendszerén”, az ma már félve nyitja ki reggel az újságot vagy hírportált, hogy aznap barátunk-e a 12 évnyi irányt tévesztett gazdaságpolitika és a világválság által tönk szélére sodort álló ország finanszírozhatóságát olcsó hitellel biztosító Nemzetközi Valutaalap és Európai Unió, vagy éppen „szabadságharcot” hirdetünk ellenük. A permanens kampány a valódi eredmények pótlékere lett. Pedig lehetnének ilyenek: ha hazugságokból hidat lehetne építeni, az Budapestről Aucklandig érne.

A jelen finoman szólva sem a pozitív országimázs építéséről szól. Meggyőződésemmé vált, hogy a nyugati világ demokratikus értékeitől deklaráltan elforduló, mindenkivel konfrontálódó, bezárkózó hazánk hírneve csak évek, évtizedek kitartó munkájával helyrehozható károkat szenved mostanában. Először életemben megízlelhettem, milyen szégyellni azt, hogy magyar vagyok. Új-Zélandon, hihetetlen, nem? Az eset egy auckland-i iskolában történt, ahol egy kurzus után érdeklődtem. A tanulmányi osztály faliújságán egyetlen kivágott újságcikk volt kitéve – nyilván figyelmeztetőként, a csalástól elrettenteni a diákokat. Gondolom már kitalálták, a cikk főszereplője Magyarország szégyenletes plágiumbotrányába nagy nehezen belebukó köztársasági elnöke volt. Feltételezem, hogy a recepció dolgozó tajvani és filippínó asszisztensek nehezen találták volna meg hazámat a földgömbön. Így azonban már egyből tudtak hova kötni.

A szóban forgó közéleti személyiség egyébként jelenleg is aktív közszereplő, néhány hete az olimpiáról hazatérő sportolókkal parolázott hivatalos rendezvényen. És aki jelenleg is ártatlanságát hangoztatva vitatja a doktori

címétől öt megfosztó eljárás jogszerűségét. Legutóbb azzal állt elő, hogy ígéretéhez híven már megkezdte a PhD fokozat megszerzéséhez vezető kurzust. Kár, hogy egyetlen magyarországi egyetemen sem tudnak erről. Személye, pályafutása azt hiszem mindennél jobban jelzi a szakadékot, ami hazánkat egy értékeken és valós teljesítményen alapuló társadalomtól elválasztja.

Hibáztam, vállalom a felelősséget – addig nincs sok remény, amíg e történelmi szavak először el nem hangzanak közszereplő szájából Magyarországon. Ma hasonló helyzetben egy választott köztisztviselő maszatol, hárit, csúsztat, hazudik. Ahol pedig nincs mérleg, felelősség, elszámoltatás, ott tanulási folyamatról sem beszélhetünk. De elhangozhatna először akár, mit tudom én, egy szobafestő szájából is. Jelentkezzen, aki életében egyszer is hallotta ezt a mondatot magyar nyelven. Az önmagunkkal való szembenézésre, a felelősség vállalására, a múlt lezárásának képességére még érzékelhető igény sincs nagyon ebben a közegben. Bele sem merek gondolni, olyan távoli történelmi példa, de például a németek vagy a japánok micsoda csapást szenvedtek el az elmúlt században. A pusztuláson kívül az identitásuk nagy része is teljesen megsemmisült. Hol van a mi öntudatunk krízise ahhoz képest, amit ezek az országok átéltek és sikeresen feldolgoztak...? Kezdetnek mondjuk ha legalább felismernénk végre, hogy valami baj van...

„Kompország megindult dühösen Kelet felé újra: egy kis sarka leszakadt a kompnak, ott maradt a nyugati partok táján vagy tízezer emberrel; mi lesz ezekkel?”

Amikor 1990 körül gimnazista lettem, számtalan tanárunk mondta el nekünk azokban az években hihetetlen lelkesedéssel, hogy mi leszünk az első „tiszta” generáció, akik már demokráciában lettek felnőttek és annak szabályai, kultúrája mélyen beleivódott a gondolkodásukba. Hogy ez már a mi világunk lesz... Egyáltalán nem lett igazuk. Vagyis biztosan nem úgy, ahogyan azt képzelték. Szembe kell nézni a ténnyel, hogy az olyan remek iskolák ahol tanulhattam, a kiváló pedagógusok, akik életrajzleletet is átadtak, továbbra sem a magyar életre készítik fel a diákokat. Aki nem túl-, hanem csak élni szeretne, az külföldön keresi a boldogulást.

Magyarország polgárainak egy része tudatosan, vagy sem, de mindennapi életével, választásaival teljesen elkötelezett a modern európai értékek mellett. Természetesen veszi a véleményét és a sajtó szabadságát, hisz az igazságszolgáltatásban, elutasítja a faji, vallási előítéleteket, az erőszakot és szabadon szeret: előfordul, hogy nem házasságban, vagy azonos nemű partnerrel él. Elvárja a hatalomtól a magánélet tiszteletét, és annak feltételeinek kiszámítható állandóságát. Ez a réteg fokozatosan sodródik egyre nyilvánvalóbb konfliktusba saját hazájával, vagyis azzal az országgal, amivé azt a politika alakította. Nem ők változtak meg, hanem az ország hagyta őket cserben.

For the Fallen

- István Ladányi

They went with songs to the battle, they were young.

Straight of limb, true of eyes, steady and aglow.

They were staunch to the end against odds uncounted,

They fell with faces to the foe.

They shall grow not old, as we that are left grow old:

Age shall not weary them, not the years condemn.

At the going down of the sun and in the morning

We will remember them.

- "For the Fallen" - Laurence Binyon, 1914

ANZAC Day in New Zealand and Australia and Remembrance Day in the UK and Canada invariably include recitation of at least the latter verse above. Binyon was 45 when World War I started and therefore too old to enlist. Instead he volunteered to work as an orderly in a military hospital in France. Like many other "war poets" Binyon wrote about the horrors he saw, in particular the impact of war on young lives.

I got thinking about my own (half) brother killed in World War II at age 23, leaving behind a young wife he'd been married to just 17 months, a brother who died well before I was born, in a land far away, perhaps in a forgotten field. Exactly where did he die and what were the circumstances of his death?

During one of my visits to Budapest, I had come to know Lajos Horváth, chief counsellor of the War Graves and Military Tradition Office of the Hungarian Ministry of Defence. He kindly

Zoltán Mihály Ladányi
10 Dec 1918, Budapest - 15 Sept 1944, Macskakő

offered to assist with finding out what he could about my brother's military service in the Hungarian army during World War II. Over a period of months we exchanged emails and Lajos provided me with precious information and copies of official documents relating to my brother.

I found it fascinating that military service records were still available despite what I'd read about the ravages of the siege of Budapest. The documents reveal that Zoltán was a Private First Class (Lance Corporal) in the 2nd rifle company, 12th mountain battalion based in the Transylvania region in 1944.

From what I have managed to piece together I think my Zoltán's unit was part of the Second Hungarian Reserve Mountain Brigade, based approximately 10 kilometres west of Torda in September 1944, just north of the Aranyos River. Of course all the place names today have Romanian equivalents, so part of the puzzle is to find the current names for historical locations. With Lajos Horváth's help and the official records, we established that Zoltán was killed in fighting during the Battle of Torda (Tordu in Romanian).

In late August 1944 the Second Hungarian Army planned to advance towards the Southern Carpathians to seize the mountain passes before the Soviet army could move through them. On 5 September the Hungarian offensive commenced but with the more modest aim of establishing a defensive line along the Maros River. Torda was taken and the Hungarian units continued their advance until running into more heavily armed Soviet and Romanian troops. On 9 September the Hungarians withdrew to a more defensible line around Torda and Aranyosegerbegy (Vișoara in Romanian).

On 13 September Soviet tanks began outflanking the withdrawing Hungarian troops near Alsószentmihály (Mihai Viteazu) west of Torda, causing some panic. An ad hoc defensive battle developed with the Hungarians holding off the Soviet thrust and knocking out seven Soviet tanks. Following a massive artillery bombardment on the 15th, the Soviets and Romanians began a major thrust to dislodge and crush all the Hungarian forces in Transylvania. The Battle of Torda developed into one of the war's most successful defensive operations for the Royal Hungarian Army.

Fighting continued with attack and counter attack from both sides. Eventually, around 4 October, the Soviet and Romanian pressure was too much and the Hungarian commander ordered a withdrawal from Torda. For 3 weeks the Second Hungarian Army together with German troops had obstructed attempts by 11 Soviet and Romanian infantry divisions, a Soviet Guards Tank Corps and a Guards Mechanised Corps to break through

2nd rifle company soldiers, 20-22 March 1943, probably somewhere in Transylvania

towards Kolozsvár. While details in English are sketchy, apparently infantry losses were "huge"; perhaps 1200 Hungarian casualties per day alone with the total toll around 10,000 men killed, wounded or missing.

So what happened to young Zoltán Ladányi? His military records show that he died of a head wound received on 15 September at Macskakő, south of Járabánya, near trig point 582. He was buried there by his comrades witnessed by Captain Zoltán Németh. With the help of Google Earth, Mr Horváth and I managed to establish that the approximate area of Zoltán Ladányi's death was likely to be the hill next to the small Romanian village of Masca, about 2 kilometres due south of Băișoara (Járabánya). As yet we haven't managed to find trig point 582, but I am still looking!

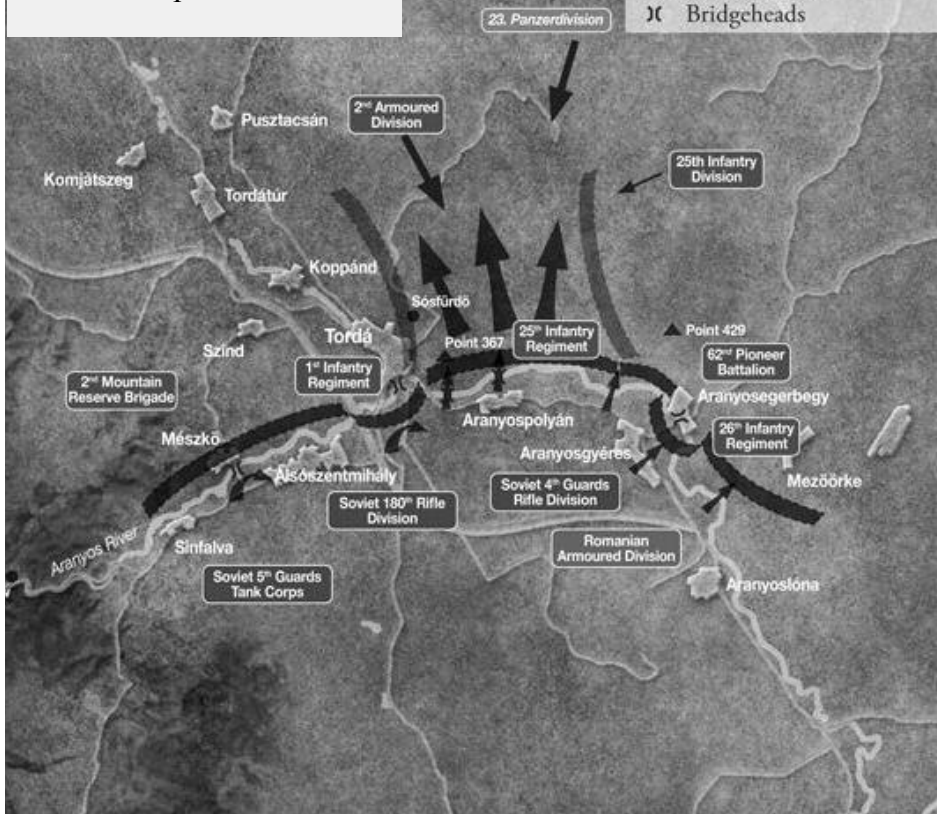
Mr Horváth was able to advise me of the existence of a Hungarian war memorial in the Romanian village of Săvădisla (Tordaszentlászló). Through the internet I contacted a local restaurant where the owner spoke English. István Tamás of the Tamás Bistro (www.tamasbistro.ro) was kind enough to take a photo of the memorial and email it to me. Please be sure to visit his restaurant if you are in the neighbourhood!

Lajos Horváth has worked in the war graves section as special rapporteur and chief counsellor at the Hungarian Ministry of Defence since 2010. In 2011 he was honoured by appointment as the Hungarian Honorary Supervisor of Commonwealth War Graves Commission.

He kindly showed me his Department's website www.hadisir.hu where the military service details of Hungarian soldiers from past wars can be found. For those interested, who don't read Hungarian:

1. Choose *Keresés* (search) tab
 2. From the *Időszak* (period of time) drop down menu select an option e.g. *II. Világháború* (Second World War)
 3. At *Név* (name) type the name of the soldier you are looking for and hit the enter key. If he is in the database you will see basic data and his personal file.
- On the main menu, the tab *Hősök arcképcsarnoka* contains photographs of many of the soldiers which can be searched alphabetically. Another tab contains photographs of Hungarian war memorials and military cemeteries in different countries.

THE BATTLE OF TORDA, 13-22 September 1944

The Battle of Torda, 13-22 September 1944

Reproduced with kind permission of Battlefront Miniatures Limited

Trig point 582

There is, in fact, a Commonwealth war cemetery in Hungary at Solymár. It contains 173 Commonwealth burials (including 6 New Zealanders) of the Second World War, all of them airmen whose graves were brought in from sites all over Hungary after the war: www.cwgc.org/find-a-cemetery/cemetery/54325/Budapest%20War%20Cemetery. The following blog entry may also be of interest: www.blogs.fco.gov.uk/gregdorey/2011/11/14/we-will-remember-them/. ■

1944
 szeptember - október havában
 Tordaszentlászló határában elesett,
 eltemetett 39 magyar és 5 német
 katona emlékére állította a helyi
 RMDSZ. Szervezet és Önkormányzat
 2008. október 23.
 BAUER GYULA honv.
 BOGNAR ALAJOS honv.
 DOMOKOS AMBRUS szkv.
 EISENHOFER ZOLTAN honv.
 FICZERE MIHÁLY honv.
 HORVÁTH LAJOS honv.
 KOVÁCS IMRE szkv.
 KOVÁCS JÁNOS II. honv.
 LADANYI ZOLTÁN őrv.
 MAGAN GYÖRGY honv.
 MOCSÁN GYÖRGY honv.
 MOZES FERENC honv.
 NEIDEL KAROLY honv.
 ORAVECZ JÓZSEF őrm.
 PALIK JÓZSEF honv.
 PLANKA BARNA honv.
 SOLTESZ BERTALAN honv.
 SZEGEDI JÓZSEF hdp. őrm.
 TAKÁCS JÁNOS honv.
 TAKÁCS JÓZSEF t. zls.
 TOTH KAROLY honv.
 VAJDA MIHÁLY tüz.
 VIDONYA FERENC t. őrv.
 16 ismeretlen magyar, 5 német katona
 BÉKE PÓRÁIKRA!

Memorial at Tordaszentlászló (Sävädísla)

Written at midnight

Who believes in ghosts these days?
 But they appear
 show up
 return
 knocking on the windowpane
 and their voices
 are the same
 as when they were alive

they nudge each other
 out of the way
 to get closer
 to be heard
 their hurried words
 whispers from a buried world
 propel the air
 into twisters of summoning pleas
 do it
 do it
 don't procrastinate
 until too late to tell
 to say
 the way red poppies
 danced in the wind
 bread crust tasted
 after hunger
 how flocks of geese
 foraged for seeds
 shoes had no soles without big holes
 stuffed with newspaper pages
 the way we marched
 through the ages
 under flags of obsolete faiths
 the way we sat at silent vigils
 held for the dead
 picked up around the streets
 whose names we never learned.
 - Panni Palásti

my ten favourite hungarian films

columnist: paul hallyen

FATHER
(APA: EGY HIT NAPLOJA)

István Szabó is perhaps the most internationally recognised Hungarian film director. An Oscar winner with *Mephisto* in 1982, he has been making films since the 1960s, and he is still producing films of outstanding quality. His most recent film, *The Door (Az ajtó)*, was released only this year (2012). With nearly 50 years of film-making it was always going to be hard for me to pick my favourite film by him – especially if I am to stick to my self-imposed restriction of selecting only one director for each of my ten favourite films. Indeed, with his output it would be quite easy to select ten favourite films from Szabó alone. In addition to the two other films already mentioned, such gems as *Colonel Redl*, *Rokonok (Relatives)*, *Being Julia*, *Édes Emma, drága Böbe (Sweet Emma, Dear Böbe)* and the magnificent *Sunshine* would easily make such a list. So why did I choose *Father* from such a large and worthy body of work?

Firstly, *Father* is a distinctly Hungarian film in its tone, feel and texture. Many of Szabó's films have been international productions, and while many of these, for example, *Sunshine*, and *The Door*, deal with either Hungarian

history, as in the case of the former, or Hungarian literature, as in the latter, the use of English-speaking actors and consequently English dialogue, mean these films have less of a Hungarian feel about them. There are scenes in *Father* that can only be understood in a Hungarian context, even though, as I detail below, the theme of the film is much more universal.

Secondly, and this may sound like a contradiction of the reason above, *Father* deals with the universal theme of “the-boy-becoming-the-man” by dealing with the idealised image of his father. I found this was dealt with in a very satisfying way: honest, loving, somewhat sentimental, but never maudlin or cloying. It is ultimately an enjoyable film, one that leaves a pleasing sense of satisfaction and memory at the end. And you cannot always say that about much of Hungarian cinema!

Thirdly, and this is perhaps a rather indulgent reason, the air of nostalgia evident while watching this film 50 years after its making is palpable. Shot in black and white it feels like Hungary in the 1960's even though the film concerns events several years earlier. Yes, I know those times were not quite what they seem today, there were still secret police – Hungary was ultimately a communist dictatorship and people suffered because of this. Nonetheless from the vantage point of the early 21st century, *Father* conveys a sense of longing for times past when times were simpler, if not necessarily better. As I said, this is rather self-indulgent, but there you go.

Lastly you can see in *Father* the emerging talent displayed by Szabó. It was only his second feature-length film, but you can clearly see Szabó's film-making abilities and talents in this early work, not to mention his script-writing prowess. It is rather like recognising raw talent in a sportsperson, knowing that one day they will perform at the highest level. Szabó's later films would inevitably become more technically assured, with higher production values and with more nuanced approaches. On display in this film is

a delightful youthfulness with the promise of so much more to come.

So, to the film itself. It concerns Bence Takó, a boy whose father, a doctor, is killed in World War II. Played by an impressive Dániel Erdély, Bence idealises his father and imagines all sorts of heroic deeds being performed by his father. He recalls his father as an underground hero, as a great doctor, as a great outdoors man. He even visualizes his father as a great statesman, receiving the homage of the nation. The image of his father is what sustains the young Bence through the difficult days of boyhood. The scenes where Bence imagines his father performing such great deeds are shown in a realistic, yet nostalgic style, with charm and humour.

The focus of the film though is very much of looking back on the image and memory of his father. After the early boyhood days, we see Bence, now a young adult, played by the always impressive András Bálint, begin to confront the truth of his father. It turns out that his father was a rather mild-mannered, somewhat ordinary man. There is no great revelation in this in one sense: the tone of the film is realistic in the way it portrays the idealised father and never paints him as super-human. On the eve of the 1956 revolution, Bence falls in love. The object of his affection is a Jewish girl, Anni, played by Kati Súlyom, and in falling in love, Bence decides to confront who he is and who his father really was. There is a sense that by being in love with someone, he has to deal with who he really is so that he can truly love someone else.

As a counter-point to Bence's idealised view of his father, Anni's family history is infinitely more tragic. Like so many Jewish Hungarians at this time, her parents died in the concentration camps and Anni is left feeling uncertain as to who she is. She wishes to escape from the tragedy of the past but does not know who she really is. She says, “*I'm a Hungarian, right? Simply a Hungarian. I've decided a hundred times there's no past... nothing. But then something happens and I*

want to be one of them again. I want people to know the reason my parents had to die.”

I think Szabó was courageous to address the experience of Jewish Hungarians in this way as the topic has always been a sensitive one for many Hungarians. To strengthen this point, there is a powerful scene in which Bence and Anni sign up as extras in a film that portrays the rounding up of Jewish Hungarians in Budapest during World War II.

Initially he is cast as one of those being rounded-up, wearing the yellow star, and herded across the Chain Bridge in Budapest, side by side with Anni. Then, part way through, the director decides he needs more guards in the scene. He re-casts Bence as one of the guards doing the herding. In a highly symbolic scene, Bence removes his yellow star and replaces it with an armband of the Arrow Cross. Instead of walking beside Anni, he is now shown pushing and shoving her and the crowd...

We follow Bence as he goes back to the village where his father worked as a doctor and asks those who knew him what sort of man he was. “He was a nice guy with glasses”, one replies. “A very kind man with smiling eyes”, another says. So, he was an ordinary, kind man, who did his best to help

others, well remembered by others... Just like most of us.

And now Bence has the courage to be honest with himself, and with Anni, about his father. He confesses to her that the stories he has told her about his father are untrue and it is time for him to find his own way in life. He tells her, “I have to do something on my own, with my own strength. Something that requires courage and persistence... I must swim across [The Danube] alone... and not just tell others that Father used to do it... as if it had been my achievement. Only weaklings keep making up stories.” The boy has become a man in his own right.

Father received critical acclaim on its release including winning the then prestigious Grand Prize at the Moscow Film Festival, as well as being nominated for an Oscar as the Best Foreign Language Film. (Szabó would claim this Oscar in 1982 for his *Mephisto*.) Perhaps more importantly, *Father* was chosen as one of the 12 best Hungarian films of all time by Hungarian film critics in 2000.

Father, (1966), screenplay by István Szabó and János Herskó; directed by István Szabó. Starring Miklós Gábor, Klári Tolnay, András Balint, Dani Erdélyi, Kati Súlyom. Running time: 95 minutes. ■

My Youth

My grass hut with trees clinging onto the
Moon,
full of mosquito bites,
my evening love-scenes,
the smell of whipped up dirt on the plant-
scented wind,
my green tent for the ball,
it was I who ransacked your foliage,
it was I who hired your musicians,
I was the one who chose your women,
in the dawn of the bicycle's solitude,
immortal in all the gossip,

oh, youth, my youth.

The drawn-out laziness of riding in a buggy,
the melancholy of shepherding the flock,
a sad cow's eye among the dry stalks of weed,
mowing the meadow after the rain,
a scythe-man on a rainbow of aerial
acrobatics,
a train disappearing behind the mountains,
the twilight pushed behind my back,

oh, youth, my youth.

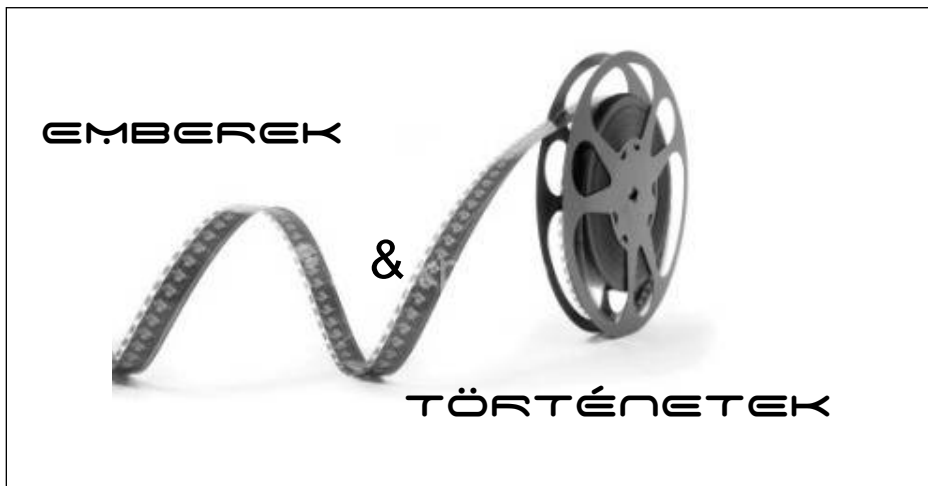
Bright sunshine under my eyelids,
my little puppydog smile,
my urchin's face
smudgy with sweet dew,
my virgin world of the forest,
my glittering engagement ring,
you, who are mine on heaven and on earth,

oh, youth, my youth.

- István Ágh
(Translated by Mike Starkweather)

The full title of the film in Hungarian is, *Apa: Egy hit naplója*. This has been erroneously translated in some English DVDs as *Father: A diary of a week*. A more accurate translation would be *Father: Diary of a Belief* or perhaps *Diary of a Faith*. I suspect “hit” has been misread as “hét”, meaning “week” or “seven”. Sloppy nonetheless.

The father-son relationship, like any parent-child relationship, is complex - fraught with ambitions and illusions. Each of us as we emerge into adulthood need to put distance between ourselves and our parents so that we can truly grow up as fully fledged adults. It is a necessary task. Szabó's *Father* is one of the finest examples in cinema of this journey, told with honesty, humour and love, which is how all such journeys should be.

ÁDÁM HERTELENDY

Hertelendy Ádám „három életről” beszél, a magyarországi, a svájci és az új-zélandi. A nehéz ötvenes évek elején, 1953-ban született Budapesten. Mindkét szülőjének, Hertelendy Györgynek és Ostffy Jolán Katalinnak sorsát a második világháború utáni hatalomváltás határozta meg. Mindkét családtól elvettek mindent és a családok egyetemet végzett fiataljai kénytelenek voltak bármilyen egyszerű munkát elvállalni. Ádám sorsát pedig a forradalom szabta meg. A Hertelendy család a forradalom kitörése után a Krisztina körüli lakásukból Nyugatra menekült és Zurichben kötött ki. A beilleszkedés folyamán német lett a család nyelve, sőt Ádám kiskgyerekként oly hamar elsajátította, hogy tanárai elcsodálkozására idővel németben osztályelső lett. Tizennyolc évesen ösztöndíjjal Amerikába utazott egy évre. A hetvenes-nyolcvanas években a svájci hadseregben szolgált és miután főhadnagy pozíciójából nyugdíjba ment, közgazdasági tanulmányokat folytatott. Azután sikerült elhelyezkednie a svájci UBS banknál, ahol majd harminc éven át dolgozott. Közben megnősült – Paulay Dorothyt 1982-ben ismerte meg Svájcban, ahol Dorothy éppen látogatóban volt Ádám nagybátyjánál. (Amilyen kicsi a világ, Dorothy édesapja, Paulay Tamás Ádám egyik nagybátyjával járt katonai iskolába, később pedig egy másik nagybátyjával a Műszaki Egyetemre.)

A bank többször külföldre küldte Ádámot; négy évet töltöttek Tokióban, ahol megtanultak japánul, utána New Yorkban töltöttek hat hónapot, negyvenhárom évesen pedig Budapesten kapott megbízást. A három év, amit Magyarországon töltött nagy hatással volt Ádámra és Dorothyra, úgyhogy miután '98-ban bezárták a budapesti bankfiókot sajnálták, hogy az újonnan megerősített származási szállakat el kellett engedniük. Miután visszaköltöztek Svájcba, Ádám a Sulzer Textilnél helyezkedett el, akik képviselőként hat hónapot töltött Olaszországban. Másfél év után az új UBS banknál kapott állást és ott dolgozott 2008-ig, amíg korai nyugdíjba nem ment. Akkor következett be Ádám „harmadik élete”, amikor Christchurchbe költöztek Dorothy gyengélkedő özvegy édesapjához.

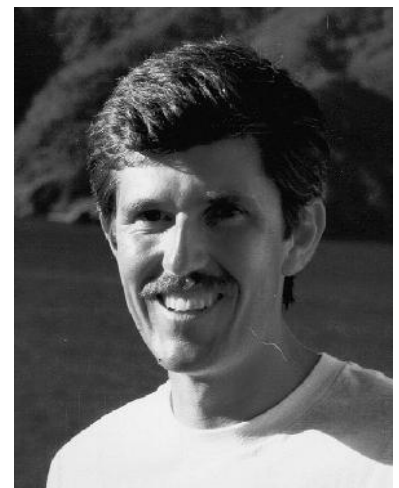
Ahogy Ádám fogalmaz, a szíve, a vére örököké magyar marad, az esze örököké svájci, de megszerette mindenegyes országot, ahol élt. Hisz

benne, hogy a mai globális világban akárhova tartozhat az ember. Ádám eszméje: megosztani, nem megosztani.

Many emigrants have been asked the question “where do you belong” and “what do you feel like”? And most emigrants cannot clearly answer these questions. I am no different. Most emigrants have absorbed so much of their new culture and lost so much of their old culture that they have difficulty defining where exactly their allegiance lies. It’s just that my story is only in part the story of emigration. Jokingly, one could almost argue that my story was more one of globetrotting than one of emigration....

I was born in 1953 in Budapest. Undoubtedly this makes me a Hungarian by birth and blood. My parents were Hertelendy György and Ostffy Jolán Katalin. We lived in a 3-room apartment on Krisztina körút in Budapest, together with my grandmother and my younger sister, Orsolya. Those were difficult times, for everyone. Both my parents had lost their original family homes during and after the war: my father in Csákány (Somogy megye) and Vindornyalak (Zala megye), and my mother in Ostfyyasszonyfa (Vas megye). The war, of course, had destroyed a lot in Hungary and had changed the political landscape drastically. After the war the Soviets continued to occupy the country and installed a Communist dictatorship which ruled with an iron fist for the next 50 years. The Secret Police (ÁVO) committed atrocious crimes against humanity, ran labour camps (e.g. in Reesk) and generally terrorised the people. Fortunately this is all well documented in Budapest’s “Terror Háza Múzeum” on Andrassy út – lest we forget!

Both my parents were born in 1922, so they were 23 years old at the end of the war in 1945. After their university studies they both thought they could look forward to a promising life and career, but due to the change of power nothing came of those dreams. My father’s start in the diplomatic service (Foreign Ministry) came to an abrupt stop as soon as the Communists had taken power. In order to survive, both my parents were forced to do whatever job they could get: truck driving, wood and leather work, handkerchief printing for my father, book keeping in an industrial factory in Csepel for my mother. My sister (in 1954) and I (in 1953) were born in the midst of post-war

rubble and political tyranny. As life offered them so little perspective and hope, it was no wonder that my parents risked their own lives to escape at the first opportunity. During the uprising of 1956 they packed us two children into backpacks and headed west. After a risky, dangerous escape we finally made it safely to Austria. After a few weeks in a refugee camp in Traiskirchen we were lucky to be admitted to enter Switzerland under the personal sponsorship of a wealthy Swiss individual. So at the age of almost four I started my “second life”, now in Switzerland.

I grew up in Zurich, Switzerland, where I went through schools and studies. My parents held the strong view that it was the right thing for an immigrant to adopt the culture of the new country as best as one could. We children switched over from the Hungarian language to the German within a few weeks of our arrival, and my parents followed a few years later. The running joke was that my teacher in school, where I was the only foreigner (non-Swiss) at that time, could never understand why her foreign pupil boy was better in German class than any of the Swiss pupils. Of course, the determined switch to a new language had a “price”: we paid with the deterioration of our Hungarian language skills. In 1970/71 I was granted a scholarship as an exchange student to the USA, where I spent one fantastic year in the Midwestern State of Iowa. Believe it or not, there are some similarities there with Hungary! During the cold war years of the seventies and eighties I proudly did (much) more than just my fair share of Swiss Army service, from which I eventually retired as a First Lieutenant. Following studies in business and economy I landed my first job with a large Swiss bank (UBS). I gave the bank nearly 30 years of my life, and enjoyed most of it. The bank was supportive and offered interesting opportunities. Most of my professional career was spent in the lending sector: I lent to private individuals, to corporations, to other financial institutions, to countries. I lent against collateral of any kind, against future cash-flows, to projects, or even unsecured. You name it, I’ve done it. The bank sent me around half the world in various functions. From 1986 to 1990 we lived in Tokyo, Japan where we enjoyed Sushi and Sumo, experienced our first earthquakes and learned Japanese. From there we were sent to New York for a management bank training programme for 6 months. After a return to Switzerland the bank

asked me to open and run its Representative Office in Budapest in 1996. Back to my roots! So we lived in Budapest for three years until the bank, following a merger, decided that its Hungarian office was no longer needed and had to be closed in 1998. I always thought that was a rather short-sighted decision by the bank but I had the thankless task of implementing it. It hurt. We had settled in well in Hungary after the “rendszerátváltás”. Economically Hungary was doing well at the end of the nineties. It was certainly ahead of most other Central European countries in those years. Privatisation, while always controversial, was well advanced. Some people even lamented the country was selling its family silver.

For me those 3 years in Hungary were a real eye-opener and a marvellous experience. At the age of 43 I finally came home to my country of origin, which we were forced to leave in 1956. I had lived 40 years as a Swiss. During those 40 years I had visited Hungary a few times but not often. To start with, it took 14 years (1971) till we were granted Swiss citizenship and passports, without which we could not afford to risk entering the former Communist country. After that the journey to Hungary was simply unpleasant, with humiliating border controls, enforced currency exchange, visa application and probably surveillance. In most shops there was a shortage of goods on the shelves, even though most Hungarians did not have the money to buy what was available. As far as I can remember there was no shortage of *Egri bikavér*, *Szürke barát* or *barack pálinka*. Some Hungarians looked down on countrymen who fled the country in 1956 and accused them of a lack of patriotism. So why bother?

It struck me that at the age of 43 I was meeting, for the first time in my life, people who had no problem with the spelling or pronunciation of my family name. Hertelendy, of course, is bound to tie a knot in the tongue of a German speaker. In writing it is usually misunderstood as (Herr) Telendy. What a relief that the daily spelling exercises of my name all of a sudden became unnecessary. Of course, by 1996 Hungary had returned to again be a “civilised” nation, after about 40 years of Communism and terror. It was well on the path to return to freedom, democracy and liberalism, slowly but gradually. So much so

that occasionally I wondered that the younger generation of Hungarians could hardly remember Communism and its repressive effects. However, *gulyás*, *pörkölt*, *paprikás csirke*, *pogácsa* and *bejgli* had remained the delicacies throughout all those dark years. And under new private ownership the quality of many wines had improved markedly (*Szekszard*, *Tokaj*). People were now allowed to purchase cars, and the popular plastic *Trabi* all of a sudden cost less than the newly introduced cell phones. This all sounds a bit like a fairy tale, and perhaps it is one. But more than with these superficial signs, I was taken by the people of Hungary. Generally speaking they are of a warm-hearted, caring and loving nature, temperamental, direct, and humorous. In that, Hungarians are quite different from what I had experienced in Switzerland. We loved it and always felt at ease in Hungary. Blood does not lie, it seems.

In 1999 we returned to Switzerland and in 2001 I re-joined the new UBS bank, from which I retired in late 2008. In early 1999 my employer (Sulzer Textil) sent me to Italy for half a year to help finance the sale of weaving machines in its subsidiary in the Veneto. Oh boy, how similar Italians are to Hungarians! Thank God.

After my early retirement in 2008, we decided to make the next big move for my “third life”: to Christchurch, New Zealand. My wife, Dorothy, herself the daughter of a Hungarian father (Paulay Tamás) and an Austrian mother (Herta), was also a product of emigration as she had arrived in New Zealand in 1951 and grew up here. So to a certain degree the choice of New Zealand seemed like a logical, sensible one. Back to her roots! Believe it or not, sometimes life takes mysterious turns: my father-in-law, Tamás Paulay went to school in Sopron (Kadettenschule) with my uncle (József Hertelendy) and studied engineering at the technical university in Budapest with that uncle’s brother (Andor Hertelendy). So the Paulay and the Hertelendy families knew each other from the days back in Hungary! It is therefore not a real surprise that I met Dorothy travelling through Europe when she was staying at my uncle Andor Hertelendy’s in Switzerland, in 1982. At that time she had been living and working in Vienna after having left the New Zealand diplomatic service (MFAT) shortly before that.

Sadly, both my parents passed away some time ago, my mother in 1997 and my father in 2003, both in Switzerland. My sister Orsolya still lives in Switzerland, in Basel, and she is married to a Swiss.

So my “third life” continues in New Zealand. After *hagymás rostélyos* and *szilvás gombóc*, after Swiss cheese and chocolate, after Japan’s *sushi* and *sashimi*, after *pizza* and *spaghetti* in Italy we are now trying to adjust to New Zealand’s *marmite* and *saveloys*, but also to delicate lamb and sea food and the most exquisite *Sauvignon Blancs*. I can’t really say which cuisine I prefer, and it does not matter. Likewise, I can’t really say which country I prefer, and it does not matter either. My most sincere belief is that what really matters is that one makes the most/best of what one has. My heart and blood will probably remain Hungarian forever, as will my brain remain Swiss forever. I will retain forever my sympathies, even love, for all the other countries I lived in for an extended time (USA, Italy, and now New Zealand). To this day I am very grateful for my parents’ decision and courage to leave Hungary in 1956, and I am equally grateful to Switzerland for having taken in and accepted this young family from Hungary. Fortunately I have not “lost” Hungary, I still speak the language. I realize full well that my story is one of 1956, and that it would have panned out differently today as in recent times migration has become a much bigger issue than it was 55 years ago. The world has become a global village, the saying goes. True. We belong anywhere. Let’s share, not divide. ■

Correction

The Editor apologises for the mistake on page 10 of the last issue no. 107, in the *Emberek & történetek* column – paragraph 7 of the article **Szentirmay Pál** should have read:

It was also at this time that forty years of communist rule came to an end in Hungary. Paul was at the forefront of revitalising Hungarian communities across the country and built up a strong Hungarian organisation in Wellington. In 1990 he founded New Zealand’s only Hungarian bilingual magazine, the Magyar Szó, which he continued to publish every quarter until his death.

Szegedy Krisztina:

élő hagyományok:

BUDA KERTJEI

Mondják, hogy Erzsébet, a magyarok királynője különösképpen szeretett a Várbazár teraszain sétálni... A magyarok márpedig nagyon szeretik Erzsébet királynő kedvenc helyeit.

Ezt a rendkívüli épületkomplexumot Ybl Miklós tervezte, aki korának egyik vezető építészé volt Európában. Az épület, mely az Ybl Kaszinó közelében van több mint fél évszázada romos állapotú.

A Várbazár, Budapest talán egyik legszebb pontján helyezkedik el, a Tabán park, a Gellért-hegy és a Naphegy közelében és a Világörökséghez tartozik. Ugyanakkor, jelenleg a világ 100 leginkább veszélyeztetett épületegyüttese között tartják nyilván.

A remek épületegyüttes felújítási projektjéről 2011-ben született döntés, a munkálatok várhatóan az Ybl bicentenárium évében, 2014-ben készülnek el. A megvalósítandó tervek között a vízholdó lépcső mellett mozgó járdát terveztek, amely összekapcsolja az eddig elszigetelt Várat a Duna-parttal. Mélygarázs és szintén a föld alatt elhelyezkedő, kulturális rendezvényeknek otthont adó multi funkció teret is létesítenek.

A pavilionsort annak idején műtermeknek használták, a tervek szerint ezekből az egyenként 30 négyzetméteres, csaknem 8 méter belmagasságú helyiségekből néhányat – a „hagyomány” megőrzése érdekében – fiatal képzőművészeknek adnának ki ingyen használatra, a többi pavilonban pedig éttermek és kávézók működnek majd. Az egykori ifi park

helyére a „bakancsos turistákat” kiszolgáló sörsátrakat és olcsóbb éttermeket terveznek.

A historikus királyi kertek még mindig körülveszik Buda várát. Órákig bolyonghat az ember a parkokban, utcákon, teraszokon, élvezheti a történelmi atmoszférát. A kertek mára részben magánkézben vannak, de a Vár körül sok a közpark. Legutóbb a Széchenyi Könyvtár közelében újra telepítettek borszőlőt az Önkormányzat kezdeményezésére.

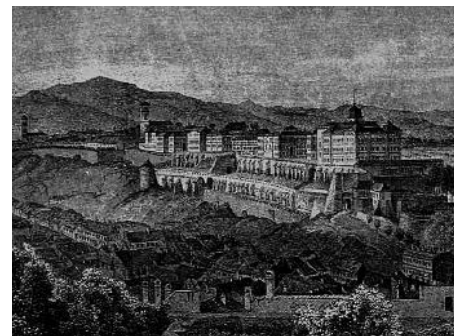
A budai királyi kerteknek, ahogyan valamennyi budai kertvárosnak is sajátos karaktere van. A Gellért-hegy a legpolgáribb, a Sas-hegy a legszikkasztó, mégis zöld és nagyon vidám hely, a Svábhegy magasztos, a Rózsadomb-Pasarét a legelegánsabb, míg Óbuda kertjei biztosan a legbizarrabbak mind ezek között.

Buda zöldövezetei között egy-kettő tájvédelmi jellegű, így a Sas-hegy felső sziklás részei is. A Sas-hegyet már évszázadok óta nem köti össze természetes erdőtakaró a Budai-hegység többi részével. Nemcsak tűzifát vágtak a Budán letelepedők, de már II. Géza király idején (1141-1162) azért is irtották a Budai Vár környéki erdőket, hogy szőlőt telepítsenek. Az első szőlők Óbudán, a Kis-Gellért-hegyen és a Sas-hegyen voltak. Ezeken a területeken sokáig fehérborokat termesztettek. A török hódoltság visszavetette a szőlő és bortermelést, de a XVII. század végén a törökök elől menekülő szerbek Budán is elterjesztették a balkáni vörösborkultúrát. A leghíresebb fajta a kadarka volt, a legjobb minőségű borokat a Sas-hegy, a Gellért-hegy, a Nap-hegy, a Rókus-hegy, a

Mátyás-hegy, a József-hegy napos oldalai adták. Az egész borvidék névadója a Sas-hegy volt. Egy Buda és Pest környékéről 1778-ban készült térkép gyönyörűen mutatja, hogy a budai oldalon Óbudától a Rózsadombon át Budaörs határáig mindenhol szőlők voltak. A Sas-hegyen csak a sziklás hegycsúcsok emelkedtek ki a szőlőültetvényekből.

Borbás Vincének a főváros és környékének növényzetéről írt könyve éppen a virágzó borkultúra utolsó éveiben, 1879-ben jelent meg. A Sas-hegyről azt írja, hogy itt főként sárga és piros duka, kék kadarka és piros bakator fajtákat termesztettek, melyekből értékes vörösbor érlelődött. A szőlőkben gyümölcsfák: kajszli, őszibarack, mandula, cseresznye, meggy is termettek. A szőlőbirtokokat határoló kőgátakon akkoriban szaporodott el a Balkánról betelepített orgona és a Krisztus-tövis. A hegy lábáig terjedő lösztakaró be nem telepített szegélyében akkoriban tömegesen nyílt a macskahere és a vetővirág.

A buda-sas-hegyi borkultúra pusztulását elég pontosan meg lehet határozni. 1882-ben még kiváló termést szüreteltek, aztán néhány év alatt a filoxéra – ez a rendkívül szapora gyökértetű –

teljesen kiirtotta a budai szőlőket. A kipusztuló szőlők helyére néhol gyümölcsösöket ültettek, máshol spontán módon elkezdődött cserjésedni, beerdősödni.

A Sas-hegy olyan messze esett a várostól, hogy sokáig szóba sem jött a beépítése. A hegy lábánál, a Budaörsi út mellett felépített Károly király laktanya nem serkentette a város további terjeszkedését. Az első igazi változást 1929-30 hozta el, mikor a Sas-hegy északi oldalán, a hegytetőhöz nagyon közel felépítették a Notre-Dame de Sion francia apáca-rendházat és nevelőintézetet. A két világháború között a gyümölcsösök helyén valóban elkezdődött a villák építése, de csak a Hegyalja út város felőli oldalán.

Mikor 1942-ben Péntes Antal Budapest élővilág című könyvében felvetette a Sas-hegy természetvédelmi területté nyilvánításának fontosságát, a mai napig sokkal kevésbé volt fojtó a város szorítása. Péntes Antal jól érezte a Sas-hegyre leselkedő veszélyeket. Már a 30-as években elkészültek azok a tervek, amelyek a hegyet szinte a csúcsig felparcellázták volna, a hegycsúcsra pedig parkot terveztek, ennek megfelelően elkezdődött a feketefenyők ültetése.

Ezt a jövőképet a szocialista rendszerben is

támogatták, amit jól mutat az a kis késéssel, 1962-ben kiadott térkép, amelyen már el is tűnt a zöld terület a Sas-hegyről. Mindent szép szabályos rózsaszín utcahálózat foglalt el. Szerencsére az utolsó pillanatban, 16 évvel Pénzes Antal kezdeményezése után, 1958-ban 30 hektáron létrehozták a sas-hegyi természetvédelmi területet.

A Svábhegy is rejt egy kis természetvédelmi területet, a Jókai-kertet, mely Budapesten a Svábhegyen (XII. ker. Költő utca 21.) található. Jókai a 2 holdas földön, ahonnan pazar kilátás nyílt a Gellért-hegyre, a Dunára és a városra hárs-, juhar-, vadgesztenye-, és diófákat ültetett, hogy felfogják az északi szelet. Teraszosan alakította ki a kertet, feltöltötte termőfölddel, gyümölcsfákat és szőlőt telepített, konyhakertet létesített, rózsákat nemesített. Ide vonult el a város zajától, falusias környezetbe.

Az árnyas Jókai-kert nem csak természetvédelmi, de 2007 óta műemléki védeltséget is élvez. Jókai Mór 1853-ban vásárolt itt két és fél hold földet az „Egy magyar nábob” című regénye tiszteletdíjából. Az író a korábban kőbányának használt területet, ahogyan ő nevezte: „tündérkertté” varázsolta. Fákat és szőlőt telepített, rózsát nemesített, konyhakertet létesített, és teheneket is tartott. A kert Jókai – a Kertészgazdasági jegyzetekben is közreadott – kísérleti módszereinek helyszíne volt. Kulturális szempontból is jelentős értéket képviselt, afféle szentélyként tekintett rá a korabeli irodalmi élet.

Jókai írásaiban előszeretettel emlegette nagy gondnal művelt birtokát, és dicsérte a Svábhegy szépségét. Amikor a telket megvette, az utcának még nem volt neve; 1886-ban keresztelték Költő utcára. Az eredeti villa nem maradt fenn, de ma is látható számos korabeli épület és tárgy, például az író présháza, majoros háza, borospincéje, faragott kőpadja és kőasztala. Megtekinthető Róna József Anakreón-szobra, melynek vonásait a szobrász Jókairól mintázta. A kert épületeiben jelenleg a Duna-Ipoly Nemzeti Park igazgatósága, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, illetve könyvtár működik. A nagy mesemondót emlékszoba idézi meg, és előtte tiszteleg néhány nagy értéket képviselő ősfá is, amelyeket még ő ültetett és gondozott. A kert munkanapokon szabadon látogatható.

Végül, harmadik kedvenc budai kertemet mutatom be: a Rózsadomb keleti lejtőjén,

Óbuda határán a Gül Baba türbéje emlékeztet arra az időre, amikor Magyarország jelentős része török uralom alatt állott. I. Szulejmán szultán – Szapolyai János király halálát (1540) követően – 1541. kora tavaszán döntött arról, hogy elfoglalja Buda várát, hogy az ne kerüljön a másik magyar király, I. Habsburg Ferdinánd csapatai kezére.

A szultán a bektasi rend tagjait bízta meg azzal a feladattal, hogy a török csapatok Buda alá való érkezése előtt a városhoz közel alapítsanak egy iszlám vallási központot. A bektasi rend tagjai elsősorban szerzetesek, dervisek, de – szükség esetén – katonai feladatokat is ellátnak. Vezetőjük Gül Baba volt, aki főként békés természetéről, verseiről, természetszeretéről vált ismertté. A legenda szerint mindig viselt a turbánján egy rózsaszálat: erről kapta a Rózsák-Atyja becenevet, de származhat neve a dervissüvegén lévő gömb alakú szövetszövetéről is, amit szintén gülnök neveznek, és a misztikus tudás, az Istenről szerzett bizonyosság jelképe.

Szulejmán szultán augusztus végén érte el a török csapatokkal Buda várát. Magához rendelte az özvegy királynét, Izabellát és a csecsemő János Zsigmond királyfit, kérve a vár békés átadását, cserébe pedig felajánlotta az ország keleti felét. Így történt, hogy 1541. augusztus 29-én a török hadsereg megszállta a magyar királyok székvárosát. Szeptember 2-án pedig a dzsámivá átalakított Nagyboldogasszony templomban, a hálaadó istentisztelet alatt Gül Baba meghalt.

Halálával kapcsolatban több feltevés is megfogalmazódott. Az egyik szerint halálának oka idős kor volt. A török változat kicsit hősiesebb, nevezetesen a vár elfoglalása során a szent életű dervis megsérült és sebeibe halt bele a templomban, s mint igazhitű muszlim megkapta Allahtól a legszebb halál lehetőségét. Holttestét a mostani türbe-kerten belül helyezték örök nyugalomra.

A sírkápolnát Szulejmán szultán parancsára

Jahjapasazáde Mehmed pasa építtette 1543 és 1548 között. A türbét fel is szentelték, ettől kezdődően a sírkápolna nagy becsben tartott zarándokhelyé vált, melyet messze földről érkező muszlim zarándokok rendszeresen és nagy számban látogattak. A türbe nagyon korai iszlám szenthely, az ötödik vagy a hatodik az oszmán-török birodalom időrendi rangsorában, és a világ legészakabb iszlám zarándokhelyeként van nyilvántartva.

Buda várát 1686-ban az egyesített európai csapatok visszafoglalták. A törökök kivonulását követően a jezsuiták kapták meg a területet, s vele együtt a türbét is, melyet Szent Józsefnek szentelve keresztény kápolnává alakították át. Lebontották az ólommal borított kupolát, kiváltva azt egy zsindeyes tetőszerkezettel, valamint két helyen ovális ablakokat nyitottak a falakon. A jezsuita rend 1773. évi feloszlata után a város a teljes domboldalt kezelésébe vette, majd később értékesítette.

1914-ben a sírkápolnát műemlékké nyilvánították és megkezdték teljes rendbehozatalát. Ennek keretén belül Barhucz Lajos antropológus vezetésével tetemkutató ásatást folytattak. A türbe közepén talált idős, erős testi felépítésű, 164 cm magasságú egyén csontvázát – a leírások alapján egyértelműen Gül Babával lehetett azonosítani. 1915. július 1-én Gül Baba földi maradványait ünnepélyes keretek között visszahelyezték a sírgödörbe és a sírt lezárták.

A teljes restaurálás 1918-ban fejeződött be, akkor nyílt meg a sírkápolna a muszlim zarándokok előtt. A II. Világháború alatt a türbét körülölelő Wagner-villa jelentős részét részben lebombázták; a türbét a súlyosabb pusztításoktól a villa falai védték meg. A sérülések kijavítására, az eredeti állapot helyreállítására a 60-as évek elején került sor, Pfannl Egon tervei alapján. Ennek során visszaállították a rézzel borított lapos félgömb kupolát, és befalazták a barokk korban megnyitott ablakokat. Az 1970-es évek elején pedig – a türbe köré – betonburkolatú kilátói teraszt alakítottak ki.

A 90-es évek első felére a türbe műszaki állapota kritikussá vált: 1996-ban K. Pintér Tamás kapott megbízást a tervek elkészítésére, s döntő részben a török illetékes szervek finanszírozták a restaurációs munkákat. A helyreállítás során felépítették az oszlopcsarnokot, a két dísz kutat, a kultikus szerepű csemét és a márványburkolatú szelszebilt, majd egy igazi török kávézót és egy kiállítótermet (Összmagyar Galéria) állítottak fel az idelátogató zarándokoknak, turistáknak. A befejezését követő ünnepélyes megnyitóra 2000. augusztus 12-én került sor; azóta látogatható ez a különleges hangulatú, egyedi, kultikus, vallástörténeti műemlék és a hozzá csatlakozó rózsakert, mely szabadon látogatható. (A Gül Baba Türbe kertje mindig nyitva áll, a Türbe épületét az ór kérésre kinyitja. A belépés ingyenes.)

Remélem tetszett a budai séta, amelyet, a következő számban a pesti kertek közül egy-kettő bemutatásával folytatok. ■

KÁLNOKY LÁSZLÓ

(1912-1985)

"kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám"

József Attila

Kálnoky László 1912. szeptember 5-én született Egerben. Apja, Kálnoky István Eger városi tanácsnoka, 1939 és 1944 között polgármestere. A német megszállás után nyugdíjba vonult, mert liberális nézetei összeférhetetlenek voltak a fasiszta törvénykezéssel. Anyja Kállay Malvin, szintén értelmiségi családból származik. Nagybátyja, Kállay Miklós történelmi regények, színművek és tanulmányok szerzője.

Elemi és középiskoláit Egerben végzi, a Cisztercita Gimnáziumban érettségizik 1930-ban. Diákkorában sikeres sportoló, 16 évesen korosztályi megyei bajnokságot nyer úszásban, később teniszben. Húszéves koráig sokat utazik. Jár Franciaországban, Hollandiában, Svájcban és Olaszországban. Cserkészként részt vesz Angliában a Jamboree-n.

A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem jogi fakultására iratkozott be. A gazdasági válság éveiben ez túlságosan sokba került a családnak, ezért a második évtől az Egri Jogakadémián folytatta tanulmányait. Államtudományi doktorátusát Pécsen szerezte meg 1935-ben. Az egri Városházán helyezkedett el köztisztviselőként. Egri hivatalnokoskodása idején, 1939 végén munkaköri feladatai közé tartozik, hogy a több száz, Egerbe érkezett lengyel menekült ellátmányáról gondoskodjon.

Olvasmányai közül kiemelkednek a német és angol romantikus elbeszélések és versek (különösen Heine), a fantasztikus irodalom alkotásai (pl. Goethe, E. T. A. Hoffmann, Poe, Bulwer, Mérimée, Gogol, Strindberg), a francia parnasszisták és szimbolisták (főleg Baudelaire és Verlaine) költeményei. A filozófusok közül főként Schopenhauer hat rá, természettudományos érdeklődését James Jeans *Az új világnézet*, illetve *A csillagos ég titkai* című könyve kelti fel. Gimnazistaként előfizeti és megszüntéig járhatja a *Nyugatot*, ebből tájékozódik a kortárs irodalomról.

Az első kötet megjelenéséig fő segítőtársa Egerben Apor Elemér költő (1907–1998), aki öt évvel idősebb, kulturált irodalmár és újságíró lévén, sokat segített a diákköltőnek a verstani alapok megszerzésében. Kálnoky idős korában felidézi, hogy első kötete számos helyen őrzi Apor javaslatait. Kapcsolatuk a költő Budapestre költözésével sem szakadt meg. Apor tizenhárom évvel túlélte őt.

Kálnoky a *Nyugat* „harmadik nemzedékéhez” számít, noha első kötete, *Az árnyak kertje* 1939-ben jelent meg a *Magyar Élet* kiadásában; nemzedéktársai közül ekkorra már többnek két-három kötete is megjelent. A *Nyugatból* ismert költőknek eljuttatja a kötet tiszteletpéldányait. Radnóti Miklós, Vas István, Weöres Sándor és Takáts Gyula közös levelezőlapon köszönti a költőt, megállapítva, hogy a nemzedék költészetéből „éppen ez az árnyalat hiányzott”. (Felidézi Vas István *Nehéz szerelem*. *A líra* regénye című memoárjában. *A közös levél* szövege Takáts Gyula leveleskönyvében olvasható.) Weöres Sándor a *Nyugatban* elismerő recenziót ír a kötetéről. A *Nyugat* két ízben, majd a *Magyar Csillag* folyamatosan közli verseit. A *Nyugatba* beküldött *Egy modern zsarnokra* című Hitler-ellenes versét azért kapja vissza Babbitól, mert az idős mester félti a fiatal költőt a várható következményektől.

1941-ben állást kap a Belügyminisztériumban. A fővárosba költözik, így közelebb kerül az irodalmi központhoz. 1942-ben régi eredetű tüdőtuberkulózisa elhatalmasodik, bordaműtétet végeznek rajta, melynek következtében légző felületének több mint a felét elveszti. *Szanatóriumi elégia* című nagy ívű vers-

kompozícióját, sokáig legsikeresebb versét a *Magyar Csillag* közli.

Katonáskodnia orvosi okból nem kell. A Belügyminisztérium tisztviselőjeként igazolásokkal támogatja az üldözötteket. Erről tanúskodik Vas István egyik verse (*Boccherini sírja*).

A háború után apját letartóztatják. Ítélet nélkül tartják fogságban az egri kazamatákból kialakított börtönben. Konkrét vád, per, ítélet és felmentés nélkül engedik szabadon a megrokkant, megvakult idős embert, aki két év múlva meg is hal. (Erre utal a *Jegyzetek a pokolban* című vers 5. szakasza.)

A koalíciós években főleg a Kéry László, majd Kolozsvári Grandpierre Emil szerkesztésében megjelenő folyóirat, a *Magyarok*, két ízben a Rába György által átmenetileg szerkesztett *Újhold* közli verseit. 1949-től azonban csaknem nyolc évig nem jelenhetnek meg versei, csak műfordításai. Az igazolóbizottság feddhetetlennek ítéli, de a Belügyminisztériumban csupán könyvtárosként folytathatja munkáját, majd innen is elbocsátják. 1954-ben lektori állást kap a Szépirodalmi Könyvkiadónál. Három évvel később a szabad pályát választja, s műfordítóként tartja fenn magát és édesanyját. Első házassága a negyvenes évek vége felé rövid ideig tart, válással végződik.

Fordítói munkássága 1943-as Verlaine-átültetésekkel indul. 1953-ban lefordítja Goethe Faustja II. részét. Munkáját elismerés fogadja.

Második kötete, a *Lázás csillagon* 1957-ben jelenik meg *Válogatott versek* alcímmel, holott csak *Az árnyak kertje* óta írt versei szerepelnek benne erősen megrostálva. (A költő a kötet előkészítésekor több mint 1800 sornyi versét megsemmisítette.) Visszatér az irodalmi életbe, ám *A kegyelet oltárán* című verse miatt, mely 1960-ban jelenik meg az *ÉS*-ben, súlyos támadások érik. Ismét évekre elhallgat.

Előbb műfordítóként kezdik elismerni: 1963-ban József Attila-díjat kap. *XIX. Henrik* című műfordítás-paródiája nagy sikert arat, a Vidám Színpadon is előadják. 1970-ben megjelent újabb kötete, a *Lángok árnyékában* kedvező fogadtatásával – főleg Vas István pályaképesítő kritikáját, a *Gyógyító pesszimizmust*

követően – új korszak köszönt rá. Versei folyamatosan megjelennek, egymást követik kötetei. 1970-ben *De profundis* című versét Robert Graves-díjjal jutalmazták, majd 1972-ben – most már költészetét is elismerve – másodszer is elnyeri a József Attia-díjat.

Édesanyja halála után, a hatvanas évek végén nősül meg másodszer. Házassága harmonikus. Utolsó másfél évtizedében felhagy a műfordítással. (Legfeljebb olyan angol és francia költőktől fordít viszonzásul, akik tőle ültettek át idegenre verseket.) A folyamatos szívelégtelenséggel küzdve is megújulásra képes, termékeny költőnek bizonyul. Különösen a *Homálynok Szaniszló* nevű alteregója nevében és az *Egy magánzó emlékiratai* címmel írt, humorról fűszerezett önéletrajzi jellegű versei hoznak számára sikert. 1979-ben már fölterjesztették a Kossuth-díjra, de egy tiltakozó nyilatkozat aláírása miatt nevét törölték a díjra javasoltak közül.

1985. július 30-án halt meg a budakeszi Tüdőszanatóriumban. Halála után két évvel posztumusz Déry Tibor-díjjal ismerték el munkásságát. Posztumusz Kossuth-díjban nem részesítették, noha 1993-ban erre az Írószövetség két vezetője és egy szakértő tagja szabályszerű javaslatot nyújtott be. ■

- **Alföldy Jenő**

Forrás: www.pim.hu

Szanatóriumi elégia

[részlet]

I

*Az éjjel, hogy szivem zakatolt szakadatlan,
s dobolt, aludni nem hagyott,
és ablakom mögött ragyogtak dús csapatban
a tiszta téli csillagok,
forró párnáimon forogtam jobbra-balra,
s ekkor történt velem, hogy ráeszméltem arra,
mily borzasztó, hogy itt vagyok.*

*Körül az utakat a hófúvás belepte.
Hóban szunnyadtak a faluk.*

*Az éj, mint óriás szárnyú, fekete lepke,
rászállt a tájra, s elaludt.*

*Bár hagyna engem is a fájó nyugtalanság,
mint fűrgé hírvivő, ki átvevé parancsát,
s indul, reggelre messze fűt.*

*Vagy futhatnék magam, s lehetnék messze
innen,
csatolhatnék lábamra sít,
és meg se kérdeném, teherként kell-e vinnem
és táj sötét emlékeit,
hol minden gondolat vergődés, visszahullás
és cél nélküli harc. Nem várja szabadulás
azt, akiből kihalt a hit.*

*Mintha csak egyedül élnék az épületben,
sehol sincs egy parányi nesz.
Várom, hogy a szelíd álomtündér belebben,
sötétkék léghajóra vesz.
A csend, mint fekete bálvány, néz a sarokból,
de reggel köhögés kél háromszáz torokból.
A lassú lázak háza ez.*

Milyen lehangolók a fáradt ébredések!

A hó esik, vagy épp elállt.

Lassan felöltöm a szokásos öltözéket:

mackóruhát, nyakamba sált.

*Ha hőmérsékletem nem száll magasra,
holnap*

*felöltözöm, három pokrócba csomagolnak,
és úgy gyakorlom a halált.*

*Az álom elkerült. Mennyire irigyeltem,
ki öntudatlanul pihen:*

az alvók ágyukon, az almafák a kertben,

a gőzhajók sötét vizen.

*De párnáimra én fejem hiába hajtom,
mert mint kemény ököl egy súlyos
tölgyfajtán,
dörömböl nyugtalan szivem.*

*Hallgattam a szivem. Valami nyomta mellem,
nehéz, alattomos veszély.*

Harag öntött el az ostoba végzet ellen,

sűrű, fekete szenvedély.

Vasfálnak ronthat így az örült, s visszapattan.

És vérem folyt, amint az ajkamat haraptam.

Így múltott lassacskán az éj.

Egy modern zsarnokhoz

A messzi harcmoraj,

a szén, vas és olaj,

az újság és a könyv

hatalmad hirdetik.

A föld mély gyomra döng,

ha mint hógörgeteg,

fenn eldübörgenek

a súlyos harcokcsik.

Éjfélkor városok

fölött az ég lobog;

gyorsan futó, falánk

tűz terjed s szörnyű hő,

sárkánytaréj a láng,

rekedt vészkiűrt vonít,

megolvadt érc folyik,

átforrósul a kő.

Amíg száj szólni bír,

szélvészként száll a hír;

sötét lovon, az éj

hátán vágat, s vadul

üvölt, mert a veszély

rabló ölyvként lebeg

a háztetők felett,

s lecsap váratlanul.

Ki fél, imába kap,

más gázmaszkot ragad,

sötét pincéken át

botolva lépeget.

Az asszonyok jaját

elnyelte már a csend,

s hallják berregni fent

az éji gépeket.

Népednek új utat

baljós horgod mutat.

Jog, emberszeretet,

mindezt fölfalta, jaj,

undok falansztered,

a szervezett pokol!

Az ember haldokol,

és bálvány lett a faj.

Álmodban örzenek

hű testőrezredek.

Tőrével el nem ér

a bujdosó bitang.

Úgy rejt a sűrű éj,

mint lomha harci mű,

mint egy sötét színű

és óriási tank.

Egy véres árnyalak

mégis meglátogat;

tőle fegyver se véd.

S megbénít az iszony,

mert érzed csontkezét,

s kibuggyanó bele

mint hóhér kötele

feszül meg torkodon.

Az idő szintjei

Az idő szintjei...

Egymást kergető és utol nem érő

körcikkelyek.

Vonaglások a glóbus arcán.

Az idő szintjei...

Termek, ahol szót sem érdemlő célokot

idétlen tánclépésekkel kerülgetünk.

Az idő szintjei...

Az amfiteátrum lépcsősora,

hová önnönmagunkat ünnepelni

elkésve érkezünk.

Az idő szintjei...

Lejtők, hol a hazugság, öncsalás

napot, holdat eltakaró

szeméthegeyi halmozódanak.

Az idő szintjei...

Ziháltató emeletek

egy lift nélküli felhőkarcolóban.

Az idő szintjei...

Megálljt parancsoló

kőtáblák, ahol elmosódva is

a legrosszabbat sejtetik az ábrák:

a gyilkos tűzben sístergő szemek,

egy mutatóujj, szüntelen kinyújtva

valami végzetrejtő gomb felé;

sokáig tűrő hátsálatlunk,

a felháborodott föld,

mely lerázná nyomunkat is magáról;

s a megbántott egek,

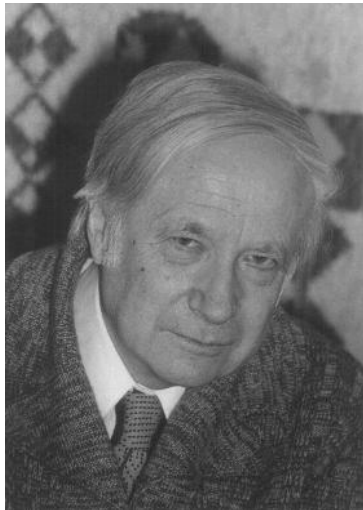
amint lemondóan távolbvonulnak,

s más csillagot keresnek.

HUNGARIAN POETS

LÁSZLÓ KÁLNOKY

(1880-1918)

Poet and translator, László Kálnoky was born in the historic city of Eger in north-eastern Hungary, famous for its resistance to Turkish capture in the 16th century, commemorated in the famous novel *The Stars of Eger* [*Egri csillagok*] by novelist Géza Gárdonyi. His father, István Kálnoky, served as mayor of Eger 1939–1944. László Kálnoky studied law and obtained a doctorate in political science. He was a prolific contributor to the leading Hungarian reviews. He left a veritable treasure trove of translated literature mostly from German, French and English. He suffered from tuberculosis from early childhood onwards, and this left a hue of pessimism over his outlook on life.

He disliked injustice and oppression and helped many persecuted friends during World War II. He worked as an editor after 1953; from 1957 he supported himself as a freelance poet and translator.

His own poetry is filled with nostalgia for wider horizons, with the revolt against the monotony of small, provincial towns and their life. The two poets who seem to have left the most visible mark on him are Dezső Kosztolányi and Árpád Tóth. He was a pessimist and brooded upon man's biological and social helplessness as well as the cosmic catastrophe awaiting all humankind. He was also affected by Jean-Paul Sartre's (1905-1980) philosophy of pessimism and by the British astronomer Sir James H. Jeans (1877-1946), the founder of catastrophe theory.

Kálnoky's poetic style changed from formal poetry towards freer and freer forms until he abandoned rhyme and emphasized thought and content; towards the end of his life his diction even approached that of the avant-garde. His volumes include *The Garden of the*

Shadows [*Az árnyak kertje*], 1939; *Elegy from a Sanatorium* [*Szanatóriumi e légia*], 1942; *On a Feverish Star* [*Lázás csillagon*], 1957; *In the Shadow of Flames* [*Lángok árnyékában*], 1970; *The After-life of a Hyena and Other Stories* [*Egy hiéna utóélete és más történetek*], 1981; *The Glass Hat* [*Az üvegkalap*], 1982; *Beached Whales* [*Bálnák a parton*], 1983; and *Deed of Heroism in the Bathtub* [*Hőstettek az ülőkádban*], 1986.

A late-starting member of the third generation of *Nyugat* [*The West*], Kálnoky was a shining island of taste, culture, integrity and humanity in one of the most difficult periods of Hungarian history.

Source: In Quest of the 'Miracle Stag', *The Poetry of Hungary*, edited by Ádám Makkai, Atlantis-Centaur Inc, 1996

De Profundis

*No towers tremble now at the blast of my sighs,
the red steam of my blood makes no roaring
through the lands.*

*No giants with stone-axes
huge hands all thumbs slash
my likeness in rock.*

*Love's Christmas tree
struck once with coloured candles of desire
has glided into unknown far-back childhood,
and any tears that fall for me are falling
not on fresh body but on mummy-cloth.*

*Where have all the young women
gone
who spirited off in such sweet oil
the rosy salmon-slices of my heart
and shut up in a pin-box
my feelings twisted on a spool?
Where have those girls gone
who stepped out on their starry
trajectory
shining down on my dim and always
dusky sky?*

*When I soak my lonely looks
in the green veins of neon signs,
when I flounder on
like a lumpish-headed diver
deep in the seas of the past, I feel
my shadow quietly flaking off
from my heels and vanishing
in reverse. I feel
fate has stopped waiting for me
neighing, stamping, bridled.*

*More and more impossible
the lavatory-brush moustaches
below noses like carrot-stubs,
the flatfish faces swimming on TV
and the ears that sail away.*

*More and more I panic at
the rattling detritus in the skull.
More and more I linger musing
over letters spelt in ashes.
If no one overhears me,
more and more I let it out –
the crippled cedar's shocked and
whistling cry.*

Translated by Edwin Morgan

What Man Can Do On This Planet

*To kindle fire so that flame,
when flaring, should bite our hands.*

*To suffer thirst so that after the first gulp
the glass should absorb water.*

*To run along a corridor
streaked by shrill lunatic cries
without losing our sanity.*

*To fall down ensnared by lights
waiting for the weapon to strike
or for a reprieve granted by the mercy
of him who misunderstood our countenance.*

*To nettle indifference with provocative words
just when it was turning away from us.*

*Vegetating in the colourless matter
of danger that you get accustomed to,
to find a secret window
and to divine the blurred picture
of the town five hundred years from now.*

*Even with plugged ears
to listen to muffled, unknown voices
and answer them
even with your mouth gagged.*

Translated by George Gömöri

Meeting

*Sometimes you appear in the swampy twilight.
In the yellowly reflecting ring around the
moon, your face
withers light-sensitive plants.
Between us rises invisible barbed wire.
The table's glass of red wine slowly bleeds
away,
and a signal cracks in the furniture.*

*I start off, sea-green waves of rain in my face.
I'm trying out other-worldly navigation,
awkward sailor
always blown off course by some sardonic
squall,
battling malevolent currents to the end.
Or like one who wakes in a pitch-black room
and gropes his way blindly in one direction or
another,
knocking into chairs his fumbling hand
upsetting meaningless objects arranged on
the table,
looking for the door long since bricked up...*

Translated by Kenneth and Zita McRobbie

Replacement Girl - A múlt partjai

Nazi persecution, oppression behind the Iron Curtain and the struggle of strangers in a strange land form the background to the immigrant experience in Ann Beaglehole's novel *Replacement Girl*. The book was launched at Unity Bookshop in Wellington on 3 July 2002, by the late Paul Szentirmay acting in what was to be his last official capacity. Ten years on, Ann Beaglehole's story of love, relationships and cross-cultural marriage set in 50s to 70s Wellington, has now been published in Hungarian translation.

A múlt partjai - Ann Beaglehole

K.U.K. Kiadó, 2012 (ISBN: 9789639887923)

A hetvenes évek közepe, Budapest. Eva és Douglas házassága épp most hull darabokra. Eva a múltjával birkózik: a háború utáni Magyarországon született, ahonnan gyerekként Új-Zélandra emigráltak. Ott, idegen földön nőtt föl, ahol szüleit örökké kísértette a háború, a kivégzések, a vasfüggöny mögötti élet. Ő pedig próbált megküzdeni ezzel a nyomasztó örökséggel, és a kulturális különbségek ellenére a lehető legtökéletesebben beilleszkedni, asszimilálódni, felejtetni.

Ann Beaglehole rendkívül élesen, ám humorral meséli Eva történetét – a szerelem, a család, az eltéphetetlen kötődések meséjét. Melyben a gyerekek – míg a felnőttek múltjuk kísérteteivel küzdenek – megpróbálnak beilleszkedni új hazájuk ragyogó, tágas, szabad világába. A regény a bevándorlók könyve is egyben, a múlt partjaitól való elsodródásé, annak reménye nélkül, hogy a jövőben valahol biztonságos kikötő vár az utazóra.

Forrás: <http://bookline.hu>

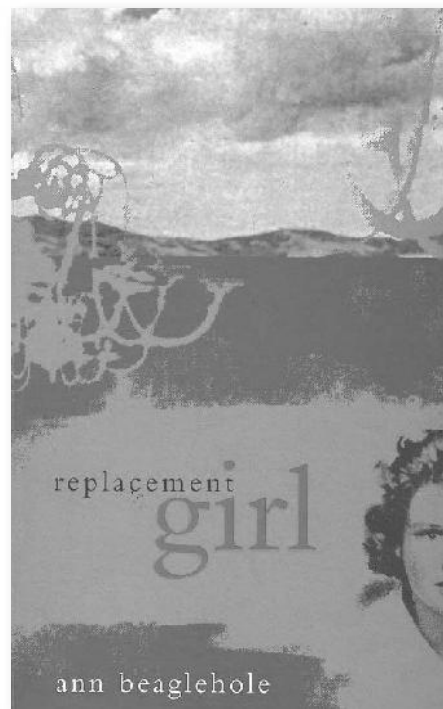
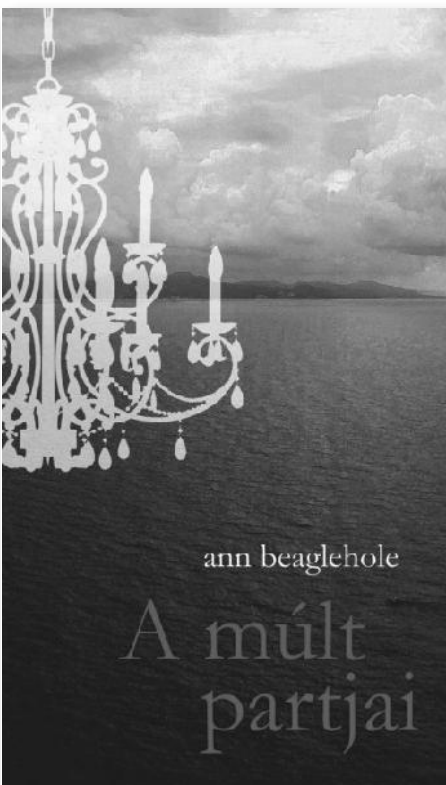
Ann Beaglehole (1948-) is a historian who published her first novel, *Replacement Girl*, in 2002.

Born in Siklos, Hungary, Ann immigrated to New Zealand in 1956. She settled in Wellington and eventually went on to study at Victoria University of Wellington earning an MA (with distinction) in

History, a PhD in History, as well as MA in Bill Manhire's Creative Writing Program. She published her first novel, *Replacement Girl*, in 2002. The novel takes as its subject the story of a young Hungarian woman who arrives in New Zealand in the 1950s. Penny Bieder in the *Weekend Herald* writes that the novel is "written with a clever, light touch and a perceptive knowledge and memory of childhood born of close observation". Sue Edmonds in the *Waikato Times* writes, "I found this book almost painfully gripping to read, both because of the vividness of the style, but also because it so closely paralleled my own life experience as an immigrant of the 1950s, and my search for identity and a sense of belonging".

Professionally Ann has worked as a historian, policy analyst, researcher, counsellor, and a lecturer. She has worked for Te Puni Kokiri, Ministry of Maori Development as a Senior Policy Analyst, and for the Office of Ethnic Affairs.

In a long and successful career, Ann has published widely. Much of this work concerns itself with the experience of Central European refugees in Europe during WW2, and in New Zealand after the war. Her books on these subjects include *A Small Price to Pay: Refugees from Hitler in New Zealand, 1936-1946* (1988), *Facing the Past: Looking Back at Refugee Childhood in New Zealand* (1990) and *Far from the Promised Land? Being Jewish in New Zealand* (1995). In a review of *Facing the Past*, Theresa Sawicka in the *Dominion Post* describes Beaglehole's work as being about "the urge to connect with this

unknown past and a need to make sense of it", a comment that identifies a constant thread in Ann's work.

Ann's published work also includes *The History of the Eastern Bays of Wellington Harbour* (2001). She has contributed articles and essays to journals, the *New Dictionary of New Zealand Biography* and edited collections. She has received numerous awards including the Goethe-Institute Scholarship as Cultural Ambassador in Berlin (2001), the Department of Internal Affairs Award in Oral History International Research Institute on Jewish Women at Brandies University (2000), New Zealand Founders' Society Annual Research Award for historical research (1998), New Zealand History Research Trust Fund Award in History (1993), the Claude McCarthy Fellow, Victoria University of Wellington, and the F.P. Wilson Prize for New Zealand History (1986).

Ann was awarded a Research Fellowship at Swinburn University of Technology in Melbourne 2006/2007 and she was also based at the Stout Research Centre, Victoria University of Wellington to research and write a book on public policy approaches to refugees and asylum seekers in New Zealand. In 2006 she was awarded the International Writers Residency at Ledig House, New York, to work on a second novel, and in 2009 was visiting writer at The Michael King Writers' Centre in Auckland.

Ann lives in Wellington and is at present undertaking historical research for the Waitangi Tribunal.

Source: www.bookcouncil.org.nz

TEACH YOURSELF TO READ HUNGARIAN - WORD BY WORD

- John Jamieson

Búcsú a tábortól

*A táboron végig
megyek én,
A kezembe kendőt
veszek én,
A kendővel vígan
intek én,
Elbúcsúzom nyár végén.*

*Az iskolán végig
megyek én,
A kezembe könyvet
veszek én,
Az osztályban első
leszek én,
Meglátjátok év végén!*

This series of articles is an experiment in the teaching and learning of Hungarian, for reading purposes only, for adult English speakers who have a personal interest in this fascinating language.

My assumption is that native-speaking Hungarians are often unable to explain the grammatical features of the language in a way that us English speakers can easily understand. My hope is that, having taught myself to read Hungarian, more or less, I may be able to provide some guidance.

The method I propose to follow is extremely simple. I found a year 2 reader for Hungarian primary school children in a second-hand bookshop some time ago. The subject matter is easy to grasp, yet most or all of the grammatical complexities appear in the texts, since kids find them easy, and often fun!

I then proceed word by word, doing my best to explain the grammar of what is happening, showing the reader how to work back from the word on the page to the dictionary entry. Please note that my explanations will often be highly simplified, to avoid scaring people off, and also because I too am still learning. I will also use some rather naive mnemonics from time to time that I have made up.

Before we start reading the above poem, there are just two features of Hungarian that I want to mention.

The first is vowel harmony. The basic distinction is between the back vowels and

front vowels. Back vowels are those in the word “auto” plus their long forms, so a, á, u, ú, o and ó. The rest can be regarded as front vowels of one sort or another. This is important because most of the many endings Hungarian words can take come in two or three variants, according to the vowels in the rest of the word.

And secondly, it is useful to remember that in Hungarian the semantic stress, i.e. the emphasis in terms of meaning, very often falls immediately before the verb.

OK – let’s attack our first text – the above poem. *Búcsú* is in the dictionary as “farewell” or “leave-taking”, so no problem. *A* is of course the word for “the”, the definite article, which is enough for the moment - we’ll come back to it in a second. Now, *tábortól*. The dictionary tells us that *tábor* is camp, so *tól* is our first ending. There are at least 17 noun endings, but don’t worry, we are going to burn up 9 of them right now. They are what is known as the “locational cases”.

When we think of the location of an object, it can be “in”, “on” or “by” something else. A book is “in” the drawer, the cat is “on” the mat, and I am standing “by” this lamp-post. Hungarian uses this distinction systematically, and in each case has a word for the actual position, and for coming from it and going to it. So position, origin and destination. This can be summarised in a table of 9 endings as follows:

	position	origin	destination
in	<i>ban</i>	<i>ból</i>	<i>ba</i>
on	<i>on</i>	<i>ról</i>	<i>ra</i>
by	<i>nél</i>	<i>tól</i>	<i>hoz</i>

If you sound the words in each row out to yourself (or indeed sing them in the shower) you will find they are quite easy to remember. And remember that the vowels will keep changing according to the rules of vowel harmony.

So the *ból* in *táborból* means “away from being in” the camp. Accordingly the title means something like “leave-taking from the camp”. “The” camp, you say?? Now, English “the” often has a cold, clinical ring to it that is missing in many other languages, including

Hungarian. “The camp” here is supposed to suggest “my/our camp, where we have had so much fun”, whereas “the camp” in English suggests a rather different sort of institution. So the feeling is more like “Goodbye to summer camp”, perhaps.

Now, *A táboron végig megyek én*. According to what we already know and the contents of my handy table, *A táboron* should mean “on the camp”, but let’s wait a moment. The next word *végig* comes from *vég*, which means “end”. *Ig* is an ending meaning “up to”, and indeed even my small dictionary has *végig* as “to the (very) end”. The next word is *megyek*, from *megy* = “go”, and in fact the dictionary even has *végigmegy* as “go through” or “walk down”. So our hero is walking all the way through the camp. The reason for the *on* ending is that “through” type verbs often do this to the noun before them. So he is walking through the camp as he says goodbye.

We get “I walk” from *megy* by adding the standard first person ending, *ek* (again, the vowel will sometimes change). The other endings are *esz* or *el* for “you singular”, no ending for “he, she or it”, *unk* for “we”, *otok* for “you plural”, and *nak* for “they”.

Én is just the pronoun “I”. It’s not needed in Hungarian because of all these verb endings, but our poet wants it here for the rhyme. So be it.

So we have translated the title and our first line of verse: “Farewell to summer camp. Through the camp I walk”. How about that, then?

Now for *A kezembe kendőt veszek én*. In *kezembe* we instantly recognise the *be* as meaning “into”, from the above table. A dictionary search reveals that *kéz* means hand, so what about *kezem*? Well, *em* is the first person possessive ending, so *kezem* is “my hand”, and *kezembe* is “into my hand”. The list of these possessive endings is *em*, *ed*, *e* (or *ja*) for “my, your and his/her/its”, and *unk*, *atok* and *juk* for “our, you jokers’ and their” (again, watch for changing vowels).

Also, *kéz* is one of the words that loses its long vowel before most endings. So, “into my hand”.

Kendő means “scarf”, and the *t* ending shows it is the object of the verb. Talking of the verb, here it is - *veszek*. *Vesz* is “take”, and just as *megyek* means “I go”, *veszek* means “I take”. So “into my hand I take a scarf”.

In *A kendővel vígan intek én*: *val/vel* is the ending for “with”, as in to perform some action “with” some object. (And the *v* of *vel* often assimilates to the consonant before it, so *öröm* = “joy”, *örömmel* = “with joy”). Anyway, “with the scarf” is no problem. *Víg* appears in the dictionary as “cheerful”, and *an* is a standard adverb ending, like “ly” in English, so

“with the scarf I cheerfully ...”. Now comes the verb, *int*, which means “wave”. So literally “I cheerfully wave with my scarf”. We wouldn’t worry about the “with” in English, but the meaning is quite clear. Then the final line of the first stanza, *Elbúcsúzom nyár végén*. Our trusty dictionary has a verb *elbúcsúzik* as “say goodbye to”, obviously related to *búcsú*, where it all started. The verb here means “I say goodbye to”, but, I hear you ask: “what’s the *ik* doing on the dictionary form, and why isn’t the ending for “I say farewell” *ek*, as in *megyek* and *veszek*?”.

In fact, there is a whole class of verbs ending in *ik*, that differ from the rest in precisely this way: the dictionary form has *ik* instead of no ending, and the first person ending is often *em* rather than *ek*. You’ll get used to this, since some of these verbs are very common, like *lakik*, “to live, reside”.

So what about *nyár végén*? *Nyár* is “summer”, so no trouble on that score. And *vég* means “end”, as we already know. From the table, *en* is an ending for “on”. But what would “summer on end” mean?

It’s time to look at the structure where a noun is owned by another noun, as in “the leg of the table” or “the baker’s downfall”. In Hungarian the possessor comes first, so the order of words is usually “the table’s leg”, for example. And the possessive ending, like the *em* on *kezem*, goes on the second noun. If you look at the list of possessive endings above, you’ll see that *e* means “his/her/its”. So *végén* is built up as follows: *vég* = “end”, *vége* = “its end”, and *végén* means “at its end. The short *e* of *vége* becomes long when the locational ending *n* is added. This also happens to endings in *a*.

So *Elbúcsúzom nyár végén* means “I say goodbye at summer’s end”.

So now for the second verse, which to some extent is the same as the first, as the old song has it. *Az iskolán végig megyek én*: *iskola* is “school”, so this means “I walk through the school”. Note that the short *a* at the end of the word has become long *a* with the addition of the *n* ending, just as in *végén* above.

A kezembe könyvet veszek én: This again reprises the first verse, except that instead of taking a scarf in his hand, this time it’s a book, *könyv* plus the *et* ending to show it’s the object, i.e. that’s what he takes into his hand.

Now, *Az osztályban*: *osztály* is “class”, *az* is the definite article, “the”, before a vowel, and *ban* is in our locational table as “in” - cf. *kezemben*, “in my hand”. So this is “in the class”. *Első* means “first”, and *lesz* is in the dictionary as “will be”, therefore “I will be first in the class”, or “top of the class”.

And now the last line: *Meglátjátok év végén!* Unfortunately we need to spend a bit more time on Hungarian verbs at this point. So far we

have seen three verbs, two standard and one of the *ik* variety. Let’s focus on the standard endings for the moment. Remember? They are *ek* for “I” *esz* or *el* for “you singular”, no ending for “he, she or it”, *unk* for “we”, *otok* for “you plural”, and *nek* for “they”.

Those are the *indefinite* endings. However Hungarian also has a set of *definite* endings for its verbs, as follows: *om* for “I”, *od* for “you singular”, *ja* for “he, she or it”, *juk* for “we”, *játok* for “you plural”, and *ják* for “they”.

The rules for when to use which form are rather subtle, and here I am definitely still learning. But generally the definite forms imply a specific, definite object of the action. And when one of these endings appears without any stated object, we have to infer one from the situation. That’s what is happening here.

Meglátjátok comes from the verb *meglát*, which means something like “catch sight of”. *Lát* just means “see”, and *meg* is a very common prefix, which sometimes intensifies a verb, and often suggests the beginning of an action in the future. Looking at the above definite forms of the verb, we see that *játok* is the ending for “you plural”. So *Meglátjátok* means “you will catch sight of”, or “you will see” some particular thing (because there is a direct object implied by the ending).

Now, it can’t mean “you will see me”, because with a first person object the verb doesn’t take the definite endings. So the most likely meaning is “you’ll see *it*”, i.e. the fact that I’m going to be top of the class. And last and probably least, *év* is the word for “year”, so *év végén* just means “at the end of the year” (just as *nyár végén* meant “at the end of summer”).

So our poem means:

Goodbye to summer camp

I walk through the camp, take my scarf in my hand, and wave cheerfully, saying farewell at the end of summer.

I walk through the school, and take my book in my hand. I’m going to be top of the class, you’ll see, at the end of the year.

So there you are - you have just read your first Hungarian poem, and learnt about some of the toughest features of Hungarian grammar - and it didn’t hurt a bit! ■

Gyöngyös Imre:

Ars Poetica

(az új-zélandi magyar közösségnek ajánlva!)

Bőrünket szándékoztunk épen kimenteni
s velünk, lám, annak minden ép tartozéka eljött:
A vér, a hús, a csontok, a testünk sejtjei,
mind, mit hámrétegünk véd és tüntetőleg elföd.
Eljött velünk a bánat, s velünk maradt a gond is
szereiteinket végleg búcsúztathatni el.
Melyikünk hitte akkor, hogy oly titkos vagyont visz
anyánktól tanult nyelvünk ó szépségeivel.

S nem látta senki azt, hogy a szívünkben mi forrt,
míg vándorútnak lassan kínunkat csonkra nyúltte,
hurcoltunk lelki terhet, e történelmi kort,
melynek nem engedték, hogy létünket szabja szűkre:
A lelki fájdalom a Szépre hajlamos!
E kútból gyöngyhalászként leltünk oly igazgyöngyöt,
mit hulló könnyeinknek örök csilláma mos
s a sors reánk ruhául díszmagyarnak öntött.

Magyar szavunk szükséges lélekápolás,
hiánya, mint a mételty, létünk beteggégé ragná!
Magyar lelkünkre nyelvünk ébren és jól vigyáz,
hogy hirmevünket érdem hordhassa szét világgá!
Fáradt, fájt csoportban megérkezett kis őrsünk,
bár Brit Nemzetközösség egy kisebb része lett,
hősi történelmünkről a szíveinkben őrzünk
a végnapunkig minden emlékrészletet.

Úgy kérem ezt most töletek, mint még soha:
Szabadjon múzsánk fölkent szószólója lennem,
törzsünk szavakkal bőven megáldott táltosa!
Hadd ömöljön belőlem, mit el kell énekelnem!
Dalomat gyöngyhalász-szerencseként lelem
s ha szívetekbe szépet és nyugtató vigaszt önt,
őszinte, szelíd hangú és gyógyító legyen,
mi pénzértétkkel nem bír, de gazdagabb igazgyöngy!

Mindez ma úgy világlik, mint végső küldetés,
életcéloban áldó, üdvös, megváltó vegyszer,
melynek izzó hevében minden rossz elenyész,
akármilyen célra régen fel is serkentett egyszer,
minden füsttől hamvadt és pozdorjává törött szét.
Parancspeccsével mégis egy ezredévnnyi kincs nyom:
Nekünk megőrizendő a magyar nyelvörökség
s riadjon át a távol leszámazottainkon!

(újítvva 2012. ápr. 29.)

BARANGOLÓ

BUDAPEST BUDAPEST KÖRNYÉKE DÉL-ALFÖLD DÉL-DUNÁNTÚL KÖZÉP-DUNÁNTÚL NYUGAT-DUNÁNTÚL ÉSZAK-ALFÖLD ÉSZAK-MAGYARORSZÁG BALATON

"Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország, messzeringó gyerekkorom utlága."

Radnóti Miklós

Dél-Alföld

Tanyavilág, földműveléssel, félnomád állattartással és pezsgő városi élet, hagyományörző apró falvak és termálvízre épült strandok jellemzik a Magyarország területének egyötödét elfoglaló régiót, ahol az ízes tájszólás ma is él.

Kiskunfélegyháza

D
É
L
-
A
L
F
Ö
L
D
Félegyháza neve már szerepel egy 1389-ben kiadott oklevélben „Feledhaz”-ként. A török uralom után 1743-ban új település keletkezett: Félegyháza. 1793-ban Mária Terézia rendelkezése alapján a Kiskun kerület bíróságát és börtönét is idehelyezték, ma Kiskun Múzeum néven ismert. Ebben az időben épült fel a barokk stílusú ótemplom is. A város gazdagodásával párhuzamosan nőtt a lakosok és az impozáns épületek száma is: a Kálvária, az 1820-ban épült klasszicista Hattyú-ház, amely egykor Petőfi Sándor szüleinek bérleménye volt és ma a Városi Könyvtár. A Városháza, mely 1912-ben épült, Zsolnay-majolikával díszített épületében külön látványosság a szecessziós stílusú emeleti díszterem. A városközpontban Nepomuki Szent János szobra emlékezteti a látogatókat Kiskunfélegyháza török hódoltság utáni betelepítésére. A Petőfi téren felállított Petőfi-szobor mögött a költő emlékére emelt díszkút áll. Az 1880-ban klasszicista stílusban épült Szent István templom felé a Kossuth utca 100 éves platánsora vezet. A kunok a történetírásban is macacságukról, konok önértetükről voltak ismertek. Az itt élők napjainkban is mindent megtesznek azért, hogy a nehézségek ellenére megőrizték kulturális örökségüket, s olyan városban élhessenek, amelyben jól érzik magukat, az ideutazó vendégek pedig újra visszakíváncozzanak e vidékre.

Kecskemét

Mintegy 110 000 lakosú megyei jogú város, Kecskemét a Duna-Tisza közének központja.

L
D
Egyházi műemlékei a copf stílusú Nagytemplom (1806), a barokk Piarista templom és rendház (1730), a klasszicista református Ókollégium (1830), a többször átépített református templom (1684), a klasszicista görögkeleti templom, a klasszicista Szent Erzsébet-templom (1827), a Szent Miklós „Barátok” temploma a XIV. században épült román stílusban, melyet a Kecskemétre települt ferencesek a XVIII. században barokk stílusban építtették át; a mór-romantikus stílusú Zsinagóga, melyet felújításakor a Tudomány és Technika Házává alakítottak át; a romantikus stílusú, Ybl Miklós által tervezett Evangélikus templom. Érdekes népies szecessziós épületek a Városháza (1896) és a Cifrapalota, valamint az Ifjúsági Otthon.

A ferences barátok 1736-ra felépült román stílusú kolostorában helyezték

WANDERLUST

EUDAPEST BUDAPEST KÖRNYÉKE DÉL-ALFÖLD DÉL-DUNÁNTÚL KÖZÉP-DUNÁNTÚL NYUGAT-DUNÁNTÚL ÉSZAK-ALFÖLD ÉSZAK-MAGYARORSZÁG BALATON

"What this land means to others I cannot know, my homeland for me is a small country so embraced by flames, rock-a-bye world of my childhood."

Miklós Radnóti

SOUTHERN GREAT PLAIN

Southern Great Plain

The region, where dialects are still spoken and which occupies one fifth of the territory of Hungary, is characterized by farms, agri-culture, half-nomadic animal breeding and lively town life as well as small villages preserving traditions and thermal baths.

Kiskunfélegyháza

Félegyháza, as this town is referred to, was mentioned in a document as early as 1389 under the name "Feledház". After the period of Turkish rule a new settlement was established in 1743, in which Maria Theresa ordered that the law court and the prison of Kiskun district be placed here, known today as Kiskun Museum. The baroque church dates from that time too. Other impressive buildings include the Stations of the Cross, the neo-classical Swan House built in 1820, which was rented by poet Sándor Petőfi's parents and which is the Town Library today, and the 1912 Town Hall, built in, decorated with Zsolnay ceramics with a unique art nouveau banquet hall on the first floor. In the town centre, a statue of St John of Nepomuk commemorates the period when the town was resettled after Turkish rule. The Petőfi Square has a statue of Petőfi with an ornamental fountain built in memory of the poet behind it. In Kossuth Street a 100-year-old row of plane trees leads to the neo-classical St Stephen's Church built in 1880.

Kecskemét

Kecskemét is a city with 110,000 inhabitants, the centre of the region between the Danube and the Tisza. Ecclesiastical sights include the Great Church built in the style of the age of Louis XVI of France in 1806, the Piarist Church and Monastery (baroque, 1730), the Calvinist old boarding house (neoclassical, 1830), the Calvinist Church (rebuilt several times since 1684), the Greek Orthodox Church (neoclassical), the Saint Elisabeth Church (neoclassical, 1827), the Saint Nicholas Friars' Church (Romanesque, 14th century, reconstructed in the 18th century in baroque style by Franciscan friars who settled here), the former synagogue (moorish, romantic) redesigned as House of Science and Technology, and the Lutheran Church (romantic) designed by Miklós Ybl. Remarkable art nouveau buildings with a touch of Hungarian folk art are the Town Hall (1896), the Cifra Palace and the Youth House. The former Romanesque monastery of the Franciscan Order from the early 1700s now houses the world-famous Kodály Institute of Musical Education. Notable collections include the Szórakaténusz Toy Museum and Workshop, the Kecskemét Art Gallery, the Hungarian Museum of Folk Arts and Crafts, the Katona József Memorial House, the Planetarium, the Leskowsky

Collection of Musical Instruments, the Bozsó Collection, the Museum of School History, the Museum of Hungarian Naive Artists, the Ráday Museum, the Hungarian Museum of Photography, the Museum of History of Medicine and Pharmaceutics, the Collection of Minerals and Palaeontology, the Fruit Brandy Distillery and Exhibition of Kecskemét, and the "House of Nature" National Park Visitor Centre. The city hosts numerous dance and music festivals.

Békéscsaba

A town of county rank, Békéscsaba is one of the economic, transport and cultural centres of the south-east region, and the seat of Békés County since 1950. The town with 67,000 inhabitants is often referred to be the eastern gate of the country. The eclectic Town Hall was planned by Miklós Ybl. The Calvinist Great Church houses classical music concerts. The Munkácsy Mihály Museum and Memorial House displays not only the works of the world famous painter, but also works by contemporary artists, and has exhibitions on local history, ethnography and nature. The fresh-water canal and the promenade on its bank give the town a unique atmosphere.

Gerla is a village at the backwater of the river Fehér-Körös. Designed by Miklós Ybl, the U-shaped, single-story baroque castle was built in 1854. The chapel, built in the middle of the castle in 1869, is preserved in its original condition. The castle's park is a nature conservation area.

Gyula

Rich in monuments and relics of the historical past, Gyula is one of the most important cultural centres of the south of the Great Plain. One of the main attractions of the town is the Castle Bath established in the former Almásy mansion 8.5 hectare park, now a nature conservation area. In 1985 it was classified as a medicinal bath and with its 19 pools was awarded the classification of a four-star – the highest category – open-air and medicinal bath by the Hungarian Association of Baths. Next to it is another main attraction, which dates from the 15th century – the only intact gothic brick castle of Central and Eastern Europe built in a flat area. There is a castle museum, castle prison, a larder, a baking house, a blacksmith's workshop, a pottery workshop, a wine bar and a chapel. One of the most frequently visited sites in Gyula is a one-storey town house built on a corner of Erkel Square, which houses the second oldest confectioner's in Hungary, the famous Százéves cukrászda (One Hundred Year Old Confectioner's), which has been running since 1840. Next door is the Ladics House with an exhibition of 19th and 20th century high society lifestyle. Other sights include the Greek Orthodox Church with its unique and beautiful iconostasis, the Erkel Ferenc Museum, and many other beautiful churches and monuments. Gyula is also the home of the world-famous Gyula kolbász, along with other prize-winning processed meat products.

el a világ-híres Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézetet. A város értékes gyűjteményei: Szórákaténusz Játékmúzeum és Műhely, Kecskeméti Képtár, Magyar Népi Iparművészeti Múzeum, Katona József Emlékház, Planetárium, Leskowsky-hangszergyűjtemény, Bozsó Gyűjtemény, Iskolatörténeti Múzeum, Magyar Naiv Művészek Múzeuma, Ráday Múzeum, Magyar Fotográfiai Múzeum, Orvos- és Gyógyszerésztörténeti Múzeum, Ásvány- és Őslénytani Gyűjtemény, Kecskeméti Gyümölcs-pálinka-főzde és Kiállítás, „Természet Háza” Nemzeti Parki Látogatóközpont.

NevezeteseK Kecskemét városi fesztiváljai: a Kecskeméti Tavasz Fesztivál, Néptáncosok Bemutató Színpada - Országos Minősítő Fesztivál, Gyermek Néptáncosok Szólótánc Fesztiválja - Regionális döntő, Kecskeméti Nyári Fesztivál, Városházi Udvarszínház, Európa Jövője Nemzetközi Gyermek- és Ifjúsági Találkozó, Muzsikáló udvar az Ifjúsági Otthonban, Kodály Művészeti Fesztivál, Hírös Hét Fesztivál, Kecskeméti Népzenei Találkozó - A népzene napja, Országos Gyermek Néptánc Fesztivál.

Békéscsaba

Békéscsaba a legbarátságosabb magyar városok egyike, az ország délkeleti részében fekszik kétszáz kilométerre Budapeستől, a román határ közelében, a 44-es és a 47-es főútvonalak metszéspontjában, a keletre vezető legfontosabb hazai vasútvonal mentén. Az egyik legzöldebb magyar város, amelynek megközelíthetősége, belső közlekedése, közbiztonsága, parkolási rendje országos összehasonlításban is a legjobbak között számon tartott. Békéscsaba évszázados történelme során mindig befogadó város volt. A város vendégszeretete, lakóinak nyitottsága, a város hangulata magával ragadja az ide látogatókat. A város pezsgő kulturális élete, műemlékeinek sokasága, termálfürdőjének egyedisége, a környékbeli sportolási lehetőségek (lovaglás, evezés, túrázás, vitorlázó- és műrepülés) ideális turisztikai célponttá teszik Békéscsabát. Hazánk egyik legnagyobb gasztronómiai fesztiváljává nőtte ki magát a Csabai Kolbászfesztivál, amely minden év októberének négy napján várja a kulináris élvezetek kedvelőit. Humorosan, de nem alap nélkül fogalmaznak úgy a helyben élő emberek, hogy Békéscsabán még a kerítés is kolbászból van. Békéscsaba a legelhetőbb hazai városok közé tartozik, a forgalom elől nagyrészt elzárt belvárosával, hangulatos sétálóutcájával, a városon keresztül folyó Élővíz-csatornával, olyan pompás épületekkel, mint az Evangélikus Nagytemplom, a Munkácsy Mihály Múzeum és a Fiume Szálló.

Gerla - A Fehér-Körös holtága mellett fekvő település. U alakú, barokk, földszintes kastélya 1854-ben Ybl Miklós tervei szerint épült. A kastély közepén 1869-ben épült kápolna eredeti állapotában megmaradt. A kastélypark természetvédelmi terület.

Gyula

Gyula a Fekete- és a Fehér-Körös összefolyásától nem messze, utóbbi bal partján épült, csodálatos, mára részben nemzeti parkká nyilvánított és már az őskorban is lakott területen található. A méltán híres négycsillagos strand-és gyógyfürdő, a Gyulai Várfürdő kényeztet, ellazít, megmozgat és gyógyít. E gyógyvíz jótékony hatását évente 1 millióan élvezik Magyarország legszebb gyógyhelyén, melynek egyediségét garantálja az egykori Almásy-

kastély 8,5 hektáros mesesép parkja. A 19 medence között mindenki számára akad megfelelő.

Gyula város legrégebbi épített öröksége a több mint 600 éves gyulai vár, Közép-Európa egyetlen épen maradt gótikus sík vidéki téglavára. A helyreállított várat és a 2005-ben megnyílt vármúzeumot semmiképpen sem szabad kihagyni egy gyulai kirándulás során. A vármúzeumban 24 kiállító terem mutatja be Gyula város sok száz éves múltját. A város legnevesebb kulturális rendezvénye, a Gyulai Várszínház Összművészeti Fesztivál és Shakespeare Fesztivál előadásai a vár udvarán felállított és a vár melletti csónakázótávon kiépített, pazar látványt nyújtó tószínpadon tekinthetők meg.

A Ladics-ház a XIX. századi polgári család életmódját, lakóházát mutatja be. A Kohán Képtárban a Kossuth-díjas festőművész állandó kiállítását rendezte be a város. Az Erkel Emlékház gazdag tárgyi és dokumentumanyagai között Erkel Ferencnek és négy fiának több relikviáját is megtalálhatják az érdeklődők. A Dél-Alföld legértékesebb emeletes polgárházának földszintjén üzemel Magyarország második legrégebbi alapítású és a mai napig működő cukrászdája, a Százéves Cukrászda, mely 1840-ben nyitotta meg kapuit. Csodálatos szalonjaiban eredeti biedermeier bútorok, gazdag rajzolatú falfestések idézik fel a századot. A XVIII. században épült Wenckheim-Álmásy-kastély Gyulaváriban található. Az itt kialakított látogatóközpont célja elsősorban az, hogy a Dél-Alföld értékeit kulturális, természeti, környezeti és gazdasági területeken mutassa be. Gyula város dobogó szíve a Kossuth tér, a belváros különleges hangulatát a Világóra, a terek szépsége, a parkok zöldje s a vizek csobbanása teszi teljessé. A város arculatát nagyban meghatározzák természetes vizei, a Gyulát és Gyulavárit elválasztó Fehér-Körös, a három települést érintő élővíz-csatorna és a várost körülölelő tófüzér.

A Húsupari Történeti Kiállítás a gyulai hentes ipar kézműves korszakát és a nagyüzemi termelés kialakulását mutatja be a látogatóknak. A Gyulai kolbász hírnevét mindenki ismeri. „Tradíció és minőség”, a Gyulai Húskombinát rászolgált szlogenjére, hiszen az évek során számos díjnyertes termékkel büszkélkedhet. Az izes kolbász mellé jölesik egy korty pálinka. Az első gyulai pálinkafőzdét Harruckern János György alapította 1731-ben. A helyiek izes gyümölcsökből főzik a kitűnő, tiszta párlatokat, melyeknek minden egyes cseppjében ott érezhető a gyümölcs lelke.

Miért is mondjuk?

– Magyar Szólások eredetmagyarázata

– Koller Bálint rovata

In this column entitled "Why do we say it?" Bálint Koller explains the origin of and meaning behind slightly crazy sounding sayings that we use in everyday Hungarian without even thinking about it. This issue's everyday sayings relate to place names.

Csörnőc-Herpenyő, Sárfimizdó, Ozmánbük, Lickóvadamos, Gyanógeregye, Bozzai – olyan valószerűtlennek, meszeszerűnek hangzanak ezek az ízesen magyaros, egész száját megmozgató földrajzi nevek, hogy az ember alig hiszi el: létező helyekről van szó. És ezek a példák mind Vas és Zala megyékre korlátozódnak! Sok magyar településhez (valódihoz és kitalálthoz egyaránt) kapcsolódik szólás is, ami egy-egy helyi legendát, eseményt, illetve történelmi sajátosságot hordoz magában. Lássunk ebből most néhányat:

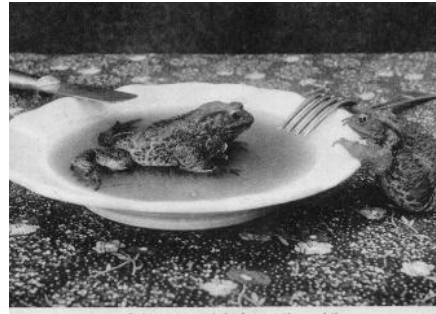
Hencidától Boncidáig

A teljes szólás így hangzik: Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé. Az olyan lakodalmat vagy egyéb dínomdánomot jellemezhetjük így, ami felettébb vidámra, fergetesre sikeredett. A sárga lé pedig az a gazdag, sáfránytól sárgálló tyúkhúsleves, amit a falusi asszonyok nagy gondnal főztek vidéki lagzikra. A szólásoktól megszokott túlzás a nevesített falvak földrajzi távolságában rejlik. Hencida Hajdú-Bihar megyében van, Debrecenről nem messze, míg Boncida az egykori Kolozs megyében, ma Romániában található. De milyen jól is cseng össze a két név!

Ott van, ahol a mádi zsidó

Azaz sehova, semmire se jutott. Arra mondják, aki sok gondot, fáradságot szentelt valaminek, amit fontosnak tartott, de nem sikerült a dolog, s a vesződség kárba ment. De ki volt ez a mádi zsidó? A homályba vesző és sokféle változatban létező történet szerint fuvaros volt, tán borkereskedő, aki maga szállította ki hordókban a hegy levét a környékre. Történt pedig egyszer, hogy lóvontatta szekerekkel igen korán, hajnali sötétségben indult útnak. Hideg volt, ezért jól beburkolózott puha, meleg szőrmekabátjába, s a monoton szekerzörgéstől, pipázás közben elszenderedett. Egy ismert fogadónál néhány helyi legény észrevette az alvó fuvarost, s gondolták, megtréfálják az öregot. Szép csendben úgy telergették a lovakat, hogy azok megfordultak az úton, vissza Mád felé. A lovak pedig, ismervén az utat, ösztönösen hazaindultak. Fuvarosunk csak akkor ébredt föl, mikor a lovak megálltak a ház kapuja előtt. Nem értette, mi történt, hogyan ment olyan sokat, s mégse jutott sehova. Mád azóta is híres hegyaljai boráról, gyönyörű fekvéséről. A második világháború előtt, mint oly sok helyen Borsodban, itt is jelentős zsidóság élt. A helyi zsinagógát 2004-ben újították fel, így ma újra régi fényében pompázik. Aki teheti, látogassa meg, érdemes. Utána igyon meg egy-két pohár mádi bort.

Pislog, mint a miskolci kocsonyában a béka
Ismét Borsodban járunk, s nagyon rácsodálkozunk valamire. Úgy, mint az a szerencsétlen vendég, akire az elé táltalt kocsonyából egy abba dermedt béka nézett

vissza. Úgy történt az eset, valamikor az 1800-as évek végén, hogy a készítéskor pincében hagyott kocsonyába beleugrott egy béka, és senki nem vette észre egészen addig, amíg a tál egy vendég asztalára került. A történetnek aztán országshíre híre ment, és számos képeslapot, dísztartágot, sőt eseményt inspirált. A népszerű miskolci kocsonyafesztivál logójában is ott mosolyog egy breki, a hollóházi porcelángyárban pedig olyan tálalt is készítették hajdanán, amiben kerámiabéka csücsül. Békával vagy béka nélkül, a kocsonya így is, úgy is felséges eledel!

Bejárta Tolnát, Baranyát

Ma akkor mondjuk ezt, ha valaki sokfelé megfordult, nagy utat megtett, például azért, hogy felkutasson valamit. Karácsony körül szokott történni, hogy az emberek egy-egy kiszemelt ajándék levadászása érdekében bejárnak Tolnát-Baranyát, míg rá nem akadnak arra a bizonyos áhított darabra. A szólás eredete azonban eltérő jelentést takar. Hajdanán az említett megyék vidéke híres volt arról, hogy lakói iskolák alapításával, a

művelődés ösztönzésével küzdöttek a szegénység, elmaradottság ellen. Ma is van olyan falu, aminek iskolája ötszáz éve működik folyamatosan. Akkoriban, akire azt mondták, bejárta Tolnát-Baranyát, az művelt, tapasztalt embernek számított.

Források: Híves Márta: Fejélt találta szöveget! Szólás- és eredetmagyarázatok. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft, Debrecen; www2.szie.hu/ujsgaj/vi_8/16.html; www.urbanlegends.hu/2010/01/pislog-mint-a-miskolci-kocsonyaban-a-bekal

Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd

Látjátok feleim, egyszerre meghalt és itt hagyott minket magunkra. Megcsalt. Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló, csak szív, a mi szívünkhöz közel álló. De nincs már. Akár a föld. Jaj, összedől a kincstár.

Okuljatok mindannyian e példán. Ilyen az ember. Egyedüli példány. Nem élt belőle több és most sem él s mint fán se nő egyforma két levél, a nagy időn se lesz hozzá hasonló. Nézzétek e főt, ez összeomló, kedves szemet. Nézzétek, itt e kéz, mely a kimondhatatlan ködbe vész kővé meredve, mint egy ereklye, s rá ékirással van karcolva ritka, egyetlen életének ősi titka.

Akárki is volt ő, de fény, de hő volt. Mindenki tudta és hirdette: ő volt. Ahogy szerette ezt vagy azt az ételt, s szólt ajka, melyet mostan lepecsételt a csönd, s ahogy zengett füllünkbe hangja, mint vízbe süllyedt templomok harangja a mélybe lenn, s ahogy azt mondta nem rég: "Édes fiacskám, egy kis sajtot ennék", vagy bort ivott és boldogan meredt a kezében égő, olcsó cigaretta füstjére, és futott, telefonált, és szötte álmát, mint színes fonált: homlokán feltündökölt a jegy, hogy milliók közt az egyetlenegy.

Keresheted őt, nem leled, hiába, se itt, se Fokföldön, se Ázsiába, a múltba sem és a gazdag jövőben akárki megszülethet már, csak ő nem. Többé soha nem gyül ki halvány-furcsa mosolya. Szegény a forgandó, tündér szerencse, hogy e csodát újólaj megteremtse.

Édes barátaim, olyan ez éppen, mint az az ember ottan a mesében. Az élet egyszer csak őrája gondolt, mi meg mesélni kezdtünk róla: "Hol volt..." majd rázuhant a mázsás, szörnyű mennybolt, s mi ezt meséljük róla sírva: "Nem volt..." Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra, mint önmagának dermedt-néma szobra. Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer: Hol volt, hol nem volt a világon egyszer.

Mi is az a természetgyógyászat?

- *Vinginder Réka*

Réka Vinginder is a qualified naturopath, medical herbalist and nutritionist. She recently opened a private clinic in Grey Lynn, Auckland. If you are struggling with a health issue and looking for a natural solution, or would just like to improve your health and vitality, contact Réka on reka.vinginder@gmail.com or 021 1346517.

Naturopathy is a type of alternative medicine based on a belief that a special energy called vital energy or vital force guides bodily processes such as metabolism, reproduction, growth, and adaptation. Naturopathy favours a holistic approach with non-invasive treatment by encouraging minimal use of surgery and drugs. Naturopaths use a wide variety of treatment modalities, focusing on natural self-healing rather than any specific method. A consultation typically begins with a lengthy patient interview focusing on lifestyle, medical history, emotional tone, and physical features, as well as physical examination. The traditional naturopath focuses on lifestyle changes and approaches that support the body's innate healing potential. They do not undertake to diagnose or treat diseases but concentrate on whole body wellness and facilitating the body to heal itself.

Az utóbbi évtizedekben nagyon megnőtt a természetgyógyászat népszerűsége. Ennek többek között az az oka, hogy a népesség nagy része számára nyilvánvalóvá vált a táplálkozás és az életstílus összefüggése a krónikus betegségekkel (mint például szív- és érrendszeri megbetegedések, cukorbetegség, elhízás) és az, hogy a modern orvoslás nem tud mit kezdeni ezzel a problémával. Sokan csalódtak az orvosokban, gyógyszerekben, műtétekben és egyéb eljárásokban és ez készteti őket arra, hogy más megoldást keressenek az egészségügyi gondjaikra. Azonban az, hogy mi is az a természetgyógyászat, továbbra sem világos a legtöbb ember számára.

A természetgyógyászat (más néven alternatív vagy kiegészítő gyógyászat) fogalom magában foglal minden természetes gyógymódot, amely elősegíti, hogy az adott személy elérje a lehető legjobb egészségi állapotot. A természetgyógyászok a természet gyógyító erejében (vis medicatrix naturae) hisznek, abban, hogy az emberi szervezet meg tudja gyógyítani magát, ha a rossz szokásokat kijavítjuk és egy kis segítséget biztosítunk neki természetes, nem mérgező eljárásokkal. Bár úgy tűnik, mintha újonnan felkapott dolog lenne, valójában több ezer évre nyúlik vissza a története, egészen az ősi Indiában (Ayurvéda), Kínában és Görögországban felhalmozott bölcsességig.

A világ lakosságának körülbelül 80%-ának ma is a természetgyógyászat biztosítja az elsődleges orvosi ellátást. Különösen igaz ez Kínára, ahol a Hagyományos Kínai Orvoslás a legelterjedtebb gyógy mód. Egyes eljárások, melyek bizonyos területeken alternatívnak számítanak, a világ más részein az orvosok által használt gyógyítás részét képezik. A német körzeti orvosok például rendszeresen írnak fel gyógynövényeket a betegeknek.

A gyógynövények az orvoslás részét képezték évezredek óta és tekintve, hogy a modern gyógyszerészet gyökerei a gyógynövényekhez nyúlnak vissza és hogy a modern gyógyszerek máig is növényekből vannak kifejlesztve, elég ironikus, hogy a gyógynövények használata a természetgyógyászat fogalma alá van besorolva.

A természetgyógyászat filozófiája alapjaiban különbözik az ortodox orvoslásától. Az orvosi paradigma az, hogy az emberi szervezetet gépként működik, amelyben minden szerv és szervrendszer különálló, ahogyan a test valamint a gondolkodás és érzelmek sem hatnak egymásra, ezért specialisták külön-külön kezelik az egyes tüneteket. Csak az objektív, mérhető információk számítanak, a szubjektív tapasztalat nem és a döntéseket minden esetben az orvos hozza. A természetgyógyászat ezzel szemben a beteget egy egésznek tekinti (holisztikus gondolkodás) és annak fizikai, szellemi és lelki egészségének az elérését tartja szem előtt. Az egyes szervek, szervrendszerek, környezeti tényezők, érzelmek és lelki tényezők egymással való kapcsolatát vizsgálja és megpróbálja feltárni a valódi okokat, a tünetek csillapítása vagy elnyomása helyett. A fókusz az egészség hosszú távú javításán van, melynek érdekében a táplálkozás és életstílus módosítása és a megelőzés játszik fontos szerepet. A gyógyulás során a beteg hozza a döntéseket, saját kezébe veszi az élete irányítását és felelősséget vállal érte. A természetgyógyász egyenrangú partner a folyamat során, aki információkat biztosít, és érzelmi támaszt nyújt.

Sokan kérdezik tőlem, hogy mi történik egy konzultáción, milyen kérdésekre, vizsgálatokra és kezelésre számíthatnak. Minden természetgyógyász másféleképpen dolgozik, de általánosságban véve a következők várhatóak. Az első konzultáció egy-másfél óráig tart. Azért ilyen hosszú, mert nem csak a jelenlegi panaszokról folyik a beszélgetés, hanem az egész élet során felmerült problémák is szóba kerülnek, hogy a természetgyógyász következtetéseket vonhasson le az illető általános egészségi állapotáról és arról,

hogy mi lehet az oka a jelenlegi panaszoknak.

Vannak természetgyógyászok, akik fizikai vizsgálatokat is végeznek, esetleg vizelet- vagy vörvizsgálatot, tanulmányozzák a nyelvet, körmöket, szemet stb., attól függően, hogy milyen képzésben részesültek. A konzultáció másik részét általában a kezelési terv közös kidolgozása és megbeszélése tölti ki. A természetgyógyász egyik legfontosabb feladata a tanítás, a páciens megtanítása a helyes táplálkozásra és életstílusra, megelőzve ezzel a krónikus betegségek kialakulását illetve csökkentve az általuk okozott rombolást a szervezetben.

A későbbi konzultációk általában 15-30 percesek és arra szolgálnak, hogy a beteg előrehaladását kísérjék nyomon, segítséget biztosítsanak, ha szükség van rá és ahogy a tünetek változnak, új gyógy módokat javasoljanak. A legtöbb természetgyógyász változtatásokat javasol a beteg étrendjében, életstílusában és testmozgásában, ezek a leggyakrabban használt gyógy módok. Sokan más eljárásokat is ismernek és alkalmaznak, mint például gyógynövények, vitaminok és nyomelemek használata, masszázs, akupunktúra, homeopátia, meditáció, reiki stb.

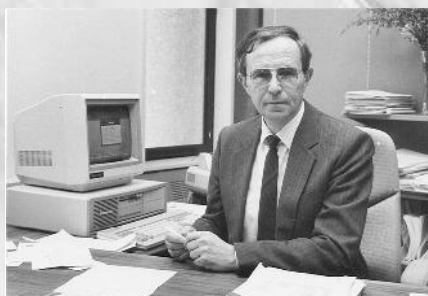

A modern természetgyógyász képzett szakember, amely az ez irányú felsőoktatási intézmények megjelenésével válhatott valóra. Egyre több tudományos kutatást folytatnak le e területen, egyre többen szereznek doktorátust, emelve ezzel a szakma becsületét más egészségügyi dolgozók előtt. Egyre több úgynevezett integrált rendelőről hallani, ahol körzeti orvosok és természetgyógyászok dolgoznak együtt, hogy a lehető legjobb kimenetelt biztosítsák a betegek számára.

Mindkét irányzatnak, az ortodox és az alternatív gyógyászatnak is megvan a maga erőssége. Remélhetőleg a jövő sokkal erősebb és előremutatóbb együttműködést fog hozni, amely elősegíti a betegségek magasabb szintű megértését és hatékonyabb kezelési módszerek kifejlesztését, a társadalom előnyét szolgálva.

Reka felsőfokú végzettségű természetgyógyász, aki most nyitotta meg a rendelőjét Grey Lynnben, Aucklandben. Réka szívesen lát mindenkit, aki egészségügyi problémájára keres természetes megoldást vagy csak egészségesebbnek és energiával telibbnek szeretne érezni magát. Réka elérhető a reka.vinginder@gmail.com email címen vagy a 012 1346517-es telefonszámon.

NEWS ABOUT HUNGARIANS IN NEW ZEALAND

Gathering to Remember

Paul Szentirmay left us 10 years ago on 23 July; he left a big hole in the heart of many who knew him. I thought hard about how to celebrate the occasion and decided to do it the way I know how, that is to invite family and friends from New Zealand and around the world to help me remember a person who changed my life.

The eve of the anniversary happened to be a Sunday, so it seemed fitting to hold the commemoration then, and where else, but in the Magyar Millennium Park. Many of the invited family and friends turned up at the Magyar Millennium Park to pay tribute. I was touched by all the friends who came; it was good to know he still meant something to them. When I sent out the invitation, I had no idea whether anyone apart from family and a few close friends would turn up. So when over 40 came, it was a very touching day for me; seeing people I haven't met for a long while. People who cared for Paul were there. Many of my friends who did not get the chance to meet Paul had the opportunity to learn about him. I also received messages from relatives and friends from around the world who wanted to remember Paul in their own way.

The afternoon started at the Hungarian Garden, a reminder of Paul's many legacies, where everyone participated by placing a flower to make up a beautiful wreath that was left hanging on the kopjafa for the week. Inside in the Red Cross room, everyone was able to light a candle in memory of Paul. I prepared a 20-minute power point presentation, which was well received – there were some teary eyes looking at the photos and words about Paul's life, the people in his life, people he had an influence on, his contributions, achievements and recognition. We saw Paul as a son, a brother, a son-in-law, a brother-in-law, a husband, a father, a grandfather, an uncle, and a friend; here we also shared a clip of what friends and love are about and we contemplated friends who had passed away, remembering all those they left behind. We also saw Paul as a student, a priest, a refugee, an initiator, an organiser, a manager, a videographer and a benefactor.

The music that accompanied the presentation included *Memories, Who I Was Born to Be, I Did It My Way, Amazing Grace, How Great Thou Art, You Belong to My Heart* – all very moving. Many would have been surprised to hear Paul's voice when we looked at his life as a librarian and at the scholarship named after him. The power point finished with the messages sent in. Afterwards, a few said some words of personal remembrance.

After photos about Paul's contribution to Hungarians in New Zealand, about his legacies and about recognition bestowed upon him by Hungary and New Zealand, the Hungarian national anthem – Hymnusz – was observed before everyone joined in a toast in Paul's memory, choosing between őszibarack pálinka (peach brandy), Tokaji szamorodni száraz (dry) or édes (sweet).

It was good to see everyone mingle and talk – it may have been a sombre occasion but Paul would have enjoyed the afternoon among family, good friends and respected colleagues. We had a sumptuous afternoon tea with Hungarian chimney bread (kürtöskalács) of four different flavours (cinnamon, hazelnut, walnut, almond), poppy seed (mákos) bejgli, vanilla crescents (vanília kifli), pogácsa, open sandwiches with cottage cheese (körözött), others with egg toppings. Besides the Hungarian food, we had carrot cake, pandan chiffon cake, chocolate cake and onion/coriander/carrot balls (cucok bawang/onion baji).

It was a great occasion to feel the love of all those who took the opportunity to come or to send a message in my support and to remember Paul on the 10th anniversary – I thank you.

Thiam Ch'ng Szentirmay

Hamiltoni magyarok

Megismerkedett egymással néhány magyar/fél magyar család Hamiltonban és alakítottak egy kulturális jellegű „összefogást”. Csináltak egy mini népi táncsoportot gyerekeknek, már volt több fellépésük is és most már rendszeresebben is találkoznak. Fontos számukra, hogy megőrizzék a rugalmasságot, tehát nem jegyeztették be hivatalosan, így nincs tagsági díj, és csak azok jönnek össze és szerveznek programokat, akiknek van rá igényük. A csoport szerepel az önkormányzat „Ethnic Groups” weboldalán is.

Hungarians in Hamilton

Hungarians in Hamilton have established an informal Hungarian cultural society. It includes a children's dance group which has performed several times already. There is no membership fee and the emphasis is on keeping things flexible to meet the needs and wishes of those who are part of it. The group's contact details (also available on the local Council's website) are:

Hungarian Cultural Society Hamilton

tel: 07-856-9331

email: nzdiversity@xtra.co.nz

contact: Dr Adrienna Ember

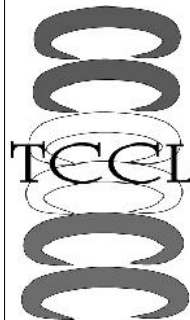
Hirdetés

Wellingtoni kürtöskalács-lángos látványstúdióba keresünk munkaszerető, megbízható, vásárlócentrikus, hölgyet, urat, aki nem fél a kihívásoktól, és szívesen marad hosszútávon.

Érdeklődni lehet a tomkrausz@clear.net.nz email címen.

We are looking to employ someone hard-working, trustworthy and customer centered, who welcomes challenges and would be interested in longterm employment at our Wellington based Chimney Cake and Lángos Caravan.

Enquiries to: tomkrausz@clear.net.nz

RECENT NEWS FROM HUNGARY

Hungary jobless rate drops to 10.5% in May-July

The average unemployment rate in Hungary was 10.5pc in the 15-74 age group in May-July, down from 10.9pc in April-June, and down from 10.8pc in the same period a year

earlier, data published by the Central Statistics Office (KSH) on Tuesday [28 August] show. Commenting the annual drop KSH noted that the change was within statistical error. There were 458,800 unemployed in Hungary in the 15-74 age group on average in May-July, down 13,400 from April-June and down 4,400 from a year earlier. MTI 29 August

Hungary Demands Return of Holocaust Survivor Funds

The Hungarian government has told an American organization to return money earmarked for impoverished Holocaust survivors. Hungary agreed years ago to provide USD21 million to aid survivors of the slaughter that killed more than half a million Hungarian Jews, but it complains that the New York-based Claims Conference organization hasn't accounted for the thus-far distributed funds, reports the Los Angeles Times. The group counters that it has provided plenty of information and accuses the current Hungarian government, which came to power two years ago, of making excuses to delay the release of more funds. "Since this government commissioner has taken over they have not released one penny and have used all kinds of excuses why they can't release the money and why they won't," a Claims Conference spokesman says. He says the Hungarian government demanded a report on where every Hungarian Holocaust survivor was during the war, then demanded the return of the \$8 million the group has so far been given, even after the Claims Conference agreed to work to assemble the information. 31 August

Hungary wine harvest below average but quality excellent

Hungarian vintners put this year's wine output at around

2m hectolitres compared to 2.5m hectolitres in 2011, Csaba Horváth, of professional association HNT, said in Budapest on Friday [31 August]. This year's wine harvest is estimated at 380,000-400,000 tonnes compared to 450,000 tonnes last year, as vineyards have been hit hard by extreme weather conditions, but the quality of the harvest is expected to be excellent, Horváth said. Wine imports, mostly from Italy, amounted to 515,000 hectolitres last year, while 590,000 hectolitres of Hungarian wine was exported. About 350,000 hectolitres of wine was imported from Italy in January-May. Hungarians consume about 2.3 million hectolitres of wine a year. MTI 3 September

Hungary slips to 60th place in WEF global competitiveness survey

Hungary slipped to 60th place in a ranking of 144 countries based on competitiveness compiled by the World Economic Forum and published Wednesday [5 September]. Hungary ranked 48th of 142 countries on the World Economic Forum's 2011-2012 Global Competitiveness Index. At the top of a list of the most problematic factors for doing business in Hungary was "policy instability", followed by "access to financing", "tax

rates", "tax regulations" and "inefficient government bureaucracy", the World Economic Forum said. Hungary was preceded on the ranking by the Czech Republic, in 39th place, and Poland, in 41st, but was ahead of Slovakia, in 71st place. MTI 5 September

Hungarians win three more medals

Wheelchair fencer Zsuzsa Krajnyák won the silver medal in the women's individual epee event in the final of the Paralympics in London Wednesday [5 September] evening. Swimmer Tamás Tóth won the silver medal in the 50-metre freestyle event on Wednesday, and Ilona Bicsi won the bronze medal in the final of the 1,500-metre women's run. The Hungarian team has collected two gold, four silver and four bronze medals at this year's event. HAC 6 September

Former PM Gyurcsány on week-long hunger strike over Fidesz voter registration plan

Former prime minister Ferenc Gyurcsány and three other members of the Democratic Coalition started on a week-long hunger strike in Kossuth tér Sunday night [9 September]. Vice president Péter Niedermüller, Csaba Molnár, and MP István Kolber are joining Gyurcsány. The demonstration, called Seven Days for Free Elections, is to protest the proposed voter registration plan. "Dramatic situations call for dramatic reactions, and strong political gestures are needed for apathetic voters to mobilise," Gyurcsány said, adding that there is nobody in the present democratic opposition who can defeat Orbán in 2014. HAC 10 September

Hungary nominates Fliegau's "Just the Wind" for Oscar

Hungary will nominate Bence Fliegau's feature *Just the Wind* [Csak a szél] to compete for an Oscar in the category of best foreign film, the Hungarian National Film Fund said on Friday [7 September]. In line with the rules of the Oscars, countries may nominate a film shot in their national language screened in cinemas between October 2011 and September 2012. The Hungarian-German-French co-production, presenting one day in the life of a Roma family in Hungary, was inspired by a series of fatal attacks against Roma between July 2008 and August 2009. Fliegau's film has already been successfully shown at the Berlinale and was nominated for a film award of the European Parliament. 10 September

Hungary 1956 counter-revolutionary Béla Biszku arrested

A former interior minister of Hungary, Béla Biszku, who oversaw the crushing of the 1956 revolution, has been arrested on suspicion of war crimes. He is the first of the 1956 Communist leadership to face a criminal inquiry. Mr Biszku, 90, is accused of failing to protect civilians in wartime, and of responsibility for ordering security forces to open fire on crowds. He denies the charges, for which he could face a life sentence. Prosecutors want him put under house arrest. 10 September

Ombudsman requests full report on Azeri transfer case

Hungary's ombudsman on Monday [10 September] asked for an all-inclusive report concerning the transfer of life-sentenced Azeri national Ramil Sahib Safarov from the justice minister. The ombudsman's office expects information on the preparation of the transfer to Azerbaijan, on preliminary cabinet decisions, their reasons and background, and on an alleged written guarantee from the Azeri government [to keep Safarov behind bars], ombudsman Máté Szabó wrote in a statement sent to MTI

State to fund health care for ethnic Hungarians

The state will provide nearly Ft 150 million [NZD830 thousand] in subsidies for health care for ethnic Hungarians visiting Hungary, the health state secretariat announced on Wednesday. Ethnic Hungarians living in Ukraine and Serbia may apply for such treatments as cancer operations without chemotherapy. They may also receive coverage for neurosurgery and eye operations, among others. HAC 6 August

Peter Zwack, founder of distiller Zwack Unicum and producer of Hungary's famous herbal digestive called Unicum, died aged 85.

The businessman, youth tennis champion and former member of the Hungarian Parliament was born in Budapest in 1927 and died in Italy. His parents were Vera Wahl and János Zwack, co-owners of Budapest-based Zwack factory, the manufacturer and distributor of the Unicum liquor.

Peter graduated from the Szent Imre Grammar School of the Cistercian Order in 1945 before starting his studies at the Faculty of Law at Peter Pázmány University of Budapest a year later, while simultaneously working for his parent's factory. He became a youth tennis champion in 1947, and at the end of the same year he left Hungary on the advice of his father. In 1987 he was among the first businessmen who returned to Hungary right before the fall of the iron curtain and two years later he founded a joint-venture firm with Budapest Liquor Company under the name of Zwack Unicum Budapest. In 2008 his son Sándor Zwack, representing the sixth generation of the family, took over his position in the management, while his father remained the honorary president of the company. In 1990, Peter Zwack was named the first democratic ambassador of Hungary to the United States, and to achieve this, he gave up his American citizenship. 7 August

Australia top court rejects extradition of suspected war criminal to Hungary

Australia's High Court ruled on Wednesday [15 August] that suspected war criminal Charles Zentai cannot be extradited to Hungary. Zentai, who was an officer in the army of German-allied Hungary during WWII, is suspected of beating a teenager to death in Budapest in November 1944 for failing to wear the yellow star that identified him as a Jew. The High Court upheld an earlier Federal Court decision that halted Zentai's extradition to face war crimes charges, arguing that Hungarian laws in November 1944 did not recognise the offence of "war crime". Zentai, a resident of Perth free on bail, emigrated to Australia in the 1950s and later became a citizen. He denies the allegation, saying that he was not in Hungary when the teenager was killed. The Hungarian authorities initiated his extradition in 2005. Australian police arrested the suspect and launched the procedure. The government consented to his extradition in 2009 but the Federal Court annulled its decision, saying that war crimes did not constitute a crime at the time of the murder. The government then appealed to the High Court. MTI 15 August

on Monday. Safarov, who had been sentenced to life imprisonment for killing an Armenian in Budapest in 2004, was transferred from Hungary to Azerbaijan on 31 August. On arrival in Baku, he was pardoned by the president and released. Armenia suspended diplomatic relations with Hungary later that day. The ombudsman recalled that Hungarian laws stipulate that a transfer can only take place if the receiving country assures the sender about upholding and continuing the sentence the convict received.

Legislation gives gov't monopoly on tobacco sales
Parliament on Tuesday passed a law that establishes a state monopoly for retail sales of tobacco products from 1 July 2013. The bill, submitted by the ruling Fidesz party

last December, requires a concession from the state to sell tobacco products in shops and limits the number of retail outlets, which are expected to total 7,000. Bids for the concessions will be called by 15 November and the results announced within two months. The state can fine retailers that lack concession rights up to half a billion forints for any unauthorised sales. The final vote with 244 deputies for, 36 against and 26 abstentions, took place after the European Commission raised no objections to the legislation. MTI 12 September

Hungary personal income tax revenue in 2011 drops HUF 270 billion on tax changes

Taxation changes in Hungary reduced the amount of personal income tax collected by the National Tax and Customs Authority (NAV) by HUF 270.1bn [NZD1.5 Billion] to HUF 1,194.2bn [NZD6.6 Billion] in 2011 from a year earlier, NAV deputy chief Árpád Varga said at a press conference on Tuesday [11 September]. The average Hungarian paid 13.7pc of their earnings in personal income tax last year, down 2.5 percentage points from 2010, Mr Varga said. Hungary introduced a 16pc flat-rate personal income tax and expanded family tax preferences last year. MTI 12 September

IMF says "still no date" for Hungary bailout talks

The International Monetary Fund still has not set a date to continue talks on an EU/IMF programme for Hungary, that is, for a visit of the IMF team to Budapest, director of external relations at the IMF Gerry Rice said at a press briefing in Washington on Thursday [13 September]. Answering questions from MTI and others relating to Hungary's Prime Minister recently rejecting alleged conditions of IMF for a financial backstop, Mr Rice said that it was premature at this stage to discuss conditions and added that the IMF was aiming to be as helpful and constructive as possible. Mr Rice confirmed that the dialogue with the Hungarian authorities was continuing. Hungary requested a precautionary package from the EU and the IMF last November. In early July, Mr Rice indicated that the IMF would negotiate with Hungary on a Standby Agreement while it was aware and accepted that the Hungarian government wanted to treat the Standby Agreement as precautionary. MTI 14 September

Armenian Australians protest near Hungarian Embassy in Canberra

Armenian Australians have joined international condemnation of extradition and pardon of Azerbaijani lieutenant Ramil Safarov, holding protest action in front of Hungary's Embassy in Canberra. During the two hour demonstration, Armenian National Committee of Australia (ANC Australia) Executive Director Vache Kahramanian and Father Avedis Hambarzumyan of the Armenian Apostolic Church met with the Hungarian Ambassador to

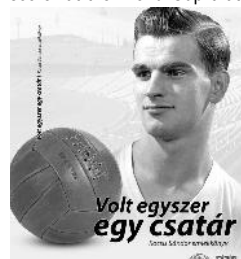
Australia, Anna Sikó. During the meeting, which occurred to a backdrop of strong chants from the crowd outside, Sikó was presented with a letter on behalf of the community. 18 September

Parliament backs domestic violence initiative in unanimous vote

Lawmakers decided on Monday [17 September] that parliament should decide about incorporating domestic violence into the country's new Penal Code as a separate offence, a demand signed by 105,000 people in a recent initiative. The initiative was supported by 366 deputies in favour, none against, with ten deputies of the co-ruling Christian Democrats, including party leader and deputy PM Zsolt Semjén, abstaining. Parliament started a debate on the initiative last Monday. Lawmakers of the ruling Fidesz and Christian Democrats said that current legislation and the new criminal code would provide an appropriate legal framework, while opposition parties opposed the view. MTI 18 September

Hungary pays tribute to legend Kocsis

Hundreds of football fans, including Hungary's President János Áder and FC Barcelona president Sandro Rosell, paid homage Friday [21 September] to legendary footballer Sándor Kocsis, whose ashes were repatriated to his homeland. Kocsis, who died in 1979, was part of the "Magnificent Magyars" who memorably beat England 7-1 in a friendly game in May 1954 and was also top goalscorer at the World Cup that same year in Switzerland,

when Hungary finished second behind Germany. After a mass at St Stephen's Basilica in downtown Budapest on Friday afternoon, Kocsis's ashes were taken to their final resting place in the crypt, alongside his former team-mate and Hungarian legend Ferenc Puskás. Kocsis scored 75 goals in 68 international appearances for Hungary but after the 1956 uprising against the Soviet Union, he stayed abroad, playing most notably in Spain with Barcelona from 1958 to 1966. Diagnosed with leukaemia and gastric cancer, he died after falling from the fourth floor of his Barcelona hospital in 1979, shortly before his 50th birthday. 21 September

Plant managers on trial for Hungarian toxic mud spill

The head of an alumina plant that caused a massive toxic spill in western Hungary in 2010 went on trial Monday [24 September] along with 14 employees accused of negligence. Ten people were killed and some 150 injured after a holding reservoir at the MAL alumina plant in Ajka burst its walls on 4 October 2010, sending 1.1 million cubic meters (38.8 million cubic feet) of poisonous red sludge into the surrounding area. The 15 accused, headed by MAL's managing director Zoltán Bakonyi, have been charged with negligence, waste management violations and damages to the environment. Witness hearings are to be held at the court in Veszprém, near the site of the disaster, until late October. It was unclear when a verdict was expected. 24 September

Hungarian correspondence over PM's jibe kept secret

A [New Zealand] Labour Party request for correspondence from the Government of Hungary after comments from Prime Minister John Key criticising Hungarian troops in Afghanistan has been declined. The request under the Official Information Act had asked for

copies of all correspondence from the Government of Hungary and its representatives relating to Mr Key's comments on the Hungarian Provincial Reconstruction Team in Afghanistan. Labour's foreign affairs spokesman Phil Goff made the request to Foreign Affairs Minister Murray McCully also asking for any departmental-/ministerial advice on Mr Key's comments. Mr McCully's office declined to release the information under 6(a) and 6(b) of the Act, saying it would prejudice the international relations of New Zealand and there was no departmental or ministerial advice on the matter to release. 26 September

House-arrested home-birth advocate speaks out against new home birth rules

Ágnes Geréb, a midwife who is serving a sentence under house arrest on two counts of professional negligence in connection with supervising home-births which ended in death and disability, criticised on Monday [24 September] the government's new regulations on the practice, insisting that the rules implied that mothers do not know what is good for their children and only doctors are competent in

making decisions. In a video message sent to a conference exploring how women in Hungary can be encouraged to have more children, Geréb said the new rules made home-births a fee-paying service which restricted the practice to people who can pay for it. This is exactly a worry that critics of home-births originally put forward as a reason to ban it. She said the advisers involved in the preparation of the new regulations had entirely disregarded international statistics showing that home-births are not more dangerous than ones carried out in hospital. According to Geréb, the regulations are "saturated by efforts" to "protect" people from home-births. The new regulations must have been prepared by people who have never actually seen a one, she said. Rules on home-births were changed in a decree enforced from April 2011, easing the ban by allowing hospital doctors to oversee home-births. Activists have said the new rules fail to work in practice because doctors are not keen on carrying out home-births, and midwives who are in favour of the practice are banned from doing so. MTI 25 September

Sad end for Budapest's amusement park

The Budapest Vidám Park will be permanently closed on 6 November, deputy mayor Gábor Bagdy told HírTV on Wednesday [26 September]. The facility in the City Park

is on the verge of bankruptcy and needs nearly Ft 1 billion [NZD5.5 million] for an overhaul, he added. City leaders firmly intend for Budapest to have an amusement park but would prefer to open a more modern and bigger park in co-operation with private investors, Bagdy said. The adjacent zoo will expand into the present area of the amusement park. Rides deemed historically significant, such as the roller coaster, built in 1922, will continue to function, but will be within the area of the zoo. HAC 28 September ■

S P O R T

Éremeső Londonban

a magyar olimpiai csapat teljesítménye 2012-ben

- Sáfár László

Hungary left London with a total of 17 medals (8 gold, 4 silver, and 5 bronze), finishing ninth in the overall medal standings. Almost a third of the medals were awarded to the team in sprint canoeing, three in swimming, and two each in judo and wrestling. Three Hungarian athletes, all from sprint canoeing, won more than one Olympic medal in London. Among the nation's medalists were gymnast Krisztián Berki in men's pommel horse, hammer thrower Krisztián Pars, and Katalin Kovács, who won gold and silver in London, emerged as the greatest Hungarian sprint kayaker ever, with a total of eight Olympic medals. Multiple-time European champion László Cseh won bronze in London and became one of the most successful Hungarian swimmers in history, with a total of five Olympic medals, while Dániel Gyurta set a world record to win gold in men's breaststroke swimming. Éva Risztov, who retired from the pool after competing in two of her events, became an Olympic champion in the women's open water marathon.

Alig zajlott le a megnyitó ünnepség, Csernoviczki Éva, tatabányai cselgáncsozó, a női 48 kilogrammosok között az olimpiai ranglistavezető japán versenyző ellen győzött a bronzmeccsen és ezzel húsz év után ismét érmet szerzett a magyar cselgáncssportnak. Ekkor, arra gondoltunk, hogy ez bizony jól indult..., de inkább várjuk ki a végét, lehet, hogy Évi lesz az egyetlen büszkeségünk...

Hamarosan pástra lépett viszont egy 22 éves fiatalember, aki a magyar kardvívók közül egyedül képviselte hazánkat az olimpián, és megkezdte vívását. Nem vártunk tőle nagy teljesítményt, nagyon fiatal még, gondoltuk, de oda kellett figyelni rá, mert bizony olyan okos vívással és határozott győzelmekkel haladt előre, hogy mire a döntőhöz ért, már alig bírtunk magunkkal. Szilágyi Áron, a

döntőben fölényes győzelmet aratott, hét tussal győzte le ellenfelét és húsz év elteltével olimpiai aranyat szerzett a magyar kardvívás-

nak. Áron egy csapásra mindannyiunk kedvence lett, remek sportoló, végtelenül szimpatikus ember. Ismét cselgáncs..., a következő érmünk: Ungvári Miklós ceglédi dzsúdós, olimpiai ezüstérmet szerez Magyarországnak.

Pár nappal az első sikerek után az uszoda került figyelmünk középpontjába. Természetesen rendkívüli várakozással tekintettünk úszóinkra, a megelőző Európa-bajnokságot követően, ahol a magyarok, igaz, hazai pályán, de tarolták az érmeiket. Ez alkalommal azonban kiderült, hogy a világ élvonalába kerülni, ahhoz még több kell. Sikerült is ez két versenyzőnknek: Gyurta Dániel, a 2011-ben szerzett világbajnoki és a 2012-ben szerzett európa-bajnoki arany után begyűjtötte a 200 méteres mellúszás döntőjében olimpiai aranyérmét, méghozzá világcsúcsot úszott! A másik úszóérem Cseh Lászlóé lett, aki a 200 méteres vegyesúszásban a világ, jelenleg biztosan két legsikeresebb amerikai úszója mögött, bronzérmet szerzett.

Ezután következett Pars Krisztián megmérettetése az atlétikai stadionban. Krisztián, ez alkalommal legyőzhetetlenül menetelt olimpiai aranyérme felé és a mezőnyt jóval meghaladó dobásával megszerezte olimpiai aranyérmét kalapácsvetésben.

A tornacsarnok Berki Krisztián, a lólengés döntőjében az angol versenyzőt győzte le és aranyérmet szerzett, az olimpiai, zsűri által legszebbnek minősített, tökéletes gyakorlatával. Ugyanezen a napon, született egy bronzérem is: Módos Péter, a férfiak 55 kilogrammos, kötöttfogású birkózásában, élete első olimpiáján bronzérmes lett, kezdeti nehézségei ellenére. A magyar birkózósport másik éremmel, ezüstéremmel is büszkélkedhet. Lőrincz Tamás, a ceglédiek 66 kilós kötöttfogású birkózója káprázatos formában versenyzett.

Javában hullott az éremeső már Londonban, viszont hátra voltak még a kajak-kenu versenyek! Először Dombi Rudolf és Kőköny Roland, a K-2 1000 méteren szereztek meg titkon remélt olimpiai aranyukat. Nem sokkal később Fazekas-Zur Krisztina, Kozák Danuta,

Kovács Katalin és Szabó Gabriella, akiket azután úgy hívtunk: az „aranylányok”, 1992 után, rendkívüli akarattal és egységben szereztek meg aranyérmüket. A fiúk, Kammerer Zoltán, Kulifai Tamás, Pauman Dániel és Tóth Dávid ezüstérmesek lettek kajak négyesben. Kozák Danuta azután megkapta még a „kajakkirálynő” kitüntető címet is a magyar szurkolóktól, mivel a női K 1500 métert simán nyerte és ezzel két aranyérmet szerzett. Douchev-Janics Natasa azonban, aki kislány születése után tizenegy hónappal érkezett Londonba, hogy több számban is nyerjen, egy ezüst és egy bronzérmet szerzett.

Ezután már nemigen számítottunk sikerekre. Így rendkívüli öröm volt, hogy Risztov Éva, hihetetlen módon, a versenyben végig vezetve

és szinte el sem fáradva megnyerte Magyarországnak a maratoni úszásban a nyolcadik aranyérmet. Sportolóink, még az utolsó versenynapon is tartogattak számunkra meglepetést. Marosi Ádám bronzérmet szerzett az öttusában.

A londoni olimpia éremtáblázatán a magyar csapat és ezzel Magyarország, a legnagyobb sportnemzetek között, a rangos, kilencedik helyen végzett. Sok sportolónk fejezte be a versenyt pontszerző helyeken, azaz az első hat között, így, a csodálatos játékot mutató magyar kézilabda válogatott is.

A csodálatos teljesítményért a legnagyobb köszönetet érdemlik sportolóink. Ugyanakkor, köszönet jár a sok-sok magyar szurkolónak, akik sok esetben szinte hazai pályává változtatták a londoni helyszíneket, a közvetítő stáboknak, a sportújságok stábjaiknak és a magyar sport valamennyi támogatójának. Szép volt, magyarok! ■

KLÁRA DU TOIT

let's cook hungarian

I've often wondered how it is that there is so much pasta in Hungarian cooking. So I did a bit of research and learnt lots of interesting things – I hope you too find them interesting: King Mátyás's wife died – as was often the case in those days – during childbirth. The King then chose a partner for himself from Italian royalty. Beatrix was a beautiful and clever woman, but she was barren. King Mátyás didn't mind because he already had an heir to the throne from his previous marriage. He did, however, love his stomach and so Beatrix's sumptuous pasta creations soon became an important part of the Hungarian kitchen. (Italians even eat pasta for breakfast.) Pasta gives you energy, it doesn't make you put on weight – nothing in moderation makes you put on weight! The recipe below is a favourite of ours – one of my childhood foods. It takes about an hour to prepare. I hope you'll try it!

Cabbage Pasta (*Káposztás tészta*)

1 large cabbage
1 tbs sugar
500g spiral or ribbon pasta

½ cup oil (not olive oil!)
salt, freshly ground pepper

Finely chop or grate the cabbage, place in large bowl, sprinkle with 3 flat tablespoons of salt, mix well and leave to stand for about 30 minutes. Then using your hands squeeze out the liquid from the cabbage. Place the cabbage in a large Teflon frying pan, pour some of the oil over it and fry over medium-high heat stirring frequently so as it doesn't burn. As the cabbage absorbs the oil add more as required to stop the cabbage from sticking to the pan. When the cabbage is starting to wilt, sprinkle the sugar over it, continue stirring and cooking. It takes quite some while (about 30 minutes) for the cabbage to caramelize and become a golden brown colour. Meanwhile cook the pasta according to instructions on the packet. When the pasta is cooked, drain and stir in a little oil to keep the pasta pieces separate. Once the cabbage is cooked, stir in a little salt and freshly ground pepper to taste. Thoroughly mix cabbage into the drained pasta and serve. *Jó étvágyat!* ■

Gyöngyös Imre Shakespeare-je

Shakespeare 16. szonettjéhez fűződő megjegyzés:

A „Boldog óráknak járod ormait” nagyon ércesen skandált és szóról szóra fordított sor, de az eredeti angol szöveg egy nagyon régi általánosan elfogadott (valószínűleg ír, de lehet, hogy Gaelic-ből származó) mondásra utal: „The top of the mornin”, amelyet egy megfelelő magyar idiómával lehetne helyettesíteni. Én a „dandárját” használom a férfikor virágában elvégzendő munkára utalva. Az a gyanúm is kezd megerősödni, hogy amikor a Bárd a modernebb magázást a „you”-t használja és nem a „thou”-t és a „thy”-t és az ezeknek megfelelő névmásragokat, olyankor a költői tanácsok inkább saját maga felé irányulnak. A 16. szonettet is egy ilyen „öntanács”-nak érzem.

Shakespeare Sonnet XVI

But wherefore do not you a mightier way
Make war upon this bloody tyrant, Time?
And fortify yourself in your decay
With means more blessed than my barren rhyme?
Now stand you on the top of happy hours;
And many maiden gardens, yet unset,
With virtuous wish would bear your living flowers,
Much liker than your painted counterfeit;
So should the lines of life that life repair,
Which this, Time's pencil, or my pupil pen,
Neither in inward worth, nor outward fair,
Can make you live yourself in eyes of men.
To give away yourself keeps yourself still;
And you must live, drawn by your own sweet skill.

Szabó Lőrinc fordítása:

De mért nem várja külön fegyvered
Az Időt, ezt a véres zsarnokot?
S romlásodtól mért nem óv üdvösebb
Eszköz, mint ezek a száraz dalok?
Boldog óráknak járod ormait;
És sok még parlag kert, sok szűzi vágy
Megteremné élő virágaid,
Hűbb képeid, mint amit ecset ad:
Így az élet rajzolná újra ezt
Az életet, melyet külszínre és
Belső becsben föltárni ez (a Perc
Őnja s az én inas tollam) kevés.
Ha átadod, megtartod életed;
Élned kell: élj, rajz, saját remeked.

Gyöngyös Imre fordítása:

Miért nem viselsz teljesebb hadat
a vér-zsarnok Idő hatalma ellen?
Miért is nem védelmezed magad
erősebb eszközökkel, mint a versem?
A boldog órák dandárjában állsz hát;
megműveletlen oly sok szűzi kert,
erényes vágy vehnének jó virágát
valóbbra fessed, mint rossz pénzbe verd.
Létvonlad is, mit az élet ad,
Időd vagy tanítványa rajzaképpen
sem belső érték vagy szép külalak
nem éltethet az emberek szemében.
Magadat add, s ez tartja énedet:
a tervrajzod szerint éld életed.

Contents

Képes ajánló – Pictured here	2	Hungarian Poets: László Kálnoky	24
Nem kérdés – Szentirmay Klára	3, 5	Teach Yourself to Read Hungarian – Word by Word	
No Question – Klára Szentirmay	3, 5	– Dr John Jamieson	25-26
A forradalom jelképei	4-5	Gyöngyös Imre: Ars Poetica	26
Gyöngyös Imre: Emlékeztető	5	Replacement Girl – A múlt partjai	27
Szabó Lőrinc: Meglepetések	5	Barangoló: Dél-Alföld (5)	28, 30
The First Days of the Revolution – Erwin Bernhardt's story	6-7	Wanderlust: Southern Great Plain (5)	29
György Faludy: You Shining Star, My Nineteen Fifty-Six	7	Miért is mondjuk?	31
Konzuli közlemény	8	Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd	29
Consular News	8	Mi a természetgyógyászat? – Vinginder Réka	32
Interjú Csapó Endrével (II. rész)	9-11	News about Hungarians in New Zealand	33
Levél Magyarországról – Marinkás Gábor	12-13	Recent News from Hungary (compiled by P. Hellyer)	34-35
For the Fallen – István Ladányi	14-15	Sport – Sáfár László	36
Panni Palásti: Written at midnight	15	Let's Cook Hungarian – Klára Du Toit	37
My Ten Favourite Films: Father (Apa: Egy hit naplója)		Gyöngyös Imre Shakespeare-je (XVI. szonett)	37
– Paul Hellyer	16-17	Contents	38
István Ágh: My Youth	17	Value of the Forint	38
Emberk és történetek: Ádám Hertelendy	18-19	Hungarian Communities in New Zealand	38
Élő hagyományok: Buda kertjei – Szegedy Krisztina	20-21	Impresszum	38
Szellemi értékeink: Kálnoky László	22-23	György Kohán's paintings	39-40

VALUE OF THE FORINT

RATES AS AT **30 SEPTEMBER 2012**
BASE CURRENCY IS HUF.

Currency Unit	HUF/Unit
EUR Euro	285.20
USD United States Dollar	221.99
GBP United Kingdom Pound	358.60
CAD Canada Dollar	225.72
AUD Australia Dollar	230.16
NZD New Zealand Dollar	184.19
CZK Czech Republic Koruny	11.34
HUF Hungary Forint	1.00
PLN Poland Zlotych	69.30
ROL Romania New Lei	63.10
RUR Russia Ruble	7.11

KÖVETKEZŐ SZÁM:

A Magyar Szó 2012/2013-es előfizetési évének első, vagyis a 2012. decemberi számhoz beküldendő anyagot kérjük **2012. november 15-i** határidővel a szerkesztőhöz eljuttatni. Bár gépelt, vagy kézírással készült anyagot is szívesen látunk, sok munkamegtakarítást jelent, ha a küldött anyag számítógépen készült, és e-mailen, vagy lemezen (diszken) küldik el.

E-mail: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz; postacím: PO Box 29-039, Wellington 6443.

NEXT ISSUE:

The deadline for the first issue of the 2012/2013 subscription year, that is the December 2012 issue is **15 November 2012**. Where possible please send contributions in computer-readable format (i.e. e-mail or disc). Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz; postal address: PO Box 29-039, Wellington 6443.

HUNGARIAN COMMUNITIES IN NEW ZEALAND**Auckland Hungarian Club**

President: Péter Bártfai
PO Box 109-138, Newmarket
Auckland
tel: +64 21-541-138
email: wizzard8184@yahoo.co.nz

Hungarian Cultural Society Hamilton

Contact: Dr Adrienna Ember
tel: +64 7-856-9331
email: nzdiversity@xtra.co.nz
www.diversityinstitute.co.nz

Hungarian Society of Wellington

President: Éva Bródy-Popp
1 Raroa Rd, Kelburn
Wellington 6012
tel: +64 4 475-7775
email: p0ppsi@yahoo.co.nz

Hungarian Club, Christchurch

President: István Tóth
11 Hardy Street, New Brighton
Christchurch 8061
tel: +64 3 355-7448
email: toth2@xtra.co.nz

Magyar Millennium Park Trust

Chairperson: Klára Szentirmay
PO Box 29-039
Wellington 6443
tel: +64 4 973-7507
email: consul@hungarianconsulate.co.nz

Founder (Alapító): Paul Szentirmay

Publisher/Chief Editor (Kiadó/főszerkesztő): Klára Szentirmay

Editor/Design (Szerkesztő/tervező): Tünde Máté

Communications to: PO Box 29-039, Wellington, New Zealand 6443 tel: 64-4-973-7507 fax: 64-4-973-7509

Email: magyarszo@hungarianconsulate.co.nz

website/honlap: www.hungarianconsulate.co.nz

© Magyar Szó 1991-2012

all rights reserved/minden jog fenntarva

ISSN 1171-8978

The aim of the Magyar Szó is to serve the interest of Hungarians living in New Zealand by publicising matters of interest and importance to them, and by documenting the life of the Hungarian community in New Zealand. The first issue was published as a circular for the Hungarian Community in Wellington. Since September 1991 (issue no. 6) the Magyar Szó has nationwide coverage and is sent only to subscribers. Opinions expressed in this bulletin do not necessarily reflect those of the Magyar Szó, its editors or the Consulate-General of Hungary.

The bulletin is published every third month, commencing in December. The subscription charge (within New Zealand) for twelve months is \$40.00, students and beneficiaries, \$35.00; NZ\$45.00 to Australia, NZ\$47.00 to other places, and is payable to "Magyar Szó", or by direct credit to Magyar Szó, Bank of New Zealand (BNZ), 02 0585 0082725 01.

get Nagy there as he was somewhere down in the Lake Balaton area but that they would get him here as soon as they could. They also promised the immediate release of Cardinal Mindszenty.

I remember that Ernő Gerő was there, and probably András Hegedűs as well and a few others of lesser importance. Gerő and some others had just returned from Yugoslavia some time during the day. Some went inside, others came out. The atmosphere in the square was electric - I had never seen anything like it, though I had seen a lot of large marches and gatherings before. We had had to march as a school, and practically everybody had to turn out for the big Communist gatherings, like the 1st of May, ('Labour Day'), the 7th of November (The Anniversary of Soviet revolution) and some other Communist holidays or occasions.

After about one and half hours, a buzz went around the people in the square to take the petition straight to the Radio Station in Bródy Sándor utca (Bródy Sándor Street) and read it out on the radio so the whole country could learn about the students '16 Points' demands and the day's events.

I was one of the people who went straight to the Radio Station and by this time, things were going differently in other parts of Budapest, although the large crowd in Kossúth Lajos tér (Kossúth Lajos Square) remained peaceful, singing patriotic old songs, asking and waiting for Imre Nagy. On the way to the Radio Station, I saw that the trams had all stopped; many looked as though they had just been abandoned in the middle of the street.

The closer we got to the Radio Station, the more cars and trucks I saw turned over and burning. They were used, and now abandoned, by the

ÁVÓ's reinforcements that tried to take over the city and save the situation. We got there very quickly, and Feri and I went in with about twenty other young university students. Most of them seemed to be in a group and I saw the petition in their hands. At the door they were stopped by some officials, but after a few minutes they were allowed to go upstairs to the studio floor. They were talking to some sound technicians who came out to greet them. One of them was about to ring his superior upstairs and two or three of us went upstairs to the Director's Office (Igazgatói Iroda), with a high ranking officer. He was not in the ÁVÓ's uniform, but seemed to talk to them all the time. He and some of the students talked to the woman in the office, and although she seemed to

agree, in the end she would not allow the '16 Points' to be read out on air.

When the ÁVÓs who were hiding upstairs, or had got upstairs through the back entrance from adjoining buildings, started coming down the stairs shooting with their 'Davaj-lant', a Soviet type submachine gun, the students and I rushed downstairs as it now seemed futile to argue holding a revered piece of paper against machine guns. The officer talked to some of the ÁVÓ officers and I never saw him again.

I lost Feri, Gyurka, Zoli, and Sanyi on the way out and when I got to the gate, the street was full of people and the sound of shooting from upstairs and across the street. In a few seconds, the sound was coming from all over both sides of the street, across the road and from the rooftops. I was slowly pushed towards the Muzeum körút (Museum Ring Road) and it was when I was near the Museum Garden on the corner of Bródy Sándor utca (Bródy Sándor Street) and Polláck Mihály tér (Polláck Mihály Square) when I saw the teargas canisters being fired in all directions, including towards where I was. The teargas and its effect was very strong all around the Bródy Sándor Street, Polláck Mihály Square, the Museum Gardens and on the Muzeum körút.

This was the 'coalface' of the uprising. Since the 20th Congress of the Soviet Communist Party and Khrushchev's denunciation of Stalin and his 'personal cult', the Hungarian Communist Party made some cosmetic changes as well. Rákosi shifted sideways. They exhumed and reburied Rajk and his 'Gang'. There was a slight relaxation of the terror that had been exercised over the country until then and there was a small feeling of freedom in the air. Although no one could put it in words or define it, most Hungarians instinctively felt it.

I remember getting back to the hostel on the nights prior to the 23rd - we used to walk along the corridors, sort of singing and speaking "Exhamukálták Rajkot és bandáját". Making up the first word for some meaning but mainly for the sound of it, more or less meaning 'exhumed László Rajk and the other people that were accused, implicated and executed with him'. ■

[to be continued in next issue]

[Erwin Bernhardt was just 19 when he fled from Hungary across the border to Austria after the 1956 Revolution. He ended up in New Zealand, settling in Auckland. He married Hui Chin (from Singapore) and they have a son, Endre. Erwin passed away in 2010 - Ed.]

You Shining Star, My Nineteen Fifty-Six

A terrible beauty is born
- Yeats

Next morning, Wednesday: dust and cannon-roar
and suffering; but as I took the route
that leads to Heroes' Square I had to smile:
there was no statue standing in the boots,

on Thursday: fever glows on every face,
by Thursday night Földvary fell before
the Rókus Hospital; the kids are armed
inside the attic of the school next door,

on Friday: more blood, tanks, I watch the field
guns
their muzzle-fire glitters in the dark,
I shiver, seeing the "terrible beauty
born" here among us, in the City Park,

the sixth day: pavements, fumigated corpses,
on every breast a bunch of flowers lies,
Republic Square, anxiety, some leaflets,
a timid little rainbow in my eyes,

the Writers' Union in jubilation,
the lily-scent of freedom and reprieve
above the barricades and torn-up tram lines:
they started packing, they agreed to leave.

Seventeen-three, then Eighteen forty-eight,
now Fifty-six: in every hundred years
we stand up to our jailers; come what may,
I lived to see the day, through happy tears,

another Friday: standing by the Danube;
the sun breaks through the smoky, misty air:
perhaps we will succeed, the sunset's purple
brocade envelops Zsuzska's flaxen hair,

now Saturday: the morning is still hopeful,
by night we know the knife is at our throats,
the Eastern sky is dark with dirty rain-clouds,
the West keeps belching pious antidotes,

and so we went with the two hundred thousand
I couldn't stand more jails; the country will
be left behind, but always live inside me,
her history, the shape of every hill...

She is my country. And who cares if she
has never cared for me? if I'll be clad
with foreign earth one day? and if my son
will not be Magyar and he'll call me "dad"?

In twenty years, or maybe in a hundred,
my dues will all be paid back by the young:
they'll see my overcoat still in the hallways
upon the coat-stands, permanently hung.

You, Nineteen fifty-six, you're not my past,
not history and not a souvenir,
you are inseparable from my self,
my flesh, who came with me, to enter here

this unrelenting universe where floods
of Nothingness cascade in raging streams
beneath a bridge without a rail - you gave
a meaning to my life, and daring dreams,

you gave me appetite for suffering,
you gave me joy, you held me by the hand
when I was stumbling, and in later years
you helped, when I was getting out of wind,

you shining star, my Nineteen fifty-six,
you eased my journey, there's so much you gave!
You've shone for so long on my silver hair,
keep shining, shining bright, above my grave.

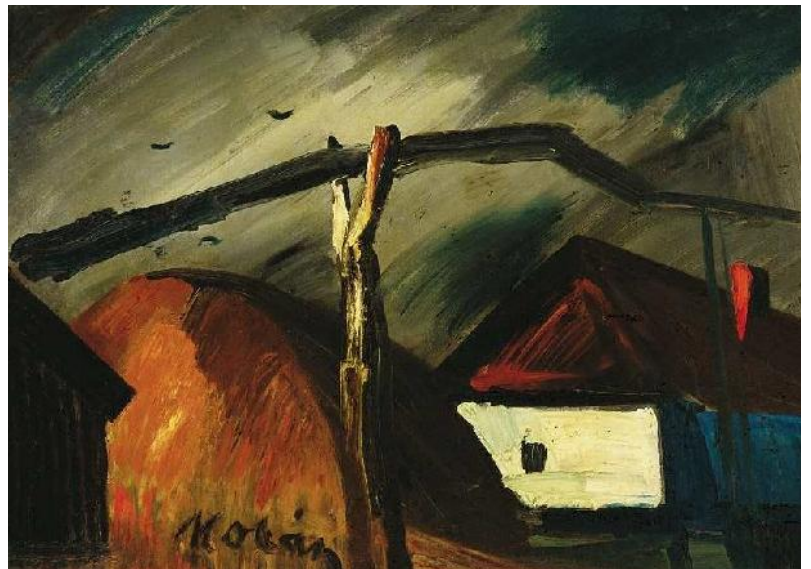
- György Faludy
(Translated by Peter Zollman)

KOHÁN, György
(1910, Gyulavári - 1966, Gyula)

György Kohán's interest in painting started in his early years. His drawing teacher, József Dezső Firtosi continued to provide him guidance when the teenager visited on Sundays during his blacksmith apprenticeship. At age 17 Kohán started studying under Oszkár Glatz at the Academy of Fine Arts in Budapest, but only lasted a year, choosing rather to teach himself by copying others' works of art. At age 21 he went to France where he worked with Henrik Major. His early works, many of which he later destroyed, reflect the influence of the Paris School and subsequently cubism. In 1933 he moved to Hódmezővásárhely, completely rejecting previous influences and leaning more towards the style of János Tornyai. He was a foundation member of the Tornyai Society. He held exhibitions regularly, the first substantial one in 1930, then in 1932. In 1935 he made a study trip to Milan. His paintings were true to the themes of life on the Great Plain, often dramatic and suggestive. In the early 1950s he was excluded from the Fine Arts Union, not able to hold exhibitions, his paintings being labelled either as provincial or formalistic. He organised a solo exhibition in the Tornyai János Museum in 1956 and participated in other exhibitions in the region, but it wasn't until 1959 that he was permitted to exhibit in Budapest. Finally in 1965, when depiction of themes in more modern ways started becoming accepted, he held a major exhibition at the Hungarian National Gallery. Although he was awarded the Munkácsy Prize in 1960 and in 1964, and the Kossúth Prize in 1966, his works only really became appreciated after his death.

3.	1. Radiating Peace
4.	2. Sun
1.	3. Still-life
5.	4. Ox-cart with the Sun
2.	5. After a Storm
6.	6. Farm with Sweep-Pole Well

György Kohán: Girl with a Fruitbowl